

Irodalmi Jelen

Rónai-Balázs Zoltán versei

Faludi Ádám:
Állandó párlat minden
örökzöld kékmadárnak

Böszörményi Zoltán versei

Molnár Lamos Krisztina:
Slajbi

Vida Gergely versei

Mányoki Endre:
Nincs veszve semmi

Lászlóffy Csaba versei

Horváth Imre Olivér:
Kuncsorgás helyett baráti
közösség –
beszélgetés
Somogyi Tíborral

Szerkesztőség és kiadó:

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5

310085 Árad, Eminescu utca 55–57.,

tel.: 0040/257/280-751, 0040/257/280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az Occident Média Kft.

Főszerkesztő: Böszörményi Zoltán

Főszerkesztő-helyettes: Bege Magdolna

Főmunkatársak: Mányoki Endre (vers, próza), Szócs Géza,

Makkai Ádám (Hawaii)

Munkatársak:

Boldog Zoltán (kritika, interjú),

Laik Eszter (helyszíni tudósítás), Varga Melinda (Kolozsvár),

Szócs Tekla (fotó)

Olvasószerkesztő: Hudy Árpád

Lektor: Jámbor Gyula

Rendszergazda: Csipkár Nándor

Igazgató: Kurjatkó Péter

A borítón: **Debreczeni Imre** festménye

RÓNAI-BALÁZS ZOLTÁN versei

Te vagy a fárosz

Te vagy a fárosz, hogy a sötét szobában
eltaláljak az ágyig,
aztán szfinx, aki semmit se kérdez,
és jól van így,
mert túl az a táj van,
ahonnan jöttem,

ahol duplán dolgozik a nyúlt agy,
mert ott múlt vagy
és megint keresni kell.
Tudjuk, hogy tudom a választ.
Hát csend van,
csak könyvlapok suhognak,
csak hason fekvő, meztelen nő,
csak olvasó akt marad
és én, hogy megbontsam a képet.

Selfie

fák között megyek,
csillagos éj, csak levelek,
haladok, mint íráskor a sor,
szavak vagyok, központosítás, ékezet:

az életem, mint telepített erdő,
szabályos, rács és nem kerek,
nem járom be mind, ez csak hasonlat,
tényleg nincs más: a fák, meg hogy megyek.

Mi volt az a szép

Mi volt az a szép, ami a szemembe ötlött,
mikor az utcán tüntettek az öklök,
nem tudom eszembe idézni.
Mint száraz kenyérből a présli,
úgy ömlöttek,
még nem ölni jöttek,
csak megígérni.
Nem emlékszem, pedig valami szép volt,
sárga haragban kicsi kék,
ordítottak, én hallgattam bátran,
és nem érdekelt az indíték.

Petri Györgynek

Én is iszom, és tartok a cirrózistól,
meg a ráktól,
pedig nem borul fölém óvón
a puha diktatúra,
hogy összetartana a többiekkel, akik szintén,
vagy nem, vagy is,
és hogy ezt büntetlenül megtehessem, nos...

Mikor reggel nyolckor érek haza,
az nem a munka miatt van.
És gyanús, hogy nem is abba döglök majd bele.
Magyarországon az ember vagy alkoholista,
vagy jól mennek a dolgai, oszt' kész
(a jó módú emberek mindig nyugodtak, én nem).
De visszatérve a korábbiakra, vágod,
feltalálták az e-cigit, ergo
nem kötelező beledögleni a dohányzásba sem,
vettem is, mégis rágyújtok –
fene tudja, hogy van ez.
Itt, ebben a demokráciában,
szerintem okádnál, és meg lennél hasonulva,
bár, lehet hogy te is libcsi vagy jobbos
megélhetési nagyöregként nem írnál
két értelmes sort sem.
Nem tudom, érted-e, mert te, úgymond,
túl korán mentél el:
Karácsony van,
összevásárolunk mindenféle bájos szírszart,
és azon tűnődünk a feleségemmel,
mihez kezdhetnénk, mondjuk, Norvégiában.

Ott szereltek

[Jakatics-Szabó Veronika rajza]

ott szereltek, a köd is olajos volt,
sűrűn, összevissza álltak
üresjáratban az autók,
betonra vert kipufogókormot
pillézett szelíden a hó,
éppen csak, pár pehely,
pár pillanatra megült.
De nem voltak ott emberek,
még én sem, csak a dolgok,
csak életjelek, és szép volt
mindenki nélkül.

Majd gyorsan

Majd gyorsan, mint a PET palack
(az öröklét hogy elszaladt!),
majd lebomlik, bármilyen lehet,
a rólam való emlékezet.

Majd unalmas űr, nemlevés,
majd Mindenség, abszolút kevés,
majd öngyilkos – hát az nem lesznek
miatta: egy úr nem siet.

RÓNAI-BALÁZS ZOLTÁN

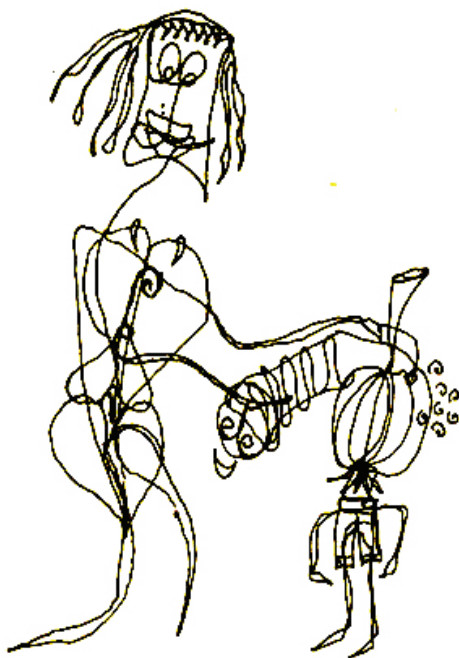
FALUDI ÁDÁM

ÁLLANDÓ PÁRLAT MINDEN ÖRÖKZÖLD KÉKMADÁRNAK

versek, novellák

üzenet elküldve

föld körüli pályára juttatott költeményben
néhány kiemelkedő szó füzére
üzenet elküldve
diólikőr színű asztal egy kieszelt estében
azt nézem hogyan kering

ónrajzórák – az elásott versekből

a tekintetét körülhordozza nemrég érkezett

ne bízz meg bennem
 ugyanazon a bolygón élek ahol te
 egész nap ihletetten a létezéstől sörtől sétától
 egy idejétmúlt rimbaud-gesztus jeszenyin-sállal
 mert hát megint nyár van
 és jól bírom
 mintha ez lenne az első
 amelyiket elkereszteltem szabadságnak
 nem baj hogy köze nem volt hozzá
 az volt aminek láttam
 a reménytelenség állomásán vettem jegyet
 ezt a címet adva meg
 jöttem megnézni a fecskéket
 hogy tudják-e még ugyanazt
 és ugyanazt visszafelé
 a pad barnáján bogár
 megy a saját feje után
 hátán fénylik az élet
 nincsen nála semmiféle menetjegy
 se kalauz se ellenőr se a teremtó
 és az elveszejtő se
 büntetheti meg

És máról holnapra végleg elnyered a jámborzászlót

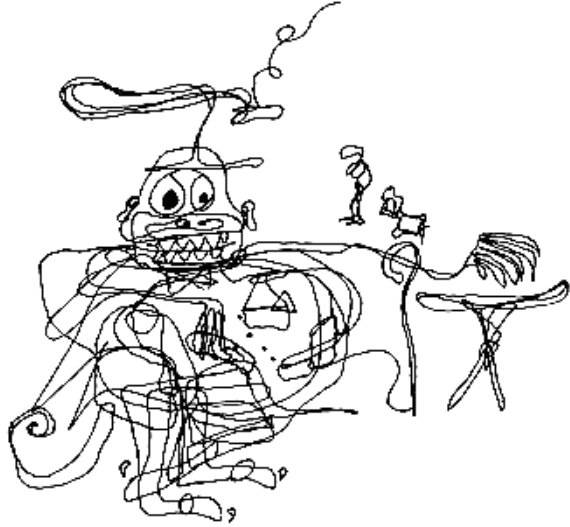
Egy németországi útról hazafelé robogó gyorsvonaton ül, valahol a hegyek között, vállán az örökzöld kékmadár tollászkodik. Még a váratlanul mindent sötétbe borító alagút előtt – lehet, hogy ez az Arlberg az Alpokban, ezt már nem tudni – rég eljegyezte az átellenben ülő ismeretlent, lassan, szándékosan és véletlenül összekoccanó térdkalácsokkal. Hormon Welles kéri a jegyeket. Átellenben, valójában vele szemben egy nyári lány, nyári szemek, nyári blúz. A nyári blúz gombjait nézegeti, már a látvány így magában is erotikus, de a folytatása, az a gondolatban egyre növekvő területű folytatás, nem is mérhető hozzá. Nagyságrendi különbségek. Elszabadult szerelmeskedés, lovak sörénye csapódik a felhőkhöz, hempergő legelőkön gurulnak összegabalyodva ketten egyben. A lány mindezt az ablak tükrében figyelve nem veszi észre. Folytatják tovább, úzik, tépik, ölelik egymást, vonatjaz párnája körülük. Menetiránynak háttal ül – általában így szokott –, nézi a távolodást, nem vágyva tudni, hogy a hazafelé vezető útból mennyi fogott. Szép lány, megfelelően fiatal és szép lány.

És akkor jön a váratlan az alagútban, az alagúti éjszakában. Valódi váratlan, nem tudta volna megtenni ugyanezt saját elhatározásból, hiába vágyott rá. A lány az épphogy beálló sötétségben hirtelen ráveti magát, átöleli, átkulcsolja a nyakát, szorítja testéhez a testét. Félelem, rémület, vesztes és a kétségbeesettség morzejeleit remegi. A kékmadár a kupé mennyezetéhez csapódik riadalmában. Nyelv a nyelvhez, arc az arcban, kéz a blúzban, kezek minden pillanatot vadul marokra fogva mindaddig, amíg mindketten a pirkadat jeleit feltűnni nem vélik. A kékmadár visszatelepszik tollászkodni, az egy nyári szemek újra az ablak tükrében. A billenő szemégyűjtő feletti műanyag asztalkán ott a celofánba burkolt jámborzászló.

Külképviselet lehet, gondolja a jegyvizsgáló.

Ajánlás

Szteroid aszteroida, nehézgombázók

A postás kétszer csenget, a kacsa fél nyolckor.

Egy mágikus medálról beszélek.

Akkoriban még hittünk az atomháborúban. Lehetséges. Elképzelhető elképzelhetetlennek gondolhattuk. – Korpánk már van. Arra az időszakra utalok, amikor ez a nevezetes mondat elhangzott egy fekete-fehér sajtótájékoztatón.

Ma már nem hiszünk az atomháborúban sem.

Nem és nem. Nem hiszünk benne.

Nehéz eső jön. Nem jön nehéz eső, az ostobaság jön. Porcukros bácsi porcukros borítékkal. Semmi nem tudható, nem adhatunk neked egy fix pontot, hogy kifordítsd ezt az egész izét.

Repül a nehéz kő. Szikla az úr csúzlijából, egy aszteroida pörög felénk, állítólag telibe talál. Élőben közvetíti a legtöbb csatorna a világvégét. Fotel, sonkás csipsz, üdítők. Majd meglátjuk, mi lesz. Ki sem mozdulunk innen, megnézzük az egészet élőben. Két film addig még belefér; a postás kétszer csenget, a kacsa fél nyolckor. Régi, könnyű filmek, már csak hozzávetőlegesen emlékezünk, haloványan emlékezünk rájuk. Igyekezzünk, lehet, hogy villany sem lesz utána.

előrehozott ábrándozások reinkarnációval

*a költő ballag hazafelé a hogyishívják úton rácegresinek szem-
közt rácegresi tolja roggyant biciklijét biztosan valami oka lehet
rá együtt mennek tovább miközben besötétedik csak úgy talá-
lomra dúdolgatnak az ég derékaljáról ollózott nyakkendőről
szegbelövésről minimorisz manóról a jövesztő feje forog a külszí-
ni álmofejtőben csúcsidő van negyedik műszak de a dinamó is
elromlik próbálják rendbe hozni mert rendőrt látnak és mind-
ketten jól tudják hogy ebből mi következik*

én ha újra költő lennék
inkább művészettörténész szeretnék lenni
ha újra költő lennék
bölcsepszkart végzett lenni szeretnék
vagy filozofnak lenne jó légitestnek
papírdarát csíraszín ujjak közt pergetőnek
és kimondani mindig a mindenségit neki
hibátlan ítélet semmit nem fellebbezni
ha újra költő lennék
irodalomtörténész volnék inkább összefüggők átfogója
és ha újra költő lennék
olyan sok papír végzettség akár lakásban a tapéta
és ha újra költő lennék
tudnám a szarva közt a hogy s mit
tudnám én hogy hol mikor miként is a tőgyit
ha újra költő lennék
akkor elcserélném magam egy
hasznos hajtó lélekbe merülő valakire
felkapott pszichopátás jó nagy név
előjegyzéssel teleírt naptári év
ha újra költő lennék
halom díj meg plecsni és ünnepség
mennék vacsorázni hígnyakút fogni
amikor megint költő lennék

tudnám hogy sokkal jobb egy
bíró ügyvéd szakértő
tőzsdecápa elemző magyarázó minősítő
vagy valaminológus köpönyegébe bújni lazán & könnyedén
mennék a stúdiókba ellepném az otthonokat és tudnék
elsőprő fölényrel tudnék ám módfelett és nagyon
én ha újra költő lennék
nem szarnám le az értelmesnek álcázott hulladékot
tákolts irodalmat önmeddőt és műveltségít
ki nem ejteném elődök nevét semmiért se
mert én találnék ki elsőként mindent személyesen
a nincs lenne nekem a nem ismerem
és soha többé nem dolgoznék semmi pénzért ingyen
harsányfürdőben tízes körben középen vinném a prím
a szabad úszással összeporzandó a nagy halak
feledve szabad fuldoklást végleges szilárd alap
én ha újra költő lennék
nem köszönnék nem engednék mögém
és erre jócskán rájátszanék
ha újra költő lennék
kötvényeket adnék ki költemények helyett
lenne rajtam jókora terebély vagy egészségtelenséget szereznek
egyéni ízfokozók új tulajdonságok mintha rám öntötték volna mind
és a dologra azt mondanám nem értek ehhez én
és dolgozna akkor vele valaki más
én meg híres fővenyen süttetném a magam hasát
ha újra költő lennék újra és megint
mégis csak ugyanúgy ugyanoda mutatnék
szép ez a patak a hogyishívják út partján
mutatnám élehetetlen elvek szerint

semmiben senkihez soha nem igazodva
a hogyishívják út mindegyik partján
az álmokat tolva bicikli módra

BÖSZÖRMÉNYI ZOLTÁN versei

MAJORANA LÉTÜRES TERE

Míg fenn fáradt egek zátonyára fut
a hold, a melankóliából nem jut
egy fikarcnyi sem. Ide nem. Csak heves
szavak kopnak el. Egyik-másik tetves,
megbetegít, halkul az emlékezet.
Tudom, ebbe már más is beléveszett.
Cseng a reggel, az ébresztő madárdal,
téli öltözz melegen, nagykabáttal.
A félelmet is öltsd fel, olyan jól áll,
és viselj hozzá ízes majoránát.
Míg létüres térben kószál a lélek,
vajmi életet kell még hozzá élned.

MAJORANA HELYZETJELENTÉSE

A látszat pókhálójában
szótlanság hever.
Ma a hallgatáson
vettem kenyeret.
A gyerekem izgága,
kerüli a türelem.
Az örökkévalóság
elköltözött a héten,
két utcával odébb
vett házat,
majdnem a réten.

Az utca most üres,
csak a fák vannak még ébren.

MAJORANA KEDVE NEM APAD

„...*hát tudjuk, mi fény van az elmúlásban?*”
(Czóbel Minka, Hollószárnyak)

Álmok. Ami mögöttük van, le is térdel.
A képzet: fele valóság, fele lélek.
Megismerhető, ami van, fele tudás,
fele szellem, mi a jó, és mi a hibás.

Bármennyire félek, a kedvem nem apad.
Felfedezéseim ismétlések, lét-kamat,
Philéosz gyönyörpéldája nem látomás,
és természetes állapot a ragyogás.

Fut, tágul a tér, fele élet, fele vágy,
ami szétválasztana, mégis összetart,
világ egyik fele jó, másik fele bánt.

Öröm és fájdalom egyformán befogad.
A bent és a kint lázas keveréke
a mának, elmúlásnak heve, fénye.

MAJORANA BIZTATÁSA

Itt nyár van, édes nyár,
gonosz felhők vonják igába a tájat,
és cinkos szél ered a végtelen után.
A partra kísér ma is a reggel,
fényt és esőt permetez,
óriásteknősök vonulnak
a selymes víz alatt.

Itt nyár van, édes nyár,
szaladnék most
múlt nyarak nyomába,
visszahoznám egyiknek ízét,
másiknak mély sóhaját,
mint titkokat rejtő könyvet,
a langyos homokra
tenném eléd,
biztatnálak tekintetemmel,
lapozd fel.

MAJORANA KERTJE

A nyár alatt kertek, sápadt füvek rendje,
a fáradt virágok között
a felszín és a mélység hangos szimbiózisa.
Míg a fényben megfürödnek a fák,
mint bánat a szívre, leheveredsz a nap alá,
A semmi most rád gondol, keserű a szád.
Nappal álmodjon, aki éjszaka ég el – mondanád.
Minden este a végtelen alszik el benned,
lehetséges váltakozik a lehetetlennel.
Hiányzik valami, pedig minden ott van,
indulj,
lopakodj a tegnapi kertbe vissza.

MAJORANA DANTÉT IDÉZI

Átkutattam a csillagok málháit,
láthatatlan csodákból fontam koszorút.
Rhodosz rosszait tarka felismerésbe
küldtem, Perszephoné gránátalma-magján
osztottam, a sejtelmeket kerültem.
Halk szavaimra hallgatott tudatom,
vakmerő láz égetett billogot a félelemre,
a kétely udvarán holt testek feküdtek,
fény balzsamozta őket minden reggel.
Míg a közöny szövetét fércelte az örök nyár,
hallgattam a tér dadogását,
a remény láthatatlan arca fölé indulat szállt.
Tükrözött a vágy a torony ablakán,
s míg csapdosott korholt időknek pernye-szárnya,
a huzatos világban egyedül üldögéltem,
én, a firenzei csapos, magamba zárva.

MAJORANA HÁROM ÁLLAPOTA

A nyugatosokra emlékezve

Harangok néma táborát,
fénymetélte sötétséget,
szedeget égi áfonyát,
mélybehulló eget görget
az ámulat.

Virrad az álmos rét is már,
nyújtózik egyet keletre,
fésüli a szél ősz haját,
letekint a borzos kertre
a semmiség.

Magába ránt és elringat,
a fény tornyára ül a vágy.
Kétségeket mégsem ingat,
és az eleven húsba vág
a fájdalom.

MAJORANA ANADYOMENÉJE

Sűrű hálóját
lassan vízbe ereszti az ég,
partra száll,
örömében táncol a fény.
Kékes erő forrong
a hullámok nyelvén,
a forróság a homokra fekszik,
henyél.
Vak tükröt forgatnak
fejük felett a fák,
csillogó kagylóból hajol ki
a fehér húsú vágy,
aranyló haját virággal
szelíd fény szövö át,
egyszeri ünnepre készíti fel
menyasszonyát.
Még bölcsőben a szerelem,
dajkálja a láz,
kincs a mosolya,
tekintete ígézet-láng.
Mint a mesében,
tündér-madarak serege száll.
Az epekedés keservét keresik,
a fájdalom honát.

Tündököl a test,
izzó szeszély,
varázslatos idegenség.

MAJORANA AZ ARNO PARTJÁN SÉTÁL

*Az Úr 1504. esztendejében három olasz művész
élt Firenzében: Leonardo Da Vinci, Michelangelo,
Raffaello – Sandro Botticelli pedig Firenze mel-
lett, de gyakran bejárta a városba.*

Délután az Arno partján sétálok,
a firenzei házak homlokzata a víz tükrében,
mint egymáshoz ragasztott fényképek
görbülnek a szelíden fodrozott felszínen,
a folyó velem mit sem törődve kúszik tova,
és megfiatalodva ragyog a napfényben.
Látom Michelangelót, ki hű szolgájával,
Ubrinóval siet tovább,
s fejében talán újabb szonettet forgat,
szerelmének, Tommaso Cavalierinek
írja a tüzes, szenvedélyes sorokat,
de kinn a világ kies és kegyetlen.
Buonarroti arcára sötét árnyak borulnak,
mi a csudát keres most Firenzében
Raffaello és a Da Vinci-klán – gondolja,
s képzeletében a kifaragott márványtömbből
életre kelt Dávid néz vissza rá.

Az úton déli szél szalad,
gondolataimba temetkezem,
árnyékom csendesen lépdel mögöttem,
s hallom, a víz mélyén énekelnek a halak.

Botticelli jön a járda folyóparti oldalán.
A városba rendelték, hogy dönthessenek,
hová helyezték Michelangelo Il Gigantéját.
A városháza melletti téren a legjobb – tépelődik
az ötvenkilenc éves mester, s Apellész önarcképe
tűnik fel előtte.

Egy fiatal nő halad el mellette. Ismerős az arca –
fordul vissza, de vonásait már nem látja.
Amikor megfestettem Vénusz születését – töpreng –
nem gondoltam Aphroditére, bár a kagyló motívuma,
mint test és lélek, egybetartozott vele.
Vajon mi volt a titka annak, hogy csak Apellész
festhette meg Nagy Sándort, s szeretőjét, Campaspét,
csupán négy színt használva,
sárgát, vöröset, fehéret és feketét?
S hol volt a tettben az erény?
A művészetnek szigorúan csak a vallást
kell szolgálnia,
Savonarolával ebben egyetértek –

Az úton déli szél szalad,
gondolataimba temetkezem,
árnyékom csendesen lépdel mögöttem,
s hallom, a víz mélyén énekelnek a halak.

A folyón túl, a másik parton, mint Vénusz
keble domborodik a táj. Cédrusok, olajfák
halkan beszélgetnek, rajtuk finom permet,
szín erezte lepkeszárny.

S a távolban egy vékony hang szól,
Gian Giacomo Caprioti da Oreno,
ki lop, csal, csökönyös és falánk,
Da Vincit kérleli, könyörög neki,
hadd ne fessen többé
Andrea Salai álnéven, ez megalázza,
s ha a mester egy kicsit is szereti,
tegye őt halhatatlanná.
Leonardo Di Ser Piero Da Vinci nem válaszol,
az öreg Arnót pásztázza tekintete, arra gondol,
a minap megígérte Machiavellinek,
a folyó medrének eltérítésére
közösén rajzolnak tervet.
De Salai újra szóra csattan, perlekedne,
bizonygatná hű szerelmét.
Da Vinci lefogja hadonászó kezét,
s mélyen a szemébe néz,
halálom után tiéd Mona Lisa – mondja halkan –
melyről, még én sem sejtem,
annyi legenda szól majd, és ihletett beszély.
Szegény Raffaellónak is gondot okoztam vele,
kevesen értik, drága Salai,
egy mosoly,
igen,
egy mosoly, melyen időtlen időkön át tűnődtem,
egyszer a legdrágább gyémánt ragyogásával is felér.

MAJORANA A HAL EGZISZTENCIALISTA GONDJAIRÓL ÉRTEKEZIK

Létbe vetett hal vagyok,
tehát abszurd vagyok.
Nem azon tépelődöm,
mi lesz velem,
ha véletlenül
horogra akadok,
ez eszembe sem jut,
á, dehogy,
másra koncentrálok,
a gyerekekre, az asszonyra, az anyósra,
a szomszédjaimra, barátaimra,
esetleg újdonsült,
eddig titokban tartott szeretőmre.
A mindennapi betevő falatért
ádáz harcot vívok,
nem szégyellem senki előtt bevallani,
hogy álmodni is szoktam,
de a legtöbbször, ilyenkor is,
a betevő falattal fetisizálok.
Ez az álom boldoggá tesz,
ugyanakkor boldogtalanná.
A keserűségem abból fakad,
hogy a rögeszmém tárgya a hasam.
A horog, persze, eszembe sem jut.
Hiszen azzal törődöm,
mindennapi zsákmányom
minél nagyobb legyen.

Ezt egyesek egzisztencialista harcnak,
mások létfenntartó küzdelemnek,
megint mások telhetetlenségnek,
kapzsiságnak nevezik,
pedig nap mint nap egyszerűen
csak arról van szó, hogy éhes vagyok.
Éhes, de nem telhetetlen,
éhes, de nem harácsoló,
éhes, de nem fegyelmezetlen,
aggódó igen,
de akkor sem a horogra gondolok,
hanem a holnapi küzdelemre,
amely akaratomtól függetlenül
bekövetkezik.
Ezt nevezem én fátumnak,
melynek genetikai hibája maga a sors.
Ezért lettem egzisztencialista,
elidegenedett és búskomor.
Kizárólag csak ma.
Mert a holnap horog,
mint damokleszi kard
leng a fejem felett,
de erről most sem,
azért sem veszek tudomást.

MAJORANA KAIRÓBAN

Itt minden kegyelem.
Kiszámíthatatlan.
A bekövetkező bekövetkezhetetlen.
A téren a tudás ékesített minaretje,
a sarokban, agyagedényekben
fáraók csapolt vére.
Csillan a szó a ciprusok homályában,
a Nílus bölcsen hallgat.
Egy-két árnyék suhan át rajta,
és a törekvő hajnal.
Itt minden kegyelem,
az ezer évre simuló
ezer évek elmeszesedett időhártyája
a reggeli fuvallatban megremeg.
A történelem malmában
csak a kövek sérülékenyek.
Az ember bár mindennél mulékonyabb,
az emlékezés bazalthegyeit cipeli magában,
egyedül ő marad fenn,
és talán az égen átröppenő
fecske karneváli csivitelése.

MAJORANA TRIPTICHONJA

Halottak ezek a versek,
átjárható szobák.
A test kinyújtva,
lemeztelenítve: áruház.

*

A jövőt kell elosztani,
felkészíteni a hegyre,
a lélekkel is valaki,
Isten feleselne.

*

A zöld lugasban datolyák,
árnyak tótágast állva.
Rájuk zárom a délutánt,
kezemben véres tálca.

MAJORANÁVAL TÖRTÉNT

Megjött az este, vele volt a lelked.
Én ostoba, belészerelmesedtem.
Holdfény guggolt a roppanó havon,
láttam az árnyak pihéit arcodon.

Láttam a tested hiúz szememmel,
festettem, róla tájat képzeltem el,
álmodozó szavakat aggattam rád,
ne faggasson rólad senki többé már.

Az ingem ujját ingedre kötöttem,
felfalta a csendet a szél köröttem.
Az örök hitemnek emeltem márványt,

mindened imádtam, mint bűvös bálványt.
De gondolt egyet, vállat vont az este,
elment, s hagyott megszerelmesedve.

MAJORANA KOLOZSVÁRRA LÁTOGAT

A sarki presszóban valami emlék ásít,
a fellegvári ugrótorony magához int,
ismeretlen egy konyakra áthív,
fáradt sirálykéz az asztalon.

A lélekvesztő átvisz dimenziókon,
élményeken, melyeket megélhettem volna.
Lyukas cipővel csatangolok
Kolozsvár utcáin,
kéz a kézben a széllel.

A szeretet hiányát még elviseli az ember,
büszkén viseli, mint vasárnapi fehér inget,
néha kérkedik is vele.

A gondolat Golgotája népes.

A fagyos semmire fura árnyat vet a Szamos-part.
Shakespeare sétálhatott itt ennyire békésen,
messze Londontól,
közel ahhoz, amit naponta
játszani, mondani, érezni, hazudni kell.

A fényben-puhult parton fűzfák,
idő-féle piroslik az ágakon,
elmondatlan legendák testében nő a misztikum,
az el nem hordott kövek érzete,
az óceánok
– melyeket majd bejárok –
gőgös ereje.

Én, a tücsök,
azóta minden este
ülök a fővényes parton,
álmosan pislogó csillagok között.

MAJORANA LÁTVÁNYA

a látóhatár húsában lila fényhad
vak szerencsének látnokai a madarak
messze vinne az elborult gondolat
lombjai között pellengérre állított szavak
alul távoli kétely szívébe mélyed
hangtalan ébred a szorongásos Nap
a tévedés lángoszlopai felcsapnak
kilátszik az égből a jaj
foltos ingemen fondorlatok pecsétje
bejárja velem a tájat s felébreszt a baj
színek zenéje köröttem lázad ha Pénélopé
karjába omlik a zaj
társaim heverésznek a fűben
csak én vagyok távol s nem érzem
hogy élek s voltam valaha

MAJORANA ELKÖSZÖN

Elköszöntél, elköszönök,
telek jönnek, tavaszok hullnak,
csak te vagy örök:
jéghegyem, máglyám, szégyenem,
légy velem újra.
Tétlen nézem,
múlnak vágyaim,
vissza sohasem térnek,
a lehunyt szem mögött álmaim,
sűrűsödik sóhajom,
áthat.
Meghajlott virágok szárnya,
felroppen a pillanat,
még látlak,
a múltó idő támad,
felettem hatalmad árnya.
Vérzem a fényt,
várlak.

BÖSZÖRMÉNYI ZOLTÁN

Ramona A. Kloos festményei

SZÓKE IMRE MÁTYÁS

Selfie 4

Az Ősember egyébként brutálisan jámbor figura volt, tele pozitív gondolatokkal. De még inkább a pozitív gondolkodásról gondolt gondolatokkal, amelyek nem csak úgy járőrözés közben szállták meg, hanem különféle könyvek és életminőséget javító dvd-ék segítségével táplálta azokat magába. Elkészerítő tény, de ez a fajta buzgóság: a jó befogadásának, gyökerek eresztésének, az életnedvek akadálytalan áramoltatásának és az egészséges gyümölcs mielőbbi termésének türelmetlen heve a legtöbb szem- és fültanút menekülésre készítette. Pedig az Ősember, miként sok más beavatott társa, csupán ennyit mondott: íme, megosztom veletek a tudást. Az áldozatok viszont mintha ezt hallották volna: kiszívom az összes véreteket, haver! Addig pofázok nektek, amíg mozogtok!

Volt egy kis galéria, ahová örök, felügyelők, parkolóellenőrök ebédszünetben pihenni vonultak. Általában csak körbe ültek a vasszekrények között, némelyik keresztrejtvényt fejtett, némelyik csak úgy, a mellkasára lógatta a fejét. Köztük én, valódi beavatott, a fény elcsöndesedett gyermeke, fehér pólómon KERÜLETŐR felirattal, ölemben valami regénnyel. Ezen a galérián láthattam az Ősembert első alkalommal és azután még jó néhányszor középre perdülni, hogy egyszerre kitárulkozon és szégyenlősen gesztikulálva, közönsége figyelmét zsigeri tehetséggel megragadva Eckhart Tolle mesterről vagy a Silva-féle agykontrollról beszéljen; de valahogy mégis, mindig, kétségbeesetten: önmagáról.

Valóban nagydarab férfi volt, egyike azoknak, akiket titkon, az egész ott töltött háromnegyed évem alatt irigyeltem. Legfőképp ízületeinek lazasága, izomtömegének korát meghazudtoló rugalmas volta miatt. Lelkesen mutatta egyszer, hogyan kell arcba térdelni valakit; két kezét előre tartva megmarkolta a láthatatlan agresszor fejét, s bal térdét olyan könnyedén húzta a magasba, és olyan magasra húzta, hogy nem egyszerűen megfeledkeztem az ölemben tartott könyvről, hanem szomorúan becsuktam

azt. Mert az Ősember legalább tizenöt évvel volt idősebb nálam, közeledett a nyugdíjazáshoz. Bámulva ihletett mozdulatait, rám kacsintó kék szemét, rúdtáncosokét idéző mosolyát négyszögletes arcán, semmi más, csak dédelgetett álomom járt a fejemben: következő életemben aikido mester leszek. Egyetlen egy – kényes – kérdés maradt, hogy vajon ennek érdekében a pozitív gondolkodásról való pozitív gondolkodás tudományát mennyire kell elsajátítanom. Ja, igen. A rostokban gazdag, egészséges táplálkozásról még nem szólva.

Selfie 5

Éjfél felé már csak két harminc körüli nő maradt itt, Gyöngyi és Lea. Főztem magamnak kávét, és átültem hozzájuk a boksza. Kicsit beszélgetünk, gondoltam, azután bezárok, letudva egy egészen kellemes, laza estét. Már korábban kikapcsoltam a bokszaok fölötti lámpákat, erős fény csak a pultot és mögötte a kanapét meg a dohányzóasztalt világította meg. Ezt a sarkot nevezem mostanában AZ ÉN LAKÁSOM-nak. Otthonossá teszi még egy fotel, majd tovább haladva a fal mentén, kábé három méternyire a tekintet szürke, kőkorszaki Samsung tévébe ütközik. Állványként szolgál hozzá egy fehér lábú fiókos hokedli, mely, ha egyáltalán ügyet vetnék rá, megidézné a gyerekkoromat. Innen, a hokedlitől és a tévétől indulva a hosszanti falon következnek a különböző színűre pingált, fából készített bokszaok, piros, kék, sárga, zöld, összesen négy darab, köldökig érő elválasztó falakkal; velük szemben pedig hatalmas, egész helyiséget uraló bárpult magasodik fel, melynek állványzatán hangszórókat és meglehetősen sok könyvet tárolok. Lágy ívben hajlik a szürkés-kék mennyezet az eddig leírtak fölé, mintha festékes hordóban vagy felhőbe fúrt alagútban volnánk, sávonként a kék egyre erősebb árnyalataival a bejárattól a zárófalig, melyen azután egy szörnyen lehangoló falfreskó rombolja le az illúziókat; nem kizárt, hogy a dizájnerek eredeti szándéka szerint. A bokszaok és a bárpult közötti folyosó viszont elég széles ahhoz, hogy vad táncra perdüljön, akinek erre mégis kedve támad. Padlóm szürke és igénytelen, nem könnyű felmosni, de mindent kibír. A freskó pedig, hála istennek, elég

béna ahhoz, hogy kiterjedése ellenére jelentéktelen maradjon. Metrókocsiban utazó, rossz kedvű embereket ábrázol, legtöbbjük arctalan, de némelyik nem, s az utóbbiak pontosan úgy bámulnak, ahogy a való életben is; mintha az imént jutott volna eszükbe, húsz évvel ezelőtt hogyan és miért gyilkoltak meg valakit.

Két órával korábban a pult mögött állok, velem szemben Péter és Tamara magas bárszékeken ülnek. Épp mondom nekik, hogy soha többé nem nyalok ki senkit. A héten már kétszer is megtörtént, és tessék, az alsó ajkam belül égni, duzzadni, sebesedni kezdett, evés közben még kurvára rá is haraptam a saját húsomra. Tuti, hogy új szeretőim rám ragasztottak valamit. Vagy nem? Mutatóujjammal fordítva ki ajkamat, eléjük tárom a borzalmas látványt. Piros folt, seb, lila erek. Péter mosolyog, és azt mondja, hogy nem látszik semmi. Tamara pókerarccal bámul a megszégyenítésbe, mintha eleve, a nyalás szó hallatán kikapcsolt volna az agya. Úgy hiszem, csak mímeli az öntudatlanságot, ez a kis performansz jó ízlését és humorérzékét dicséri. De lehet, hogy nem, és akkor a nyalás szó ismételtetésével, szájjüregem további részletes feltárással talán meg is ölhetném. Inkább elrejtjem a számat. Töltök neki néhány cent almapállinkát.

De mi van a többi betegségeddel, kérdezi Péter. Arra céloz, hogy mekkora hipochonder vagyok, és már jó előre nevet a válaszon.

Szerintem megvannak, de most nem tudok odafigyelni rájuk. Mindjárt kinő a számból egy óriási karfiol. Ember!

Úgy teszek, mintha viccelnék, pedig halálosan komolyan gondolom. Mindhárman nevetünk.

Hát, én ezt meg fogom írni, mondja Péter, és lehet, hogy tényleg megteszi majd, végül is híres költő.

Igyekszem megelőzni.

Kevés verset olvasok. Talán azért, mert a legtöbb versnek, ami eléem kerül, semmi köze a költészethez. De hát ki vagyok én, hogy megmondjam, mi az a költészet, és mi az, aminek köze

lehet hozzá? A lehangoló igazság az, hogy még a jó versek is meglehetősen hidegen hagynak, beleértve azt a néhány pompás darabot, melyeket én írtam nem is olyan rég. Igazából semmi közöm hozzájuk. Csak csajozni jók. Össze sem gyűjtöttem őket. Charles Bukowski, Li Taj Po, Rilke vagy Dylan Thomas verseit sem olvasom újra, pedig emlékszem, hogy azokban van kakaó.

De hogy ellenpéldát is mondjak, ismertem egy sovány, öreg pasast, szobatársa lettem a Jahn Ferenc Kórház pszichiátriai osztályán tizenhat évvel ezelőtt. Rengeteg verset írt, és még annál is többet olvasott. Elalvás előtt, hogy tartsa magában a lelket, hangosan felmondott magának néhány Radnóti vagy József Attila költeményt, amiről én azt gondoltam, fejemre húzva a takarót, hogy szánalmas bohóckodás csupán. Mintha valaki fütyörészne a sötétben. Akkor már inkább a Rivotril. Alacsony volt, kissé kacsa lábú, és a mellkasán pont úgy őszült a szőr, mint a nagyapámén, aki rákban halt meg, csak a mellbimbói voltak sokkal kisebbek. Sanyinak hívták. Magyartanárként tengődött Csepelen valami szakközépiskolában. Jézusom. Ki a faszt érdekel az irodalom meg a nyelvtan egy csepeli szakközépiskolában? Nem csoda, hogy oda jutott ahová. A velem szemközti ágyra.

Nem számítva az ott töltött első hetemet, amelyről nem igazán tudnék számot adni, elég sokat lógtunk együtt Sanyival. Sétálgattunk a kórház kertjében, élveztük a májusi időt, és a szemkápráztató zöld pázsitra dőlve költészetről, filozófiáról, tébolyról, szerelemről, ápolónőkről és kurva nagy kudarcokról csevegtünk, míg el nem érkezett a gyógyszerosztás ideje. Legálábbis így emlékszem. Néha pingpongoztunk is. Sanyit injekciózták, nekem viszont fehér tablettákat adtak, enélkül nem ment volna. Végül még az osztály főorvosa, dr. Venga János is felfigyelt ránk, olyan reneszánsz hangulatot teremtettünk magunk körül kézzel teleírt füzetlapjainkkal a dohányzóban, a kávéautomata mellett. Dr. Venga szakállas, elől kopaszodó, nyúlánk férfi volt. Behívott minket az irodájába, és megvallotta, hogy költő. Bassza meg. De nem egészen olyan, mint mi, hanem már két kötetét is kiadták, és mindkettőből tud nekünk kölcsönözni egy-egy példányt, ha esetleg érdekelné minket. Cserébe szívesen beleolvas a hónunk alatt hordott füzetekbe. Boldoggá tett. Máris átnyújtottam az enyémet. És azóta is azt gondolom, hogy dr. Venga – aki legbüszkébb arra volt, hogy „szuicidológiában

megkerülhetetlen Magyarországon”, én viszont inkább a feleségét irigyeltem tőle, egy vörös hajú, karcsú pszichológusnőt – sokkal jobban szerette a verseket, mint én. Mindent elolvasott, amit átadtunk neki. Az enyémeokről néhány nap múlva annyit mondott, hogy egyetlen négysorost talált közöttük, amiben van kakaó. Meg is mutatta, melyikre gondol. Attól fogva őrülnék néztem. Remek szakember volt.

Legyen az a kimerevített kép, hogy állok a pultban a laptop előtt, kigombolva és kissé letolva fekete kordnadrágomat (Mustang). Tamarát és Pétert csak az imént kérdeztem meg, akarják-e látni az új, spéci bokszeralsót, melyet nemrég vásároltam egy vasárnap is nyitva tartó üzletben, mire Tamara csak ennyit mondott: csináld, Imi, csináld!, én pedig csinálom, tényleg kigombolom, tényleg letolom, a pultba szerelt ledlámpák hideg fényében előtűnnek a tengerparti homokon napozó félmeztelen csajok, egyikük fejjel lefelé, másikuk rendesen hanyatt, de sajnos távolról sem az egész kollekciónak, annál szégyenlősebb vagyok. Ez van. Fehér gyapjú inget viselek. Lefelé nézek. Csípőmet kissé balra fordítom, vigyázva, hogy ne farokdudor-reklámot adjak elő. A következő pillanatban azt fogom mondani, hogy sohasem volt még ilyen bokszeralsóm, állati büszke vagyok rá, Péter pedig azt, hogy neki már volt. Csontos, széles homloka úgy válik el a többi részétől, de a környezet minden más elemétől is úgy metszi el magát, mint egy ezredévek óta várakozó szikla a tengerparton. Hogy mi lehet az, amire várakozik, senki se tudja. Végül is, egy költő homlokáról van szó.

VIDA GERGELY versei

Leszármazás

A bajuszos nagynénik, akiknek tocsogós a puszijuk,
egész testükkel magaráznak valamit,

úgy teremtenek meg maguknak, mint akit ismernek előre.
Egymás kezébe adnak,
egymás közt cserélgetnek, mintha a szemük lennék,

a szemük fénye.

De aztán, úgy tűnik, mégsem hiszik el. Rámharapnak.

Akik dicsérnek most, előbb-utóbb az emlékezet
elfekvőjébe kerülnek: hálóingek lesznek
folyosófényben,
tolható infúzióállványok Super 8-ason.

Nem bírom elviselni nyáluk súlyosságát:
olyasmit közölnek velem, ami nem evilágba való.

H. n. sz. nyomozati anyag

Azt mondta,
apám,
a fájdalom hosszú távú
befektetés,
hogy épek maradjanak a dolgok.

(Mindig az oldalukon alszanak,
felfelé eső arcfelükön felvarrott ráncok.
Ahogy elnézem, nem kontármunka,
nem is mestermű, rutin beavatkozás:
nem is rossz egy éjszakától, mely sötét,
mint a tej.)

Ezt a gyerekkort
idegenek építették
mellettem
a homokozóban,

egyszer aztán valaki belelépett:
beomlottak a patinás részek,
a hengerezett csarnokok.
Akkor épp
nem voltam ott,
nem úgy a Homokember, állítólag,

arról meg nem is beszélve,
hogy sok kutya direkt a homokba szarik:
ez meg aztán kommunikációs
gubanc
lett nálunk a javából, és nem lehetett
elütni viccel.

(Az utcalámpa szűrt fényében
éjszakai krém fénylik fel egy arcon,
egy másikon, éppen fordítva, vékony zsírfólia.
Minden egyébről elfelejtkezni,
mint a sír.)

n. sz. nyomozati anyag

A mimikrit mások

olvassák
le a pofádról,

akár egy villanyórát.

Azzal számolnak,
úgyis kimegy a fejedből.
Így viselkednek.

$$(\dots)$$

Az újságárus nénitől mindig mások kértek:
versenyautós matricát, Képes Sportot, Rejtő-képregényt
helyettem,
mindig volt egy családtag, egy beépített ember,
miegymás.

Hogy mindig csak kapok,
jó érzés lehetett erre gondolni.
(és mindig, mindig néni)

Így múlt az idő:
elteltem én is valahogy,
mindenfélével,
de Senki Alfonz: végképp behozhatatlan,
Tuskó Hopkins: még mit nem, a humorforrás.

(idézetek vége)

(Sokszor azt képzelem, van itt valami nyomozati anyag. Szülőkbé tört bicska, súlyos testi sértés. Álmaimban olykor összeáll.)

VIDA GERGELY

Sequel (S. A.)

*Az elkényeztetett, az a karót nyelt. Hol a kirakat
előtt, hol kirakatban. A mimikrim
az volt, ami az arcomra volt írva, mások olvasták le,
akár egy villanyórát. Azzal számoltak, úgyis elfelejtem,
így hát az önismereti gyorstalpalókból
jócskán kijutott.*

*Az újságárusnál mások kértek
versenyautós matricát, Rejtő-képregényt
helyettem. Csak az idő múlt, én alig bírtam
telni, így hát Senki Alfonz behozhatatlan,
Tuskó Hopkins, még mit nem,
a humorforrás.*

Mindig csak kapok, jó érzés volt erre gondolni.

*(Sokszor azt képzelem, van itt valami
nyomozati anyag. Szülőkbe tört bicska, súlyos
testi sértés. Álmaimban olykor összeáll.)*

KABAK
(regényrészlet)**Az állhatatosság az ostobák
erénye**

Ugyanez a Kereszt egy vasárnap délelőtt kölcsönkérte a körcsiszolót. Halat sütöttem, és nem szeretem, ha főzés közben zavarnak. Azt sem értettem, minek neki a kör-csiszoló; féltem, hamar készpénzre akarja váltani, hogy az esti ital-költséget fedezze. (Szó, ami szó, Kereszt akkoriban erősen ivott.)

– Nem működik jól – forgattam meg a halszeletet a serpenyőben. – Elromlott, vagy mi. Egy hokedlit akartam lecsiszolni a múlt héten, összevissza karistolta.

– Hadd nézzem! Hol egy konnektor?

– Ugye nem a konyhában akarod kipróbálni? – kaptam fel a vizet, de akkor már berregett a motor.

– Megy ez, mint a lyukba szarás – jegyezte meg elégedetten Kereszt, és egy szutykos sportszatyorba süllyesztette a gépet. – Az a bajod, hogy nem vagy elég kitartó.

– Most ki fogsz oktatni?

– Kioktatni? Téged? Ugyan...! – Legyintett. – Minek? Van egy haverom, azt szokta mondani: van, akinek olyan a feje, mint a gyémántvágó. Igaz, ez a haverom olyan pepecselős ember, bonsai nemesítő. Nem szeret kapkodni. Az ükapja a Fehér Oroszlán fogadó tulajdonosa volt Bécsben. Állítólag.... Ezt én

nem hiszem. Van egyáltalán Bécsben Fehér Oroszlán? Ez a haver egy alkalommal azt mondja nekem, amikor a sok bonsai között ültünk, és ő egy körömmollóval vagdalja azokat az apró levélkéket, hogy egy állig begombolkozott figura otthagytott egy dobozt az ükapjának. Tudod, ez nem mostanában volt. Akkoriban nagyon divatos volt a szabadkőművesség és az efféle összeesküvéselemlétek.

– A dobozért jönni fog valaki – magyarázott ez a félig-meddig ismeretlen ember –, aki tudni fogja ezt és ezt a jelszót. Csak annak adják oda a dobozt, aki a jelszót tudja, mesélte a haverom.

– És mi van a dobozban? – kérdezte ez az állítólagos ükapa, a fogadós.

– Nem árulhatom el – válaszolta az idegen. – Aki a dobozért jön, fizetni fog egy aranyat a megőrzésért. A dobozt sértetlenül kell átadni.

– Talált pénz – gondolta a fogadós, és eltette a dobozt a pult alá, a jelszót meg fölírta a pincekönyvbe.

Ez a valaki csak nem jött a dobozért. A fogadós néha felemelte a dobozt, és megrázta. Kopogós, fás hangon zörgött. Eltelt egy év, kettő, még több. A fogadós elmondta ezt a titkot a fiának; és az is elmondta a fiának, amikor közeledni érezte az órát, amikor ezt a porhüvelyt letesszük.

– A doboz – mondta ez a bonsai nemesítő – így szállt nemzedékről nemzedékre a családunkban. Több száz, de lehet, hogy még több éven keresztül. De az apám föllázadt! 'Ezt nem mondjátok komolyan!' – kiáltott fel, amikor értesült erről a családi kötelességről. – 'Száz éve őrizgetünk egy dobozt, és ki se nyitjuk?' Azonnal felpattintotta a doboz zárját egy csavarhúzóval – egyszerű, apró kis faszelence volt. A dobozban egy papírcédula volt és egy dobókocka. A cédulán egy mondat állt: „Az állhatatosság az ostobák erénye”.

– Mi a csodát akarsz ezzel mondani?! – zúdultam fel.

– Én semmit – vont vállat Kereszt. – Én aztán semmit, csak

elmondtam neked egy történetet, hogy ne unatkozz halsütés közben.

És lelépett a csiszológéppel.

Az üresség

Egy ember, mint maga mondta, „budista” lett, és kiüresedett, „mint a vastagbél szarás után”, majd Zoroaszter hívének tért meg, és családnevét „Nincsen” Frigyesre változtatta. Nomen est omen: ez az ember a névváltoztatás után nem sokkal eltűnt. Nem hagyott hátra búcsúlevelet, és egyáltalán semmi sem árulkodott arról, hogy a fejében végzetes tervet forgatna. Élettársával közölte, hogy kutyatápiért ugrik le a Peti állatkereskedésbe.

– Számtalanszor előfordult, hogy csak úgy leugrott ide vagy amoda, a haverokhoz vagy hírlapért, főleg hétvégén, mialatt a konyhában végeztem a házimunkát... – szípozott érzékenyülten F. Jolán. – Istenem, micsoda arany ember volt az én Frigyesem, mintha aranszálból szótték volna...

Pénz- és irattárcát nem vitt magával, eltűnése rendőrségi ügy lett.

Milyen vigaszt talál a hitetlen?

Ez a Kereszt ismert egy Dobozi Botond nevű, rendkívül művelt fegyverkovácsot, aki történelmi kardokat gyártott, nehéz huszárkardokat és lovassági szablyákat, de japán katanákat és wakizashikat is. Hirtelen haragú, indulatos ember volt Dobozi, az a típus, aki elmélyülni egyedül a munkájában tudott. A kardok kovácsolása ugyanis nemcsak fizikai

erőt igényel – ember legyen a talpán, aki egész nap elbírja a kalapácsot és az izzó levegőt a kovácstűz mellett –, hanem mindenekelőtt koncentrációt. Egy szablya élén egyetlen melléütés végzetes csorbát ejthet.

– Nem hiszek a keresztények Istenében – magyarázta egy alkalommal ez a Dobozi Keresztnek. – Nem hiszek benne, és nem azért, mert a világban nem a könyörület gyarapodását látom.

Dobozi egy-egy kis szünetet iktatott be a mondatai közé, hogy ideje legyen átgondolni a mondandóját. Azok közé a becsületes, régi vágású mesterek közé tartozott, akik kimondani sem szeretnek semmit elhamarkodottan.

– Mert hogy a világban a könyörület csak elenyésző arányban van jelen, az tény. Holott a keresztények istene a könyörületet prédikálta, és még a szeretetet és a lemondást is. Sokaknak erről az jut eszébe: nem lehet valami tekintélyes ez az isten, ha az általa teremtetett világban ennyire kevésbé tudja keresztülvinni az akaratát.

Dobozi itt ismét szünetet tartott, és szopogatott néhány kortyot a nagyfröccsből, amelyet a Hangulat presszó pultján helyezett el.

– Sokan ezt mondják, én tudom. De én éppen az ellenkező véleménnyel vagyok. A keresztények Istene meghasonlott önmagával, és az általa teremtetett világban ezt a meghasonlást tapasztaljuk.

– Ha kifejténéd... – szúrt közbe Kereszt malíciózusan.

– Nézd csak – kezdte beleélni magát Dobozi. – Ennek az Istennek a története, mármint a papok szerint, semmi másról sem szól Krisztusig, mint arról, kit hogyan mészároltak le és miért. Figyeld meg: Ádám két fia, Káin és Ábel nem egymásnak esett a juhász kampóval és a szőlőkapával? És nem a testvérgyilkos Káintól származik az emberiség? Tudom, tudom, Ádám más fiakat is nemzett, előbb Hénókhót, aztán Széthet. Ez utóbbitól származik Noé, ezt gondosan kiemeli az Ószövetség. De ott van aztán a zsidók története! Még rájuk is parancsolt az ő istenük, hogy

az idegenektől különüljenek el, és aki a törvényeit megszegi, azt úzzák el vagy kövezzék meg. Krisztus viszont épp az ellenkezője: testvérbaráti szeretetet hirdet az ellenségeink felé is. Nincs itt valami ellentmondás?

Most már Dobozi nagyon csóválta a fejét, látszott, régóta a bögyében van ez a valami.

– El tudsz te képzelni egy ilyen Istent, most mondd meg? Meggondolja magát, és egyszerre mást hirdet, mint amit évszázadokon keresztül állított? De akkor miért mondjuk rá, hogy mindenható, hogyha szeszélyesen változtatja a véleményét? Vagy úgy véled, hogy az Isten változik? Akkor mi marad nekünk, egyszerű embereknek? Hol marad az állandóság?

– A teremtés ténye számodra magától értetődő? – kérdezte Kereszt ismét nagyon gúnyosan.

– Egyáltalán nem – ismerte el a fegyverkovács. – Egyáltalán nem, és talán ez a legnagyobb baj.

Egy mindig korrekt és józan villanyszerelő ismerősöm bevallotta egyszer, hogy este ötig egy kortyot sem iszik, mert akkor nem tudja ellátni a munkáját. Ötkor viszont hazamegy, és bezárja az ajtót, kibontja az első sört, és leül a tévé elé. Öt után a telefont sem veszi fel, mert a harmadik sör után már összevissza beszél. Addig nyitogatja a söröket, amíg be nem rúg, minden este – csóválta a fejét Dobozi. – Rá kellett jönnöm, hogy nem tudok mit mondani ennek az embernek. Nem használ a tanács, nem használnak az érvek. Amit csinál, az üresség miatt van. Ha valaki szembenéz az ürességgel, akkor az bele is fog hullani.

LÁSZLÓFFY CSABA versei

Füst Milán (Önarckép)

Fenséges és alpári rég összemosódva benned;
s az állig begombolkozott magány: rekedt
suttogások szégyene és buja ellágyulások.

Fájó érzéketlenség! nem tudsz aludni –
a virrasztás révületében, a kínok könnyörtelen
számbavételében is lehet vigasz. Minek a
gyújtogató sugár – akár a látnoké – ott, hol
nem terül föléd csak a halottak óvó arca
(se veretes szó, se egyéb pajzs)? A régi láz!
még hogyha te magad vagy is ezúttal a nemes
zsákmány – abból élt a vadság s a remény mindig,
amiből érte. Csak a diófa árnyéka nem koholt,
s ha valami még Világnak mondatik.

Ne halogasd tovább feladni a szemétürülékkel
elhantolt vagy műanyagfüves legelőkön arabs
szamárként őrzöngő, éhes lelked maradék
ifjúságát, de ne is siess –
a violaszín árnyék
mint álmos, lusta madarakat célba vevő
dob- és trombitaszó: előbb-utóbb rád talál.

Pózkod a sebezhetőn

„a csodák magja mindig köznapi”

Orbán Ottó

1.

Ki fejt meg a költők személyes végzetét?
A nevetséges (hiszékeny?) póz és a természetes közti
üvvöltéseket vagy a hallgatás halálfutamait?

(„Mi az, hogy nem lehet? Mindent lehet!”)
Rémképek pernyeszaga; az atrocitásig fokozott hűség
(„mélyen fájlalom”); a Goethe pocakján ringatózó csont-
szigeten vagy Einstein hajótörést hallucináló idő-roncsain
úszkáló szomjas árnyak (Kuncz Aladár s Pilinszky);
és a mindenkori időt lekésve trappoló értelmiség –
büdös nekik Freud feketehomok-utánezatú, a tüdőből
feltörő álom-süvítése, mint sivatagi hiénaüvöltés.

Az illúziótlanság rejtvényei, vagy csak zűrzavara
(Te, aki szeretted a tűzszüneteket: hol Pascal
erkölcs-protézisével botladozva mászkálsz, hol a
boncterembe beráncigálva azt hajtogatod konokul,
hogy úgylis csak látszat-leletekre bukkanhatunk!

2.

Végül marad „a riasztó panoráma”,
meglesni zuhanásában a nagy vadat (bár:
„a bika jegyében születtem”!); de, ha úgylis
romokban a vár – mint kőkorszaki nehézkes spermái:
kisország vaginájához ragadt jövő –, vajon mire akar
emlékezni még „a csillagokba felbámuló majompofa”?

A kottafejek sorakozójára? vagy a halál röhögésére
a megbánást hörögve színlelő fantomok színe előtt?
(Plakátokon a hazard hősieség: hadisarc! –
a lélek búvár ítélete tárgyilagosa: „Dögök!”)
A nyüzsgő – mert föltámadt – tények szemében szem-
szedett hazugságok (bevett szokások, „gyártási hiba”;
vagy csak a megromlott memória – amikor már
nem érzi határait, mint a szétba..ott birodalom).

A költő képzelete viszont: romolhatatlan.
Feltéve, hogyha félig halhatatlanul is bírja a hajszát.

(Rekviem)

„Húsét érzem, mint hús a kardvasét”

Milyen lehet egy „hagyományos költő” visszfénye
az oklahomai tükörfalton? Az obsitos-mély éjszakában?

Trükkök helyett a valódi düh szikrái,
szóö-zön helyett belső tűzö-zön.

Amit a halálnak sem sikerült eltüntetnie
(nemhogy holmi, vért és fényt kavará-
zavaró, piaci vagy vegyesbolt-divatnak):
rajta a sérülékeny védjegy –
a „világ/b/irodalmi”!

A magyar költő*

Nézd őt, aki költ s a halál jegyese.
Hogy szikla repedt meg? s a többi mese
mind lelki nyavaly(!) – csak a rút, nyomorék,
vagy nagybeteg árny, ha ki veszti esztét
és ordít a csendbe magát perelőn,
megfúl a biedermeieres levegőn.

Ó, félre, ti hadfiak! Ostor a vád:
öldökleni, vágva vad, ős-iramát
csaták buja bugyrainak. (Kitakart
bősz lárvatetem, te, mi tart meg? – a kart
a csonttöredék, szilánk szuronya!)
S ki tartja meg azt, kinek űr a hona,
és szétdarabolt-kaszabolt terein
a Délszaki Tünde-világ csupa kín?

A bécsi keringő, s a meisseni kincs;
bár külhoni készlet – de mégse hamis(!) –
a kényszerek képzete majd besegít
a holnapi Rémnek, ha nincstelenít.

Két háború végzete s bűne között
nem szörny feje sújt le, sem üstökösök,
de örület üldöz, te számkivetett
– ha hív, ha hitetlen –: gyűlöleted!
s a békekötést tagadó, csenevész
kis indulat-átok... A vér elenyész.

Ha volna is elme a férfierényt
s a testbe, ha korbeteg, újra reményt
magába – magából is áldozatul,
de élve lövellnie, hangtalanul(!) –
jaj, akkor is fölfal a félsz, s idegen
kihűlve örökre az emberi nem.

Karóba, ki kardba omolva zihál;
fogytán a csodánk, a szem árka sivár.
Lám, fújtak a dalnak is, Balga Mihály!
(S a rend ha elülne, de vartyog a száj,
ületlenül – míg le nem áll a viszály.)

**Szabó Magdának, aki „poétikai bravúrt” fedezett föl az ifjú Vörösmarty hasonló című „különös” költeményében (1827), amely „csonka – félláb felütésével kezdődő, ugyanazzal befejeződő –, főleg daktilusokkal építő”, anapestusba átcsapó ritmusával megelőzte a híres Szeptember végént. Petőfi később egy szótaggal megnyújtotta a páratlan sorokat.*

„Szürcsölni agya velejét”

Sz. D. és a zene

Ó, értelem, jaj, értelem,
álomban avagy éberem
csak ez tart (belső kényszerem)
életben, nincs más védelem,
e nélkül veszejtő verem
minden napom és félelem
fog el, fogódzóm sincs nekem,
mint ahogy nincs más érdemem:
világ balsorsán, élcemen
sírní, kacagni képtelen

volnék – örök esélytelen;
a belém szorult géneken
s világvert szenvedélyemen
erőt véve, száz vérelen
hajózni, szörnyű szégyenem
partján, magányban égni benn,
a szabadságért féktelen
őrület határán velem
vergődő világ védtelen
pokolkincset megértenem
– tűnődni kurta képleten –,
míg fogva tart a végtelen.

Tíz kör helyett: 10 x 7

„A sebeknek hinni fognak.”*

Csiki László emlékének

Az öregség brutális, keserű kontúrjai, midőn a drótfarkú
üstökös visszfénye nem érintheti már beszűkült köreidet.

Fakult, megégett szárnyad láttán nem csodálkozol, mint aki
minden korban otthon érzi magát; béklyóval csak az ember
élevitelét, értelmét lehet fogva tartani – képzeleted viszont a
fantasztikum áttűnéseivel, a fikció fölényével bosszút állhatott
zsarnokán. (Ha megfontoltabb lett volna, isten bizony nyomasztana.)

Mi az, hogy „hajlott koromban?” – e szókapcsolatot mint metaforát
sehogyan sem érted (még nem élted meg); csak az igazsággként
föléd tornyosuló nyomasztó igazságtalanságokat, amelyek menten
eltörpültek, mihelyt fölismerted gyöngéjüket.* (Nagy ínségünkben
hajlamosak vagyunk eltúlozni egy emberöltőnyi szenvedést.)

Közérzeted nemigen volt jajdevidám, legfeljebb, míg fehér lap állt
előtted; ha teleírtad, már csak a hiány lidércfénye világított.

Volt-e más esély? Hangulatok hullámvonalai föl-fölrepíttetek –
jó, hogy mégsem felejtetted a földön az árnyékokat.

*Camus-t parafrázálva

Az álmatlanság mondatzövevénye

„És a mondat, amit kettétörve elejtesz”

(Xavier Villaurutia)

Exhumálni valamit – de csak, ha érdemes.
Ártalmatlan emlékek, a kiszolgáltatottság zavaros
gyötrelme(?); jeltelen napoknak, totál-mindegy
találkozásoknak a túlélés (torzító) nagyítóüvegén vissza-
tükröződő érzelmes ürügye, alámerülés az álmatlanságba;
a hunyt szemek alól valami pótolhatatlan talán? –
(vagy csak sokkolt arcok, rég lebontott formák, meg-
kövült vétékek, semmitmondó suttogások a kibírhatatlan
vagy kisemmizett kedvessel); a szemhéj mögé zárva
annyi minden anyagtalannak tűnhet, amit valaha még
elevenen óvtunk a testiségünk tüneményeiből, kudarcából
a legszemélyesebbet is egyneművé oldó bíborzuhatagtol
– már rég nem gyönyör, de nem is rettegés a rejtélyeket
előbb-utóbb banálissá rútító-degradáló /rá/ébredésben.

NYOLC ÉGTÁJ

MOLNÁR LAMOS KRISZTINA

SLAJBI

Agyepet egyik napról a másikra ellepték a katicabogarak. Gyalog ment, és hogy lerövidítse az utat, az elválasztó sáv zöld felületén akart átkelni a széles utcán, de ahogy a füre lépett, észrevette a sok apró piroslást. Nem rejtőztek. Másztak fölfelé, a földtől az ég felé, elücsörögtek a szálak élein, hintáztak, időnként felreppentek. A katicabogarak, úgy tanulta, hasznosak, megeszik a tetveket, sokszor a hangyákat is, amik a tetveket hordják fel a hátukon, a fák törzsére, a levelekre, a lombra. Most tömegesen táboroznak itt, nem tudni, honnan kerültek elő. Hirtelen lett forró nyár a rövid tavasz után. Többszörös füledt áramlattal kezdődött az évszak. A szél hordta homok megült a levegőben, egy-egy napra eltakarta ilyenkor a városokat is, de a hajnali pára és a tenger lehelete másnapra mindig elmosta a nehéz felhőt. Hámszin, mondták, pedig hát nem az volt, semmiképp sem, mert nem tartott ötven napig, de tulajdonságai megegyeznek és így egyszerűbb. Most kikerüli a füves részt, és a bicikliúton halad tovább. Szaporán lép, az öregembernek egyetlen kérése volt, legyen pontos.

Az épületnek három szárnya van, Francis a középső részben lakik, a hatodik emeleten. Benyit a lakásba, az apartmanházban nincsenek zárva az ajtók. Itt nem kell őket zárni. A férfi még a hálósobában fekszik az ágyban. – Jó reggelt. – Óvatosan köszön, nem tudja, alszik-e még, a szeme mindenesetre csukva van. Oxigén-generátor sziszeg a nappali sarkában, tíz méter hosszú vékony és átlátszó műanyagvezeték fut át a szőnyegen.

– Pálinkás jó reggelt! – Francis így köszön vissza. Felé fordul azután, végigméri. Nem úgy, mint szokás, hanem tetőtől talpig. Farmerban jött és apró tűpöttyös pólóban, horgolt fekete papucscipőben, úgy öltözött, ahogy kényelmes dolgozni. Vállán átvetve a táska, azt letette már a nagyszobában a fotelra. – Hogy szólíthatom? – kérdi, hogy a kényelmetlen vizslatásnak véget vessen. – Ferenc a becsületes nevem, feleli az öreg, de hívjon csak egyszerűen Feri bácsinak. – Elmosolyodik. Rég nem hallott már magyar szót és ilyen ízeset. Nekilát a munkának. Zoknit húz a megdagadt lábakra, kiviszi a kacsát az ágy mellől a fürdőszobába, kiönti, kiöblíti, azután visszamegy hozzá, nyújtja a kezét, fektéből felhúzza a testét, behozza neki a szék karfájáról a mellénykét. Slájbí, mondja Ferenc, és ő először nem érti a szót, de azután megtalálja a ruhadarabot, ráadja. Megszólal a hangosbmondó, kedvesen jó reggelt kíván a portáról a recepciós fiú, névén szólítja az öreget, és megkérdezi: Francis, minden rendben van? Feri bácsi tőszavakban válaszol, közben magyarul dünnög maga elé. – Persze, rendben van, minden rendben van... – és utána hozzáteszi –, a jó édes anyákat! Zsörtölődik. – Itt semmi sem jó. Semmi nem olyan, mint lennie kéne, mint amilyen volt, odahaza. Ez nem ország. – Hol az odahaza? – kérdezi tőle, és az öreg egy pillanatra elgondolkodni látszik. – Hogy hol? Hát Franciaországban, talán Párizsban. Európában.

Ül az asztalnál, a kockás kendőt kéri, begyűri a széleit a pamuttrikó alá, a nyakánál. A gyógyszereket Borsec vízzel veszi be. Csak ezt a vizet lehet meginni, mondja. A tápszerrel kevert tejeskávében ázik a keksz. Míg megpuhul, beszélgetnek. Francis szabó volt, 19 évesen kapta a mesterlevelet az apjától, három évig inaskodott érte. Azután elvitték Mauthausenbe. Két év múlva felszabadult a tábor, akkor visszatért, de már senkit nem talált otthon. – Hol otthon? – kérdezi tőle. – Hol? Hát Székelyudvarhelyen. – Mégis megpróbált ott maradni, feleségül vette Mariskát és csak '61-ben emigrált. Amikor már nem bírhatta tovább a román hatalmat. A gyerekeinek nem olyan jövőt szánt. Párizsban nyolc évig volt alkalmazott, azután a saját lábára állt. Tervezte, szabta, varrta a kosztümöket, férfiaknak, nőknek, dolgozott cégeknek, megrendelésre, a slájbí is még onnan maradt, a henteseknek varrt üzletből. Újra végigméri őt, ültében is. – Maga sem visel rendes ruhát, dörmögi, maga is csak rongyokban jár. Itt mindenki. Most már mindenki. Ez

nem ország, túl gyorsan próbálták meg felépíteni, túl sok menekült érkezett ide, a világ minden tájáról, és nincs idő senkire, semmire. – Francis nyolc éve jött, a lánya hozta ide a felesége halála után, a nyelvet jól érti, de nem hajlandó beszélni rajta. Reggeli után visszaülteti a kanapéra, kicseréli a sztómazsákot. A hasán szépen eldolgozott a seb. Már itt műtötték, igen. Rákja volt néhány éve, de azóta jól van. A szemét is rendbe akarták hozni, hogy tudjon még olvasni, de azt nem hagyta. Minek már? Kilencven éves elmúlt. A falon színes fényképek, rajta gyerekek, kislányok, fiúk, a dédunokák. Legalább nyolcan vannak. Amikor felőlük kérdez, az öreg végre elmosolyodik. Mind itt élnek, a közelben, igen, szoktak is jönni. Hetente egyszer-kétszer. A lánya pedig majdnem minden nap. A bejárati ajtó felett gyerekrajzok, szivárvány alatt ákombákom betűkkel felirat: Mazal Tov Papi! Gyógyulj meg, Dédi! Kevés idő maradt, a három óra gondozást is az állam fizeti, és neki mennie kell tovább, de leül mellé, beszélgetnek még egy kicsit. Francis hátradől, időnként lehunyja a szemét. Sóhajt. Franciaország más, mondja el újra és újra. Az egy ország. Ott kijön az orvos házhoz, ott van betegbiztosítás, és ott minden ember egyenlő, minden ember számít. Ő pedig hallgat, és nem árulja el neki, hogy az interneten aznap reggel éppen azt látta, a párizsi utcákon hogyan masíroznak fekete ruhában a bakancsosok, a nyírt hajúak. Az éghajlatváltozásra gondol és arra, hogy Európában lassan kipusztulnak a katicabogarak. De ezt sem meséli most el. Mielőtt elmegy, feladja rá a pelenkát, vizet tölt az oxigén-palackba, és megsimogatja az öregember karját. – Öntsön még egy kis vizet, és igyon maga is, mielőtt elmegy. Borszéki víz, igazi, rendes víz, idehaza csak ezt lehet meginni... És holnap is jöjjön időben! – kéri Feri bácsi. Megígéri neki. Hazafelé visszhangot ver benne a szó. Idehaza. És másnap harisnyát húz, szoknyát vesz fel, és blúzt, rövid, háromnegyedes ujjú blézerrel, úgy indul útnak reggel, majdnem kiskosztümben. Már reggel hét órakor meleg van nagyon. Forró a nyár Európa legszélső sarkán.

KESZTHELYI REZSŐ versei

Jeremiád átírat

Az élet míg meg nem születik,
mélyen hál a maga-nemtudás
csöndes éjében,
aztán, majd
koporsójában éppen azt álmodja,
ami bölcsője előtt volt véle.

Csivallás

Szécinegét meg
vörösbeget cikázgat a röpte,
és a fenyőről hirtelen leveri a
szárny a porhavat
az úgynevezett madárszín végtelenre.

Szavát vesztett mese

Merről a hatalma szín légköre
szüntelen érkező szemmel
áll meg ama piramis előtt,
hol a tenger szarkofágja,
körötte meg, a homokon,
szabályos térközökben
izzó és könnyező tevék –

Tengerhez távolodva

Könnyű sziromeső
hintázik át a fellegeken
egy csillagról,

mely szíved
körül bolyong
aztán.

Té meg elindulsz
azzal, ki
elhagy,

és hullámok
azúrja takarja le
árnyékkodat.

Tengertől távolodva

Könnyű lepkeraj verdes át
az esőn egy csillagról,

mely aztán homlokod mögött
izzik tovább,

míg rozsdás sziklák alkonya
kísér és árnyad

átélhetetlen fehérsége

Réveteg

A múlás örök-törmelék,
üledékéből gyarapszik
az újra lüktetés, vagy mit tudom én;
pusztán annyit: létezi létét a lét.

Jelenlétünk előtt halhatatlan semmi jár,
miként nekünk a szép azáltal szép,
mitől szépségét szünös-szüntelen befejezi.

Fényességed árnyékokat ragyog kifelé –
örvendj hát, mit zokogsz,
és zokogd, mit örvendsz,
vigadd a sírásod, és vígságod
sírjon veled.

Mindaz, ami vagy,
egyrétű kezdet,
aztán a porát a talpadról
csak porod törölheti.

Másítások

Meg-megrebbenti párnámat
a rám ébredés, aztán engem
az, ami kint
apránként:
lepke illeszti szárnyára színeit,
és kezdi villanásait,
ami alkonyatig tündöklést emészt.

Lény-tűnők kavalkádja
lény-tűnőkkel,
való ébrenlét álom ébrenléttel.

Fázishasadás

A hóhullás átszakítja
az erek falait, és lángra kap
a képtelenség levegője –

A föld angyalai
betakarják a csontokat,
és a nagy vérrögök hasztalan
hallják a repülés éjszakáit;

a szájba pedig benyomul
a tér ezernyi szép sárkány-feje,
és a tüdő virágokká nyílik
vörösbe gynek, széncinegének.

És ami az egyforma különbség:
napkeletről száll fel a nap,
és ugyanonnét kel a naptalan.

CSONTOS MÁRTA versei

Kompromisszum-készség

Ma korábban fekszem, pedig
várólistára lökött az álom.
Az égbolt is összezárult felettem,
megkezdődött a mennyei adásszünet.

Ma hiába húztam magamra dupla plédet,
s próbáltam a melegnek megőrizni a rejtkehelyet.
Hiába ágyaztam meg szememben a fénynek,
s hiába ellenőriztem a napi elvégzetlen feladatok
algoritmusában, hogy további intézkedésig
felbontottam-e a zárójeleket.

Ma huszonnégyszer félhomályban maradtak
bennem a sorok, nem tudtak elringatni szökevény
dalok, megfejthetetlenek maradtak a halhatatlanság
betűire megszerkesztett akrosztichonok.

Pedig ma nincs zavar a szinuszcsozóban, az
ereken már lefutott az árhullám, most kell
kompromisszumot kötni az éjszakával, most
kell a földszagot elkeverni égi mezők illatával.

Most kell elindulni oda, ahonnan reggel
még reméled a visszatérést.

Advocatus diaboli

Nem tudom, ki kohol érveket
ellenem, Atyám. Ki az érintett
személy, aki betesz nekem?

Valaki eljárást kezdeményezett
abban az elérhetetlen magasságban,
ami csak vakfolt mennyei térképeken,
s ahol, a Nagyfőnök rezidenciájában
angyalok kara zeng a boltívek felett.

Nem várhatok már tőled pozitív döntést,
hiába énekelek kapud előtt.
Bűneim eltorzítják a kottafejet.

Könnyű elhíttetned mindenkivel,
hogy csak folt vagyok a tabula rasán,
gyáván elfordulsz tőlem, s intesz az őrnek,
hisz nincs engedélyem a belépéshez.

Már megutálta bennem magát a rend,
csak fénytelenül inhalálok idebent.

Minden oldalról szorongatnak,
szűkül a kör. Bűneim ellen nincs
golyóálló felszerelés, a vádbeszéd
anyagát Justicia már nem revidiálja.
Nincs többé távolság az ördög jobb
és bal keze között. Már túlnőtt
a gonosz az eredendő pozíción,
szabdlábra helyezett kísértés fenyeget.

Nem rendeltél mellém védőügyvédet,
csak a vád képviselője terheli
agyam tévképzetekkel, s közben úgy
létezek, hogy már nincs szerzett kincsem,
mit felajánlhatok a semmiért
cserébe, mit tőled kaptam.

Nincs veszve semmi

MÁNYOKI ENDRE tárcái

Bal, jobb

Van-e rohadtabb játék, mint a bokszt? Még ha párnát csavarnak is a dolgozó fejére. Azt a reccsenést úgyis odabent hallja majd, ameddig hallhatja, agyuka. A többi méla csönd és szapora sötét.

Máshol seggre ültetnek, megmogyiznak, kiterítenek élve, elfutnak, elúsznak, elhajóznak melletted, maccsra vernek, kitribliznek vagy úgy tesznek, mintha megszúrnának. Mindig lesznek érvek: légyszar ült a golyóra, felém/feléd lejtett a pálya, odébb tolták a lovat, a Golf-áram az én sávomba tévedt, szaros a habostorta, kész átverés az összes akció.

Ebben a rohadt boksztban meg csak két érv van: a jobb meg a bal. Lehet táncolni szépen, hajlogatni, szörnyen dühös pofákat vágni, vicsorítani föl-alá, nincs jelentősége; a két érv közül legalább az egyiknek hatnia kell. Ha nem, hát nem – a szemközti dolgozó garantáltan tesz róla, hogy kevés időd legyen a fejleményen elfaszolni.

Mondom, nincsen rohadtabb játék, mint a bokszt. Itt, kérem, ütnek. No ciróka, no maróka, noha gombócodon a bőrparóka. Bal érv mehet jobbra, középre, lentre, föntre, balra. Ennyi. Pontosobban kétszer ennyi. Aki legalább látott már bunyót, tudja: elég is, untig.

De aki látott már bunyót, látta azt is, hogy a dolgozók körül egy disztinyvált úr kavar. És hogy a placcot négyfelől két-két

vastag kötél keretezi. Aki látott már bunyót, remélem, tudja: az odafent mondtak a veleje a boksznak, az utóbbi viszont a lényege. Fölhívnám becses figyelmüket.

Kő kövön

Emlékszem, anyám halála után jutottam ki először a Kozma utcai zsidó temetőbe. („Jutottam ki” – mondom, holott nem voltam én előtte sem akadályoztatva; akkor, a holt koszorúk temetése után is csak a lézengő lábam vitt túl a villamos megállóján, a szomszédos sírkertbe.) Mi tagadás, csalódott voltam: ugyanolyan sírok, ugyanolyan kövek, ugyanaz a szövevény; keresni kellett, ami különbözik.

Holott hát éppen örülhettem volna: lám, mennyire egygyé váltunk, még a holtunk jelképei se felelgetnek. Aztán egy úr eligazított – az ortodox temető odaát van, hátul, kapun ki, kétszer jobbra, át a síneken, végig a földúton, tíz perc.

Kicsi templom, kicsi temető, kicsi parcellák – és nem hasonlít. Ez látni való volt. És voltaképpen ismerős is. Falusi temetők szegleteiben, a Kerepesi sírkert mögött, a keresztúri főút mellett, házhely léptékű telken – sokszor láttam ilyet. És hát Prágában a négy égtáj felől odamenekített köveket, azt a komor kristálydombot a város szívében.

Valami zavart. Zavarhatott volna máskor is, máshol is, de csak itt, akkor tűnt fel. Hogy a sírokon nincsen virág. Ültetve végképp, de vágott-hervadt is csak hébe-hóba. Pergettem a régi képeket, és a virág nem jött be sehol. „Mi van? Felejtés van?” – még-még a kezemben voltak anyám sírcsokrai, ahogy a közös gúlára pakolom valamennyit. Jó filosz, ellenőriztem magam. Virág sehol. Ellenben a sírokon mindenütt kavicsok, kövek. Ott álldogáltak.

Leültem, s vártam, hátha valaki kisegít. Egy néni volt. Az ortodox zsidók sohasem tesznek a holtak fölé virágot – mondta.

A pusztai vándorlás során elhunytakat a sakálok kikaparták a homokból. Köveket kellett rájuk gördíteni, mondta, így maradhatott a kapcsolat a volt és a lett között test és lélek, Isten és ember ügye.

A virág: szimbólum. A kő: kényszer. A virág a helyben élők bizalmát jelképezi: itt leszek, ki fogom cserélni. A kő a beismerést: nem tudok többet tenni érted. Elhagylak, de emlékezem. A virág a termőföld, a kő a futóhomok ivadéka.

Nem mindig éltünk, de sok esztendeje élünk itt, ahol élünk. A sírjainkra virágot teszünk, és talán sosem jutott eszünkbe, mekkora kegyelem ez. Hogy kegyelem ez: földbe temethetünk, és virágot ültethetünk a sírra.

A kitaszított a sivatag rabja; lelkében hordja a sivatagot. Aki kilök, annak a lelke maga a sivatag.

Vajon elkezdődött-e már? – a lassú sivatagosodás. A természetnek, az emberinek is, van egy kritikus pontja, melyen túl a pusztulás megfordíthatatlan, a folyamat már önmagát gerjeszti.

Jövök a temetőből, megint kisebb a család. Várom a buszt, nézelődöm. Csinos tér lett a bejárat előtt, virággruppok kövekkel körberakva, padok, árnyékvetők. Távobabb az ösvény, nem látom, csak majd a buszból, amint a régi zsidó parcellák felé kanyarog. Tudom, ott álldogálnak a köveken a kavicsok. Mi virágcsokrot vittünk a sírunkra.

Szimbólum és kényszer, bizalom és emlékezés – együtt, bennem. Nincs veszve semmi.

Akácos út

HUDY ÁRPÁD tárcája

Akácos út, ha végigmegyek rajtad én...” Nagyon távolról, alig hallhatóan szól már az egykori poros kiskocsmák, külvárosi kert-helyiségek, vasárnapi jó ebédek emblematikus nótája. Dédszüleink, nagyapáink és nagyanyáink sercegő hangmúzeumából.

A huszadik századi magyar toplistán végig vezető helyen szerepelt e jellegzetes magyar műdal, melynek szerzőjében – évtizedes vitatéma – vagy egy derék osztrák katonazenészt, vagy egy művészként is elismert román királynét tisztelhetünk. Jött és ment Szarajevó, Doberdó, kommün, Trianon, Don-kanyar, ötvenhat, jöttek és mentek a megszállók és őshonos ámokfutók, megannyi személyes, családi és nemzeti tragédiát zúdítva ránk, de fülünkbe nem ősmagyar dal rivallt, hanem az „akác-os út” zsongott benne, amíg el nem ment az is. Akár a többi hungarikum: paraszteszirma, Ikarusz-busz, aranylábú focista.

A negédes-búsan megénekelt fa, az akác azonban itt maradt, e multiktól ölelt kis ország talajába gyökerezve. Makacs fajta. S ha nem is Attiláékkel vagy Árpádékkal érkezett kies földünkre, hanem jóval később telepítették ide gondos tájvédők, lett az újabb kor legtipikusabb magyar fája. Mert fogja a talajt, gyorsan nő, nyersen is remekül ég, jó szerszámnyelnek és újabban bútornak is, virágából pedig ipari mennyiségben gyűjtik a méznek valót a méhek légiói. Meg hát azért is, mert lassan száz éve, hogy egykori fenyveseink, tölgyeink, bükkjeink és társaik egy szép napon fogták magukat, és helyükön maradvá átköltöztek a környező országokba.

Így lettünk kis ország, de akác-nagyhatalom. A fajta európai állományának kilenc tizede Magyarországon található, s a fennmaradó rész is jobbára a közvetlen szomszédságunkban. Földrészsünk egyéb, általunk annyira csodált vidékein egzotikum e növény, s hogy nemcsak ritkasága miatt, azt egy tanulságos kis eset világítja meg. Történt napjainkban, hogy az újjagdag magyar úr – tán Széchenyi példája lebegett szeme előtt – a ködös Albionból

hozott kertészt, hogy az varázsolja még szebbé kastélyparkját. Szabad kezét adott neki, ő meg elutazott a nagyvilágba. Amikor hónapok múltán visszatért, nem ismert rá birtokára: a százados fákat kivágták, helyettük akácok sorjázta a sétányok mentén. Az angol kertész nem értette a megrökönyödést, hiszen – magyarázta lelkesen – náluk odahaza alig akad ilyen fa, s amikor virágba borul, messziről csodájára járnak az emberek...

Lehet, hogy – legalább ebben – nemsokára utolérjük Angliát, meg a többi nyugati országot? Hogy nálunk is természeti ritkaságá válik az akácfa? Legalábbis nem lehetetlen. Mert Hunniában, pontosabban Brüsszelben megint valami készül. Nótabéli fánk a legjobb úton van afelé, hogy felkerüljön az Unió feketelistájára, azaz nemkívánatos növénné nyilvánítsák. *Planta non grata*...

Az Európai Bizottság 2013 szeptemberében terjesztette elő törvényjavaslatát az Európában nem őshonos növény- és állatfajták megfékezéséről. Valószínűleg sok víz fog tehát még lefolyni a homlokunkon, amíg valami kötelező rendelkezés lesz belőle. Születésétől fogva tipikus gumiparagrafus, értelmezés – és még inkább az érdekeiket érvényesíteni igyekvő tagországok súlyának – kérdése, hogy mi kerül majd bele. A paradicsom például, hogy csak egyetlen példát mondjak, legalább annyira nem európai növény, mint az akác, de gyaníthatóan senki sem akarja majd száműzni kertjeinkből, még kevésbé a holland üvegház-paradicsomokból vagy az itáliai étlapokról. Akácunkat azonban joggal féltethetjük, mivel – balserencséjére – nem az észak-európai rónaságok, alpesi völgyek, mediterrán partok jellegzetes fája, hanem szinte kizárólag „csak” magyar. A magyar fa sorsát pedig ismerjük, egyik kiváló botanikusunk már megverselte a múlt század füveskönyvében.

Egy eurokrata íróasztala mellől nézve az akác mindössze egy agresszív hódító, szakszóval „invazív” fajta. Ha ugyanolyan kompetens egyének döntenek sorsáról, mint akik pár éve ópiumnak kívánták nyilvánítani mákos téstánkat, és ugyanolyan elfogulatlanul, mint a „francia libamáj – szép libamáj, magyar libamáj – csúnya libamáj” című kutyakomédiában, akkor már neki is állhatunk kívágni az akácosokat. Nem lesz nehéz, mert aktív állampolgárok sok helyütt spontán Brüsszel elébe vágta – druzsbával, az utca vagy út menti akácok derekába.

Romkom

LAIK ESZTER tárcája

Mint a háborúban – jegyezte meg a villamoson egy fiú, akinek pedig láthatóan fogalma sem lehetett, milyen volt a háborúban, de mégis mindenkinek ugyanez jutott eszébe. Az ilyen képek beleégnek az ember agyába, akár életében látta, akár fotóalbumban. Pedig csak az Ipari Minisztérium omlott össze.

Pontosabban annak is csak egy szárnya, állítólag valami repedést észleltek a nemrég megkezdett bontásnál, és a robbantás biztonságosabb megoldásnak látszott. A villamoson nekünk ezt persze akkor még nem lehetett tudni, csak utólag, a hírekből, aki tehát aznap egyszer elvillamosozott a Széna tér felől a Margit-híd felé, majd kicsit később vissza, azt látta, hogy a lassan bontogatott épület jobb felének helyén romhalmaz tornyosul. Hegynyi törmelék.

Lenyűgözve néztem. Nem csak a háborús-érzet miatt, ahogy a képzeletjáték hűvös szele átjárta a csontjaim, de azért is, mert ez az épület gyerekkorom egyik legmodernebb csodájának számított. A korszak szellemét a neve is jól érzékelteti: az ipar akkor még bűvös volt, prioritás, külön minisztériumot kapott, ráadásul egyetlenként Budán. Az üveg-fémkocka kreáció eggyel modernebb változata volt a lakótelepi óvodaépületek zöld vagy piros műanyaggal tarkított panelblokkjainak, messze környezete fölé magasodott, és már a nyolcvanas években légkondicionáló berendezések szellőzői álltak ki az ablakok síkjából. Iparunk és a Margit körút – akkor még Mártírok útja – büszkesége, a korszerű csoda.

Egyik osztálytársam édesanyja itt, az IPM-ben dolgozott, aminek már a rövidítését is menő volt kimondani, de hogy ő még ide be is járhatott az anyukájához, abba sokunknak belesajdult a lelke. Mi csak a bejárati üvegajtóig láthattunk el, ahol szigo-

rú örök álltak, egyenruhában, odabent zord portás kért számon mindenkit, aki nem volt első ránézésre ismerős, az épület előtt pedig nagy, fekete és ezüst, csillogó autók parkoltak, olyan fajták, amilyeneket akkor még nemigen lehetett az utakon látni. Ha a nagymamámmal sétáltunk erre, rendszerint átmentünk az úttest másik oldalán futó járdára, „ne higgyék, hogy bámészkodunk”, ami csak tovább fokozta a légkondicionálós, fekete autós, biztonsági őrös fémpalota rejtelmességét. Hiszen a miniszteriumban már eleve ott van benne, hogy misztérium.

Egyetlen alkalommal vetemedtem csak arra, hogy megkérdézzem az osztálytársam, nem mehetnék-e be valamikor én is. Kifúrta az oldalam a kíváncsiság, milyen lehet belül, ha kívülről ennyire veszedelmesen modern. Belevörösödtem a butaságomba, amikor leintett, felejtsem el az ötletet. Olyasmi konklúziót vontam le a hosszú válaszból, hogy efféle kiváltságra születni kell. Ha egyszer valakinek nem dolgozik itt az anyukája, azon nem lehet segíteni.

Muszáj volt hát most leszállnom a Széna téren, és visszasétálni a romokhoz. Mennyi fa és kő – ez volt az első gondolatom. Úgy képzeltem, csupa csillogó fém, üveg és törhetetlen műanyag. Ahogy felmagasodott előttem a kötörmelékbe és porba burkolt romhegy, mint egy kilőtt dinoszaurusz a hasából kifordult belsőségek halmán, sírásra görbült a bennem lakó gyerek szája a csalódottságtól: hát ez volt belül.

Most majd park lesz a helyén, a Millenárisal összekötve. Átszellőzik a Margit körút, kiűzik az állott szmogot, és a gyerekeink gyerekeinek már úgy kell elmesélni, ha egyáltalán szóba jön, állt itt egykor egy óriási épület. Csupa nagy ember járt ide, miniszterek és pártfőtítkárok, magyarok és külföldiek, akik olyan fontos dolgokról döntöttek, hogy a közelébe sem merészkedhettünk az épületnek. S aztán jött egy nagy szél, kedve kerekedett, és elfújta mindenestül, fújta, fújta, amíg csak egy árva gerendát is látott a helyén, s amikor tisztára fújta a hatalmas placcot, nevetve legyintett, és továbbállt. Azóta is nevet, ha el nem unta.

Olvasnak-e a hajléktalanok?

BOLDOG ZOLTÁN tárcája

Kisebb gondjuk is nagyobb annál, minthogy olvassanak, vágjuk rá zsigerből. Egy hajléktalan a nap elején beszerzi reggelijét, ha akad olyan hely a közelben, mint a szegedi ferencesek alsóvárosi rendháza. A Napfény Városának otthontalanjai rendszerint ott kezdik a napjukat. Az egy-két kifli mellé gyakran jár egy kockasajt is. Egyébként ezt Szilasi László A harmadik híd című regényében olvastam. Újság ilyenekről nem ír. Különben is, a többségüket kiebrudalják a közterekről. Kéregetésükkel zavarják a szemlélődőt, rombolják a városról kialakított összképet. Körülbelül ez a lényege a kitoloncolásuknak, ahogy én értem az erről szóló rendeleteket. A foci-világ-bajnokságnak nemsokára otthont adó Brazíliában egyébként ebben a percben is dózerolják a favelákat, hogy Rio de Janeiro letisztultabb képet mutasson az odalátogatóknak.

Szóval azt gondolnánk, hogy a reggeli után kezdődik a kéregetés, a fejről a földre kerül a kalap, gyűlik benne a pénz, s abból talán lesz ebéd, talán még egy koccintásra is futja. Utána délután következik a még látogatható tereken a közösségi élet, majd a naplementével a szálláskeresés. Néha egy-egy kocsmában is megtűrik őket, ha isznak egy kevertet vagy egy olcsóbb fröccsöt. A hidegebb évszakokban mindenki a holmijára vigyáz, mert a hajléktalannak olyan a kabátja, mint nekünk a lakásunk. Ilyesmit is ír Szilasi. Azt viszont soha nem gondoltam volna, hogy egy hajléktalannak lehetősége van olvasni, hiszen ez teljesen ellentmond a Maslow-piramisnak, amit jól belevernek a tanárember fejébe az egyetemen. Ha nincs étel, szállás, biztonság, akkor lemondhatunk az összes szellemi sportról, köztük az olvasásról is, mondja az okos elmélet.

Az Antikvárium.hu Könyvtárak újrátöltve pályázata most rácáfolt minderre. A beérkező pályaművek bebizonyították, hogy

félretehettük a Maslow-piramist és a hajléktalanok minden-napjairól alkotott forgatókönyvünket. Elég megnéznünk a cse-peli átmeneti hajléktalanszálló videóját. A filmben megszólaló könyvtáros szerint a hajléktalanok az életükből hiányzó utazást pótolják a könyvekkel. A narrátor pedig hozzáfűzi, hogy egy ol-vasáshoz kötődő játékot szerveznek a szálló „lakóinak”. A vá-góképeken bemutatják a könyvtárat is, amely a pályázat révén félmillió értékű könyvvvel bővül.

Egy fecske nem csinál sem nyarat, sem kultúrát, folytathatjuk tovább a kétkedést, ha nem botlunk bele az Oltalom Karitatív Egyesület filmjébe, amely a Drót segítségével készült. A szerve-zet a Csillagszálló című kulturális utcalap megjelentetésén túl két hajléktalanellátó intézményt tart fenn Budapesten a nyol-cadik kerületben. Az ottani könyvtáros szerint az otthontalanok az elmagányosodás ellen küzdenek a könyvekkel. Az intézmény dolgozója jellemzőnek tartja azt a képet, hogy a „Fűtött Utcán” sétálgatva sokan egy-egy olvasmányt szorongatnak a kezükben. Az olvasás pillanatai a magánszférát is pótolják valamennyire az ott dolgozó szociális munkás szerint. Bár az Oltalom Karita-tív Egyesület nem nyert a pályázaton, filmjük meggyőző, és ez alapján mindenkit arra biztatok, hogy ne legyen rest egy-egy jó könyvet felajánlani nekik.

A hajléktalanok olvasnak is. Nem mindig és nem mindenki, de egyeseknek közülük is igényük van az eltávolodásra a min-dennapoktól. Ezt nemcsak borral és mámorral érik el, ahogy előítéleteinkben él a kép, hanem a könyvek segítségével is. Pe-dig kisebb gondjuk is nagyobb annál, mondhatjuk még mindig, kissé meglepetten. De a kisebb problémákról talán eltereli a fi-gyelmüket egy-egy történet, egy-egy vers, vagy csak az, hogy a napjuknak van egy pontja, amikor gyakorolhatják ezt a polgári passziót, s ezzel is közelebb kerülnek a normális élethez.

Véres komolytalanságok

BÁRDOS JÓZSEF rovata

MÁRAI SÁNDOR

EGY BOLGÁR HALLOMÁSAI

(negyedik, abszolút bombabiztosra átdolgozott változat)

Az író ezennel kijelenti, hogy nem ért egyet,
és önmagával sem azonos.

Hasra esve álltunk a belga – német határon, illetve csak én voltam hasra esve, feleségem, Lali éppen csak állt, és apró, undorító malacszekeivel azt figyelte, hogy az elhagyott, vidéki állomás egyetlen lámpája milyen fantasztikus európai fénnel pislákol a szintén hamisítatlanul európai budi tövében. Így, alulnézetben egészen magasnak tűnt, volt vagy hetven centi – tudom, Párizsban a kisebbfajta törpék is magasabbak, igen, hát Párizs, az egészen más! –, és elfogott az igazságérzet, hogy merészel fölém magasodni, hogy jön ahhoz, hogy megszegyenítsen ezzel a hórihorgassággal, amikor nincs egy hete, hogy feleségül vettem, kapott tőlem abból az alkalomból egy egész csomag igazi bolgár WC-papírt, és még el sem hagytam!

Tudtam, igen, valami csak az igazi polgári író szimatával kitalálható biztonsággal úgy vélekedtem, hogy ő maga sem volna meglepve, ha most két, alig használt polgári karommal, melynek izmaiban hóhér nagyanyám és főhercegnő üknagybácsim lelki alkata keveredett, mert az ember azzá lesz, aki, és ehhez maga keveset tehet hozzá, legföljebb egy kis irigység, netán egy kis élősdiség és hazudozó hajlam, amilyenre néha magam is hajlom, mint most arra, hogy két karommal torkon ragadjam, mert tudom, hogy ő is igazat adna nekem, ha megtenném, hogy addig szorongatom, míg ki nem száll belőle a lélek.

Igen, a lélek hiányzott az én szülőfalumból, ebből szegény településből, ahol még a királyi udvartartás pompája sem tudta elhomályosítani – hiába a hetente megrendezett ünnepi tűzijáték, lovagi torna, térzene, boszorkányégetés és ökörsütés – Közép-Európa nyomorának elkésérítő fényét. Igen, az a két-háromszázezer ember, aki megfordult itt minden héten, jól mutatta, milyen is, ha egy elfelejtett, jelentéktelen zugban ébred rá az ember a világra, ahelyett, hogy valahol Európában, a francia földön, vagy egy óangol (ó, angol!) pincében születik. De nem ott születtem, és ezt sosem fogom megbocsátani anyámnak, ennek az olcsón eladódott főudvarmesternek, aki beérte apámmal, igaz, apám viszont alig érte be őt, akkor, amikor egy manchesteri dokkmunkást, sőt talán mindjárt kettőt is választhatott volna.

Hogy miért éppen egy vagy két dokkmunkás jutott az eszembe, azt talán csak maga Freud tudná megmondani, akiről szintén megvan a magam véleménye, de ezt most nem kötöm az olvasó orrára, hogyisne, hogy később az derüljön ki, hogy már megint tévedtem?! Úgyis képzelhetni, mit gondolok. Igen, képzelhetni, hogy lenézem, megvetem, sajnálom (szabadon választott), mint minden zsidót és minden nem zsidót, aki több (vagy kevesebb, egyszóval más) mint én. Képzelhetni, de ha az olvasó képzelel el, azért nem én vagyok a felelős, és nem lehet beperelni érte, mint ahogy némely ártatlan kis undoromért arra méltatlanok megtették, és csak azért nem írom ki a nevét az illetőnek, mert nem merem. De felelősséget eddig és ezután sem vállalok semmiért, nekem tetszik Mussolini, meg benne a népe lelke, ha kell, az a kis kefebajszos hogyishívják is, nem a Chaplin, a másik, tőlem akár a nemzetvezetőt is szerethetik, én nem szeretek senkit, csak egyetlen barátomat, életem egyetlen társát, s most mégis elárulom, ki ő: saját magam.

Én, aki arra várok, hogy végre vonatunk elinduljon emigráns királyok, trónfosztott királynők, elcsapott futók, sánta huszárok és leomlott bátyák világa felé, ahol inkognitóban én is olyan lehetek, mint ők, egyszerű, hétköznapi európai polgár. És csak állunk, pedig bármikor fölismerhet, aki elől kénytelen vagyok menekülni, ez az Unamunóba oltott Gide, ez a birodalmi Don Quijote, akinek regényében, a híres Winnetout olvasva úgy nyargaltam a pampákon Bórharsnya után, mint egy megveszekedett Thomas, aki annyira undorít, hogy inkább átírom a magaménak

a vacak regényét, csak őt magát, ezt a Nobel-díjjal felpumpolt Toniót ne kelljen látnom. Mert rám pályámon író egy sem volt hatással, hogy is lett volna, hol vannak ma írók rajtam kívül, igazán talán mégis csak egyetlen egy, olyan, aki ma már teljesen ismeretlen, egy német, egy cseh zsidó, ez a hogyishívják, akinek ma már a nevére sem emlékszik senki, valami francos neve volt pedig, talán Kafka? Az én emlékezetem gyenge, nem emlékszem senkire és semmire magamon kívül, s ha mégis, hát azonnal magamon kívül vagyok tőle. De mégis, ez az egy, ez a Nyafka, igen, róla valami rémlik, mint a Pokol bejárata Danténál, az emberélet útjának közepe táján, hogy hadd csillogjon mára iskolai tananyaggá vált műveltségem, igen, az ő hatása viszont mélyen van belém ivódva, annyira mélyen, hogy észre se venni, mint füveskönyvem szerteszanáról összeszedetetett idegen gondolataiban a magam eredetiségét.

És Lulu még mindig állt, derékszögben nekem, meg a két európai katonának, akik a hídon meredtek az égnek, mint a vasúti kocsiban a hamisítatlanul európai lószőr. Hol voltak már akkor azok a nők, akikkel Berlinben, Frankfurtban, Plovdivban, Lipcsében, Németújhelyen, Alsónémediben és más német városokban találkoztam. Ők voltak a kalandok. Gyakran szintén csak alsó némediben, de néha még az sem volt rajtuk. Ezek ilyen idők voltak. Ma már csak karokra, vállakra, combokra emlékszem belőlük. Érdekes, mintha mindnek lett volna melle is. De ebben nem vagyok bizonyos, mint ahogy abban sem, vajon honnan volt akkoriban ez a nagy fejetlenség. Micsoda világ volt, az apáknak lányaik voltak, sőt néha fiaik és viszont! Mint ahogy nekem is volt apám, tudom, mert mindig ő fizetett helyettem.

De a háborúnak vége lett, megúsztam, mint halálos beteg szolgáltam itthon, ne is beszéljünk azokról a szörnyű időkről. Elmúltak, de én azóta sem tudtam kiheverni azt a megrázkódást, az élménynek azt a felfokozottságát, amit attól éreztem, hogy a társaim Isonzónál mind odamaradtak. Csoda, hogy én nem maradtam oda. Most képzelhetni, mi lett volna, ha egyáltalán odamegyek. Az ember szinte kézzel foghatóan érzi, az ilyen szörnyűségek hogy torzítják el az életét. Az írónak pedig nem való az élmény, csak zavarják a tények, a végén még valami igazat is meg talál írni. Akkor pedig mindennek vége, a gyertyák is csonkig égnek.

Ráadásul a németek nem tudtak mit kezdeni azzal a nagy vereséggel, amit kiharcoltak maguknak, csak ettek, ittak, gazdagodtak, olvasták a Allgemeine Frankfurter vagy a Frankfurter Allgemeinen, ki-ki pártállása és nyelvtudása szerint, mert erre nagyon kényesek voltak, úgyhogy csak tiszaháti németiséggel lehetett velük szót érteni, és ezért nem győztem lerázni őket magamról, amikor milliommossá akartak tenni. Én nem tartoztam egyik csoporthoz sem, én ragaszkodtam a magam osztályához, ehhez a ó-babiloniai dzsentrí polgársághoz, ahhoz, amelybe rajtam kívül senki sem tartozott. Közöttük jártam, engedtem, hogy fogdossanak, de mégis különváltan éltem, egészen. Más volt a szagom (főleg mosdás után), mert a fürdőszobához mindig ragaszkodtam, bár csak könyvek tárolására volt használatos akkoriban. És mégis, egyszercsak megéreztem, hogy rám másutt vár a feladat. Az ilyen érzés nem úgy jön, egyik pillanatról a másikra, nem, az illeti ki kell érdemelni, ki kell szenvedni magunkból, az ilyen érzés lassan jön, néha húsz másodpercig is eltart, és akkor, csodálatos, az ember hirtelen megérzi, hogy évek óta először eszébe jutott valami. Addig meg még mindig állhat itt, mint egy kidőlt lámpaoszlop, talpig hasra esve, a belga – német határon.

Részeg egyetemistáknak oszt
pezsgőtablettás vizet, iro-
dalmi műhelyt vezet, prózát
ír, és szövicceket gyárt.

SOMOGYI TIBORral, az
Amúgy online irodalmi folyóirat fő-
szerkesztőjével beszélgettünk.

Kuncsorgás helyett baráti közösség

*Ifjúságsegítő szakot végeztél, középiskolai tanárnak ké-
szülsz, „irodalmi kalandjátékok”-at szervezel, egy kor-
társsegítő program keretében „zúzol az éjszakában”, és
részeg egyetemistáknak osztod a pezsgőtablettás vizet.
Milyen késztetésből egyengeted a fiatalok útját?*

Sok mindenben kipróbáltam magam, és menet közben rájöt-
tem, hogy szeretem csinálni ezt az egyengetést, mert így ma-
gam is részese lehetek az eseményeknek, a játékoknak, az em-
beri kapcsolatoknak. Latba vethetem a tudásomat, segíthetem,
mentorálhatom őket. Az Amúgnál is többségében fiatal szer-
zőkkel találkozunk, és ugyanez a mentorszerep vagy terelgetés
itt is jellemző, még ha nem is olyan intenzíven, mintha elmen-
nének egy írótáborba vagy valami írókurzusra. Szövegkritika és
pezsgőtablettás víz – mindkettő segíthet, ha elfogadják. Arról
nem is beszélve, hogy ezeket az élménymorzskákat az írásaiban
is felhasználhatom, hiszen mindezek mellett fontos életcélom az
írás.

*Közel két éve vagy az Amúgy főszerkesztője. Kérlek, mu-
tasd be pár szóban a lapot!*

Az *Amúgy* a Debreceni Egyetem Irodalmi Kör lapja, és erede-
tileg azért jött létre, hogy a fiatal DEIK-eseknek lehetőséget biz-

tosítson műveik publikálására. A DEIK (nem keverendő össze az Debreceni Egyetem Informatikai Karával) létrejötte után fél évvel, 2009 szeptemberében indult el az *Amúgy*, azóta már több dizájnváltsáson, rovatstruktúra-változáson esett át, cseréltünk webcímet is, a változások azonban csak jót tettek neki. A jelenlegi *Amúgy* külső szemmel azért is lehet figyelemre méltó, mert van borítója, ami nem általános online lapoknál. Öt rovatunk működik jelenleg: a *CéhKaptár*, ahol azok a művek kapnak helyet, amelyeket a DEIK műhelymunkáira írtak a fiatalok, a *Pennázó*, amelyben már magasabb kritériumoknak megfelelő, gyakran nem is pályakezdő, budapesti vagy más országrészbeli szerzők verseit közöljük. Vannak további műhelyrovatok a *CéhKaptár*on belül, mint az *Én és...*, valamint a *Megemlékezés*, utóbbiban szépirodalmi írásokkal emlékezünk meg írók vagy költők születési vagy halálozási évfordulójáról. A *Nyelvi fordulat* rovat azért érdekes, mert a műfordításnak sok lapban nem szentelnek kellő figyelmet, és mi próbálunk ezzel is törődni. Főleg olyan műfordításokat közlünk, amelyek még nem jelentek meg magyar nyelven. A szerzőink nemcsak az írói vénájukat erősíthetik, hanem a műfordítói stílusukat is csiszolhatják, szerkesztőink pedig gyakorlatot szerezhetnek. Az *Amúgy* sokszínű folyóirat, igyekszünk nem bezárkózni a magaskultúra elefántesonttornyába, nyitva hagyjuk résnyire az ajtót azoknak a műveknek is, amelyek műfajilag inkább a sci-fi, a fantasy vagy a mese határterületein mozognak, de jó szövegek, van mondanivalójuk.

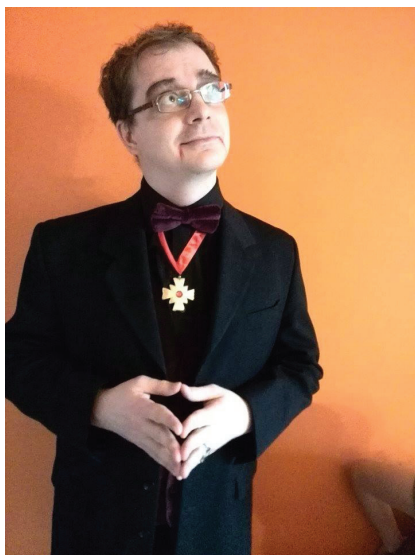
Mi az oka annak, hogy fiatal tollforgatók inkább saját lapot alapítanak, minthogy egy meglévő lap szerkesztőségének küldjék el írásaikat?

Ennek több oka is van. Az első az, hogy nagyon sok fiatal, amikor publikálásra adja a fejét, nem feltétlenül ismeri az irodalmi lapokat, műhelyeket. Még a magyar szakosok közül is vannak, akik csak az *Élet és Irodalmat* tudják említeni, ha kortárs irodalmi lapot kell mondani. Ráadásul az online irodalmi portálokhoz is hiányzik a kezdőnek egy megbízható iránytű, hogy tudja, melyik a neki való, merre érdemes indulni. És még ha képben is van az illető, akkor is hiányzik a fiatal és a lap közötti bizalmas kapcsolat, amelynek köszönhetően el meri küldeni írását, noha ő maga is bizonytalan alkotásában. Másrészt a lapok is szívesebben közölnek ismertebb, idősebb szerzőtől, mint pályakezdőtől.

Amikor az *Amúgy* létrejött, szerepet játszhattak ezek a szempontok is, de az is, hogy létrehozói csoporttársak voltak, akiket összehozott az irodalom és alkotás közös szenvedélye. Sokkal lelkesítőbb egy baráti közösség tagjaként írni, mint kezdőként kuncsorogni lapoknál. Fontosnak tartom, hogy az *Amúgy* és tágabb értelemben a DEIK nyitott alkotó és baráti közösségként is működik.

Milyen szerepet tölt be az Amúgy Debrecen irodalmi életében?

Tudtommal ez az egyetlen debreceni online irodalmi folyóirat. A *KULter*, bár közöl irodalmi szövegeket is, nem irodalmi lapként határozza meg magát, az *Alföld* és a *Szkhion* viszont nyomtatott folyóiratok. Az is fontos, hogy azoknak a fiataloknak, akik szeretnének elindulni a szépírói pályán, jó ugrodieszka lehet az *Amúgy*, esetleg megnyílik előttük nevesebb folyóiratok kapuja is. Ez akár egy Kosuth-díjba is torkollhat, hogy egy lehetséges kanonizációról már ne is beszéljek. (Nevet.)

Az *Amúgy* megjelenésekor ünnepélyes lapszámbemutatót tartunk, felolvasásokkal, vendégekkel, performanszokkal, slam-mel, humoros és irodalomtudományi előadásokkal. Facebookon is elérhetőek vagyunk, ott hirdetjük a lapszámbemutatókat, eljönnek az emberek, híre lesz, cikkeznek róla, olvassák a lapot. Az is fontos szerepe a lapszámbemutatónak, hogy legtöbbször más irodalmi műhelyek, online portálok, folyóiratok szerkesztőit látjuk vendégül, megtisztelték már jelenlétükkel például a *Prae*, a *FÉLonline.hu*, a *Műút*, az *Irodalmi Jelen* vagy a *Litera* szerkesztői. Lassacskán megismernek minket, és szerzőink ezáltal publikációs lehetőséghez is juthatnak.

Milyen a jó szöveg, milyen szerkesztői elveket vallasz?

Prózaí szövegekkel foglalkozom elsősorban. Számomra a jó szöveg olyan, hogy van benne valami új, valami meghökkentő. Ha az alaptéma teljesen elcsépelt, de mégis van benne valami újdonság, akár a történetében, akár a stílusában, akkor a szerkesztőnek könnyebb kiküszöbölnie a hibákat, ajánlásokat tennie. Egy-egy képzavar vagy olyan megfogalmazások, amelyek stílusosan kilógnak, sokat ronthatnak a szövegen. Az ilyen esetekben be kell avatkoznunk.

Mennyire munkál benned a „kötetdüh”, az, hogy minél előbb kötettel jelentkezz?

Nem nevezném dühnek, és nem szeretnék kötetet státusszimbólum céljából megjelentetni, vagy azért, mert ez az elvárás. Amiért régóta terveim között szerepel egy önálló kötet, az egyfajta önző, birtoklási vágy a szellemi gyermekem iránt. Kézbe akarom fogni, gyűjőgetni, lapozgatni. Közel hetven novellám van. Egyszerűen, fontosnak tartom, hogy legyen minél előbb kötetem.

Mik az Amúgy további tervei?

Régi tervünk, hogy antológiát állítsunk össze a legjobb szövegekből, kötetet jelentessünk meg, ez beindulni látszik. Felvetődött, hogy egy filmes projektbe is belevágnánk, verseket, rövidebb novellákat „filmesítenénk meg”, elhangozna a szöveg, és mellé képanyagot szerkesztenénk. Fontosnak tartom, hogy minél több tehetséges szerző szövegét közöljük, és bővüljön a DEIK-esek és az Amúgy-szerzők, -olvasók egyre nagyobb családja. Sajnos, még mindig nem ismernek minket eléggé. Most gőzerővel dolgozunk az Amúgy nyári számán. Amúgy, de nem melleleg.

HORVÁTH IMRE OLIVÉR

A slam poetry „megtagadta a szépirodalmi klikkesedések generációkon végigsöprő konfliktusait” – mondja a Slam Poetry Erdély alapító tagja. A mozgalom egyéves történetéről, a műfaj erdélyi és anyaországi különbségeiről, a román slamról kérdeztük **MÁRKUS ANDRÁSt**.

(Fotó: Kőmíves István)

Az erdélyi slam nyersebb és őszintébb

Egy éve, a Magyar Kultúra Napján a Reményik Sándor Galériában léptetek föl Vass Ákossal először nyilvánosság előtt slam poetry szövegekkel. Akkor arról beszélgettünk, hogy elindul Erdélyben is a slammozgalom. Még csak kísérleteztetek, nem is akartál elhamarkodottan részletekbe bocsátkozni. Eredetileg milyen elképzelés élt bennetek?

Nem tudnám teljesen pontosan megmondani, mikor volt az első slam poetry fellépésünk... De az említett este mindenképpen az első között volt. Nyilván ez is tele volt kísérletezéssel, mint minden kezdet. Meg az is közrejátszott, hogy párhuzamosan az ország más részeiben is elkezdtek ezzel a műfajjal foglalkozni mások is, és idővel ezek a dolgok összetalálkoztak. Talán így kezdődött igazából.

Az persze nem titok, hogy a magyarországi slam poetry mozgalom hatással volt ránk. Sokat tanultunk tőlük, sok mindent ellestünk, de összességében, úgy gondolom, most már beszélhetünk egyéni erdélyi slam poetry stílusról – stílusokról. Fura, de fene tudja már, hogy mi volt bennünk az elején. Az az igazság, hogy rohadtul gyorsan történt minden.

Mit sikerült megvalósítani egy év alatt, mi az, amivel elégedetlen vagy?

Én minden túlzás nélkül ki merem jelteni, hogy a slam egy éve alatt hatalmasat robbant. Marha tehetséges emberkék kerültek elő a semmiből, és a szűk csapaton kívül folyamatosan támogatják a mozgalmat olyan emberek, akikről gondolni sem mertem volna. A közönség tele van olyan fiatalokkal, akiket a hagyományos irodalmi estéken elég ritkán látni. Sok minden megvalósult: volt ötfordulós erdélyi slam poetry bajnokság, folyamatban van a második, tartotunk forradalmi megemlékezést nyolcszáz kolozsvári egyetemistának, letiportunk sztereotípiákat, és „tápos”-„román” slampárbajt rendeztünk. A legszebb az, hogy a csapatnak nincs ideje ezekre büszkének lenni, mert folyamatosan a következő projekten agyal. És ezt a hozzáállást nagyon szerencsésnek érzem.

Persze szervezésileg rengeteg mindent kell még tanulnunk. Folyamatosan csúsznak be bakik. Viszont úgy érzem, van egy stabil közönségünk, és nagyon tud idegesíteni, amikor valamit elbénázunk, és ők isszák a levét.

Mi motivált: a műfaj népszerűsége, vagy az, hogy az erdélyi vonal más lesz, újítóbb, mint a magyarországi?

Nem hinném, hogy a műfaj népszerűsége motivált, inkább az, hogy tetszett. Azt persze soha nem lehet előre megjósolni, hogy merre fog elindulni egy vonulat. Most sem tudom pontosan, viszont érzek benne valami másságot. Egy picit nyersebb, viszont őszintébb, és talán sokkal kevésbé piszkolta be a politika. Nem kritizálni akarom az anyaországi slam témaválasztásait – hiszem azt, hogy amikor a művészet beleszól a társadalom életébe, annak megvan a maga oka. Nem zárom ki, hogy itt is erősödni fognak a közeljövőben az ilyen jellegű témák – sajnos.

A slam poetryt gyakran összehasonlítják a szokványos irodalmi estekkel, pedig Kolozsváron ezek nem mindig „hagyományosak”, sőt. Miért kell mégis párhuzamba állítani a két műfajt?

Gondolok itt például az Orbán János Dénes által megszervezett születésnap irodalmi attrakciókra, meg sok másra. A slam műfaját elég kockázatos dolog meghatározni, de az elmúlt évtizedben Kolozsváron volt pár olyan este, amelyre kis jóindulattal (vagy rosszindulattal...) ráhúzható a slam név.

Nem gondolom, hogy párhuzamba kell állítani a két műfajt. Számomra mindkettő fontos, és úgy érzem, jól megférnek egymás mellett. És meg kell jegyezni, hogy az erdélyi irodalmi préri sokkal barátságosabban fogadta a slam berobbanását, mint a magyarországi. A slam nem ellensége a szépirodalomnak, hanem felhívja rá a figyelmet, ezt tessék megérteni.

A slam Pion Istvánnak a szólásszabadságot, Simon Mártonnak egyszerűen a szabadságot, Csider István Zoltánnak meg az új punkot jelenti. Neked mi a slam?

Számomra egy kulturális közösség, amely nem a nem létező közönségre próbálja rákenni saját hibáit. Ugyanakkor egy olyan műfaj, amely megtagadta a szépirodalmi klikkesedések generációkon végigsöprő konfliktusait.

A magyarországi slamszövegekben elég gyakori a kemény társadalomkritika, sokszor a pártok neve is elhangzik. Szerinted politizáljon-e a slammer, és ha igen, akkor meddig mehet el?

Ez egy olyan műfaj, amelyben minden vélemény, álláspont helyet kap – a politikai is. Akkor látom bajosnak, amikor átbillen a dolog egy kicsit a ló túlsó oldalára, mármint ha a szöveg nem egy művészi megnyilvánulás, amely tartalmazza a fellépő álláspontját egy bizonyos problémával kapcsolatosan, hanem egy népszerű művészeti ágazatot használ fel (vagy ki) arra, hogy a politikai üzenetét eljuttassa. Innentől már öncélúvá válik az egész, és ettől hanyok. Ilyen szempontból – szerencsére – az erdélyi slam eléggé tiszta még.

Melyik magyar slammer szövegeivel tudsz leginkább azonosulni, és miért?

Sok név pörög most a fejemben, talán az első öt André Ferenc, Bock Balázs, Horváth Kristóf, Pion István és Süveg Márk.

Őket érzem most a legtisztábbnak, ők azok, akikre nem a többi slammer van hatással, hanem fordítva. De ez persze egy nagyon szubjektív vélemény.

A slam poetryt művelő költők versesköteteit jobban veszik az emberek, bár nem emiatt kezdtek el slamelni. Hogy látod ezt Erdélyben, hiszen nagyon sokan (pl. Vass Ákos, André Feri, Győrfi Kata, Gábos Dezső, na meg jómagad) a „hagyományos” szépirodalmat is művelik?

Ezek közül tudtommal csak Vass Ákos meg jómagam rendelkezünk megjelent kötettel. Nyilván hozzájárulnak a slames fellépések a költő népszerűségéhez, de önmagában a slam nem elegendő a szépirodalomhoz. Azt hiszem, az említett nevek közül – beleértve a sajátomat is – jelenleg egyedül André Feri az, aki kiemelkedően és aktívan produkál mindkét műfajban.

Több városban volt slam poetry bajnokság, így választottátok ki azokat, akik a Fél-szigeten megmérették magukat. Hol van a legerősebb csapat, miben különböznek vagy hasonlítanak egymáshoz ezek a fiatalok?

Szerintem Kolozsvár, Sepsiszentgyörgy és Marosvásárhely egyaránt nagyon erős volt. Nagyváradon még nagyon új volt az egész, látszott, hogy nem készítették elő a terepet a magyarországi fellépők, viszont amikor a legutóbb ott voltunk egy hónapja, akkor már nagyon jó közönség fogadott.

Hogyan értékelnéd az első Erdélyi Slam Poetry Bajnokságot?

Összességében sikernek könyvelem el. Mások sokkal nagyobb sikernek könyvelik el, mint én, viszont mindig van bennem egy olyan önkritika, amely nem enged megelégedni valamivel. Ez nem föltétlenül egy kellemes érzés, de talán sok mindent ez visz előre. Van egy csomó minden, amit tökéletesíteniünk kell, viszont úgy érzem, hogy egy csomó mindenre teljes zöldfülűségünk ellenére nagyon jól ráhibáztunk. És persze a tény, hogy folyamatosan 2-300-as közönség előtt zajlanak az eseményeink, ez nagyon jólesik, és igyekszünk mindent megtenni, hogy ezeknek az embereknek a lelkesedését megháláljuk.

Kellemes meglepetés volt, amikor nemrég megláttam, hogy románul is elindul a slam poetry, amelynek te vagy az egyik védnöke, kezdeményezője. Hogyan jött az ötlet, hogy mindez román közegben is működjék?

Amint fentebb említettem, Kolozsváron meg általában Erdélyben a hagyományos irodalmi estek mellett elég szép számban jelen voltak lazább, show-szerű események. A slam sikere igazolja azt, hogy ezekre egyre nagyobb igény van. Román vonalon talán még erősebb ez a hiány. Másrészt pedig nagyon sok román ismerős kíváncsian nézte, hogy mi a fene ez a dolog, ahol többszáz fiatal verset hallgat, bekiabál, lelkes stb. És nagyon sokan kérdezték, hogy ez miért nincs románul is. Hát tessék, lett. Nyilván a publikum és a közönség is egyelőre nagyon kóstolgatják a műfajt, de már az első alkalommal teltházas slam-este volt, tehát a lelkesedés megvan, aztán kiderül, mi sül ki belőle. Az biztos, hogy a nyelv nagyon érdekes lehetőségeket kínál hozzá.

Milyen a kapcsolatod a kortárs román líra legfiatalabbjaival, érdekli-e őket a slam poetry?

Az első román slamesten hét fellépő volt, nem föltétlenül a ki-mondottan aktívan közlő fiatal román vonalból, de mindenképpen a kortárs kultúra és irodalom körül legyeskedő fiatalokról volt szó. És biztos vagyok benne, hogy a román hiphop világából ugyanúgy elő fognak kerülni még érdekes arcok, ahogy a színművészek, színis hallgatók köreiből is. Nem merek még erre egyértelmű választ adni. Nagyon kíváncsi vagyok, hogy hogyan fogják fogadni.

Hat-e a slam a verseidre, és viszont?

Elég vicces, hogy a slam kezdete óta akarva-akaratlanul háromperces verseket írok. Mindenképpen érződik, viszont ugyanúgy érződik a slamszövegeken a verses beütés. Egy ideig ezt próbáltam megakadályozni, fene tudja, miért, de aztán bele-nyugodtam.

Monográfiát ír a kortárs magyar líráról, nemrég köszönt le az Alföld versszerkesztői posztjáról, miközben a Fiatal Írók Szövetségének egyik sorozatszerkesztője lett. Irodalmi folyóiratokat nyomtatva olvas és főként az árnyékszéken, a Facebook-vitákat kocsmai beszélgetéshez hasonlítja. **LAPIS JÓZSEF**et kérdeztük.

Az Alföld a magyar folyóiratok Real Madridja?

Januárban olvasható volt a KULTeren az általad legjobbnak vélt tíz tavalyi vers. Milyen szerinted a jó vers?

(Nevet.) Bonyolult kérdés. Szerintem a jó vers tulajdonképpen helyzetfüggő, tehát mást tekintek jó versnek az általad említett lista összeállításakor, mást szerkesztőként különböző folyóiratoknál végzett munkám során, és megintcsak más számít jó versnek egy kreatív írás szemináriumon. Szerintem a versnél az egyik legfontosabb az, hogy úgy, olyan különleges módon álljanak benne össze a szavak, ahogyan sehol máshol nem állnak össze. Ebből következik az, hogy egy ilyen módon összeállt versszöveg nagyon mást fog tudni mondani nekem a világról, mint amit bármely más helyzetben megtapasztalhatok. Ha nem értek meg a vers által valamit nagyon (de legyen: akárcsak kicsit is) másként a világról, a világnak egy szeletéről, akkor az nem feltétlenül elég jó vers. Ez a kritérium a versnek egy apró részletében is érvényesülhet. És ha ez megvan, s így a mű izgalmas, egyedi élménnyé válik, attól még a teljes vers lehet, hogy hagy kívánnivalókat maga után különböző esztétikai szempontok szerint. Szerkesztőként szeretek arra törekedni, arra gondolni, hogy a vers elejétől a végéig legyen egyenletes színvonalú, legyen hibátlan, ne maradjanak benne esetlenségek, képzavarok. Érkezzen el addig a dolog, amíg már nem lehet hozzátenni vagy elvenni belőle semmit. Ugyanakkor szívesen leközlök olyan verset is, amely nem ilyen, de mégis valamiért különleges – ilyenkor az az érzés uralkodik el rajtam, hogy ezért és ezért vannak

fenntartásaim, de mégiscsak jó volna, ha látnák az olvasók is rajtam kívül.

Egy KULTer-listáról pedig ne felejtjük el, hogy az egy írás-mű volt, minél több segítő link beszúrásával. Számomra nem is annyira az volt a tétje, hogy mely címet vagy szerzőt hányadik helyre teszek, hanem egy olyan csoportot próbáltam összeállítani benne, amely a kortárs lírához való viszony többféle lehetőségét mutatja meg. Egyebet is lehetett volna választani a mezőnyből, szerintem az indoklás és mű rövid elhelyezése számított. Egy kreatív írás órán vagy műhelyalkalmon pedig kiváló vers lehet az, ami helyben elhangzik, és valamilyen hatással van a közönségre.

Figyelemmel kíséred számos fiatal pályakezdő költő munkáját. Listádon szerepelt a huszonéves Kerber Balázs is. Milyenek a mai magyar fiatal költők? Mennyire tudnak érvényesülni?

A költőket csak nagyon esetlegesen és felszínesen ismerem (ami a kritikusai munkában hasznos helyzet lehet). Nem tudom, a kérdés az emberekre vonatkozik, vagy a költészetükre?

A költészetükre.

Bármennyire is közhely, nagy általánosságban szerencsére nagyon sokrétű és izgalmas a kortárs líra. Szerkesztőként az ember belepillant abba a hihetetlenül gazdag, vonzó áramlásba, amit fiatalok költészet gyanánt létrehoznak, ez folyamatos mozgásban tartja az elméjét, az érzékeit. Rengeteg rossz, depresszív dolgot élünk meg a hétköznapiakban, ha ezekről nem feledkezem is meg ilyenkor, remek dolog, hogy tapasztalunk olyan fura, különös, gondolkodásra csábító, adott esetben szép dolgokat, mint a kortárs vers. A fiatal költők tényleg olyan dolgokat hoznak létre, amikre időnként rá-rá lehet csodálkozni. Általánosan és röviden jellemezni nem igazán tudom, nem igazán lehet a kortárs lírát – talán van egy olyan tendencia, és ez számomra nem annyira örömteli, hogy a klasszikusabb versificatiós, verskészítő szakmai hagyományok, módszerek visszaszorulnak, még olyan szinten is, hogy időnként a mértéknek, a vers érzéki összetevőinek az emlékezete is hiányzik a költeményekből. Ezek

mesterségbeli kérdések, és én szeretem a mesterséget, szeretem, ha valaki igyekszik vele párbeszédbe kerülni. Jó, ha a tesszemmel is kapcsolatba lép egy szöveg, és sok esetben ez a hangzóság, a ritmika, a zenei összetevők által tud megvalósulni. Azt a típusú versírást nem tartom nagyon sokra, ami többé-kevésbé arra korlátozódik, hogy valaki egy élethelyzetét, benyomásait, hangulatait megpróbálja rövidebb sorokba tördelve rögzíteni. Az érvényesüléssel kapcsolatban: nem tudom, milyen marketingeszközök kelljenek hozzá vagy kikkel kell jóban lenni, nem erről beszélnék. Azt hiszem, legjobban érvényesülni úgy lehet, hogy olyat csinál valaki, amit más nem csinál, olyat, amire nem lehet nem odafigyelni. Ha valaki sokat ír, sok helyen próbálkozik megjelentetni, és sehol nem fogadják, vagy nem jó szívvvel fogadják, az gyanús kell, hogy legyen. Azt jelenti, hogy valami miatt mégsem kell rá olyan nagyon figyelni. Feltehetően nem csak a sokat szapult intézményrendszerben vagy a szerkesztőkben van a hiba. Arra érdemes törekedni, hogy csináljunk valami olyat, amire már nem tudja azt mondani a szerkesztő, hogy nem közlöm, mert akkor azt fogja érezni, hogy kimaradhat valamilyen, akár később irodalomtörténetivé is váló folyamatból, de legalábbis megfosztja az olvasókat valami ínycségtől.

A magyar kortárs líra monografikus jellegű feldolgozására vállalkozol a közeljövőben a József Attila Kör közreműködésével. Hogyan valószínű ezt meg?

A kis könyvecske, amit tervezek a JAK-füzetek sorozatban, az egy bő évtized kritikus-irodalomtörténeti munkájának lecsapódása lesz. Nem tanulmánygyűjteményt szeretnék, nem pusztán korábbi írások egymás mellé helyezését, hanem a régebben gondoltaknak egy mostani perspektívából történő rendszerező átgondolását. Vannak dolgok, amiket most már picit másképp látok, ezekre jelenkori távlatból igyekszem reagálni is. Még néhány olyan kérdéskört is bevonnék, amelyek még nincsenek megírva (de például az oktatói munkám során előkerültek), s amelyek nem tűnnek megkerülhetőnek, például a performatív költészet helyzete, vagy a közéleti kérdések iránt elkötelezett költészet.

Nem olyan régen lettünk sorozatszerkesztők, még az átgon-dolás fázisában vagyunk, hogy mit is kellene, mit is lenne jó csinálni. Megörököltünk egy kiváló sorozatot, amelyben nagyon szép kötetek vannak. Nekem nagyon tetszik az, hogy ennek a sorozatnak nem volt egységes arculata, de mindegyik kötet ön-magában jó kiállítású kötet. Viszont azon lehetne merengeni, hogy érdemes lenne-e egységesíteni az arculatot. Amit a kapott kéziratokhoz minőségileg hozzá tudunk és akarunk tenni, az a szerkesztői munka lesz – ebben mi sem különbözünk az összes más sorozat szerkesztőjétől. A kéziratok felkérése, beszerzése is nagy dilemma. Ennek a sorozatnak az a nehézsége, hogy nem első köteteket adunk ki, hanem már pályán lévő szerzőknek második, harmadik, akár többedik kötetét. Itt az lesz a legna-gyobb kihívás, hogy ehhez a sorozathoz kedvet csináljunk a jó szerzőknek. Ki kell találnunk, hogyan tudunk versenyképesek lenni, akár a nagyobb, tradicionális kiadókkal szemben is. Ez nem könnyű feladat. Konkrét kötetekről jelen pillanatban még nem beszélnék.

Nemcsak köteteket szerkesztesz, hanem folyóiratot is. A megújult online arculatú Zempléni Múza szerkesztője vagy. Milyen szerepet tölt be a lap a magyar irodalom-ban?

A Zempléni Múza egy adott régióhoz köthető, az északkelet-magyarországi zempléni övezethez, szűkebben Sárospatakhoz és környékéhez. Különlegességét az adja, hogy ennek a nagy múltú régióknak a hagyományaira igyekszik támaszkodni. Nem irodalmi folyóiratról van szó, kulturális, természettudományos és társadalomtudományos szempontból is vizsgál országos és regionális kérdéseket. Bár a főszerkesztőm ennek nem biztos, hogy örülni fog, de most azt mondom, hogy a szépirodalmi rovat nem szükségképp különlegesebb, mint sok hasonló kiadványé. Az embernek sokféle törekvése van, és az évek során nagyjából kikristályosodik, mi tűnik a leghasznosabbnak egy negyedéves, minimál költségvetésből dolgozó folyóirat esetében. Amit nagyon szeretek benne, hogy ez tulajdonképpen az első olyan szer-kesztői munkám, ahol komolyabb megkötések nélkül dolgoz-hatok. Megtehetem azt, hogy nem nagyon figyelek oda egyébre, mint hogy milyen szöveg az, ami meg fog jelenni a lapban. Bár a főszerkesztő természetesen örül, ha neves szerzőket sikerül a

laphoz csábítani, nem kapok fejmosást, ha kizárólag pályakezdő, fiatal szerzők írásaiból építem föl az adott irodalmi blokkot. A legtöbb más lapnál, ahol dolgoztam, sokkal erőteljesebben kellett figyelnem az adott folyóiratnak az évtizedes vagy hosszú idő alatt kifejlődött tradíciójára, és az ebből fakadó kényszerekre. Sokkal erősebb rendje (és brandje) van például az *Alföldnek*, mint a *Zempléni Múzsának*, elsősorban a hosszú és gazdag múltjának, az ebből fakadó presztízsnak és a nagyobb költségvetésnek köszönhetően. Sokkal erőteljesebb emiatt az a struktúra, amelybe be kell lépni. A *Múzsánál* nem volt ilyen – volt honnan építkezni, egy jó minőségű alapról indultunk, de a ház nagy részét én húzhattam föl. A magunk között már többször megfogalmazott módszer a „tudatos spontaneitás” volt, különösebb arculatépítő stratégiák mellőzésével. A *Szkholion* egy újonnan indult, egy-két éve létező egyetemi folyóirat volt, amikor beléptem, s ott nekem kifejezetten az volt a célkitűzésem, hogy a helyi erőkre támaszkodjunk, a debreceni és a Debrecen környéki fiatalok műveiből építsem ki az adott lapszámnak a szépirodalmi rovatát, egy nagyon intenzív műhelymunka keretei között. Nézzük meg, mit tudunk összehozni mindebből – és most nem pusztán szövegek beválogatásáról, elfogadásáról és nem elfogadásáról van szó, hanem arról, hogy mit tudunk közösen létrehozni, honnan hová jutunk el. (Ez azóta megváltozott az új szerkesztőség dinamikus és minőségi munkájának köszönhetően, nyilván sok szempontból egyértelmű előnyére, nagyobb presztízszű, sokkal izgalmasabb folyóirat lett belőle.)

Szó esett az Alföldről, amelynek a szerkesztőségéből nemrég távoztál. Milyen volt ott dolgozni?

Az *Alföld* valahol a szépirodalmi szerkesztés egyik csúcsa, azt hiszem. Több ilyen van, ez az egyik. Kicsit olyan lehet, mint mondjuk a magyar bajnokságban a Fradi edzőjének lenni. (Névet.) Vagy ha még jobban kitágítjuk a képet, akkor a Real Madridé. Azt mondanom sem kell, hogy hasonlóan könnyen bele is lehet ebbe bukni, nehéz munka, tényleg komoly elvárásokkal. Én azt hiszem, hogy bizonyos szempontból még nem álltam készen erre a feladatra. Sok szempontból igen, de ide hatványozottan nemcsak szakmai tapasztalatra van szükség, vagy különféle irodalmári tapasztalatokra – hanem élettapasztalatra, bölcsességre, tulajdonképpen az irodalmi életben való könnyedebb moz-

gásra, a szcéna átlátására, kapcsolatépítésre. Ezeket külön meg kell(ene) tanulni. Azért is nagyon nehéz feladat, mert irtózatosan sok a szöveg, ami eljut egy ilyen laphoz. Tulajdonképpen, ha igazán minden szempontból színvonalas és minőségi módon akar dolgozni egy *Alföld*-szerkesztő, akkor ott teljes állásban kellene dolgozni, amire anyagi okok miatt nincs lehetőség. Másodállásban viszont majdnem hogy irreális. A sok szövegnek van egy nagy veszélye, az, hogy csömört okoz. Pontosan azt az örömet veheti ki a szerkesztői munkából, ami miatt érdemes szerkesztőnek lenni. Bármennyire is imádsz olvasni, és szívesen foglalkozol mások írásaival, a mennyiség az le tud nyomni, olyan reakciókat indít benned, olyan válaszokat, amiket nem szeretnél.

Hogyan olvasod a szépirodalmi folyóiratokat, milyen módszerrel tekintet át verskínálatukat?

Legszívesebben offline szépirodalmi folyóiratokat olvasok. A neten csak a praktikusság miatt olvasok, nem szívesen teszem, de jelenleg azért ott majdnem mindent át lehet látni. Nagyon szeretem a könyvtári folyóirat-olvasót, illetve amikor még az *Alföld*-nél és a *Debreceni Disputánál* dolgoztam, rendre lenyúltam az aktuális lapokat, és aztán otthon szépen elolvassa az ember az árnyékszéken. (Nevet.) Mindenki tudja, hogy hol tud az ember magányosan olvasni, hát én is ott tudok.

Én most elsősorban a módszertanra gondoltam.

Hát hogy lehet olvasni egy szépirodalmi folyóiratot? Kinyitod az elejét, aztán meg lapozgatod. Nem készítek áttekintéseket, nem jegyzetek közben. Az irodalomtörténeti, kritikai, szerkesztői munka során ki kell találnod, hogy hogyan tudod a szöveg örömét, gyönyörét visszacsempészni a munkába. Ha folyóiratot olvasok, nincs nálam jegyzetfüzet, nincs nálam semmi, laptop véletlenül sem, csak érezzem magam egy picit jól. Amikor valami miatt át kell tekinteni a mezőnyt, vagy össze kell állítani egy névsort, akkor persze újra szisztematikusan át kell alapozni az egészet. Olyat sohasem csinálok, hogy nem olvasok végig egy verset. Ha elkezdem, és nem von be, akkor sem hagyom abba. Nem hiszek abban, hogy csak olyat kellene olvasni, ami jó. Rengeteg csapnivaló dolgot el kell olvasni az embernek élete során. Már ha marad bármennyi ideje is rá...

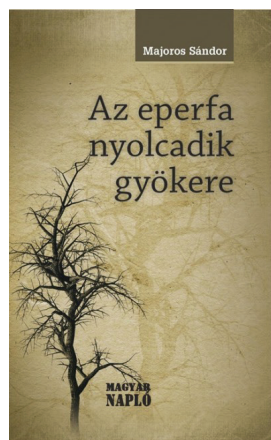
Említetted, hogy egy kicsit idegenkedsz az elektronikus dolgoktól. Mennyire tartod termékenynek irodalmi szempontból a Facebook-vitákat?

Nem idegenkedem tőle, csakhogy a számítógép a munka része. Azon dolgozom tulajdonképpen a nap legnagyobb részében, emiatt ahhoz nehezebb társítani a felszabadultságot vagy az örömet. Keveset tudom én is letenni, de annál boldogabb vagyok, amikor lehet. A Facebook egyfajta közösségi tér – hasonlóan egyéb terekhez, ezt is lehet izgalmasan és kevésbé izgalmasan belakni. Én viszonylag keveset szoktam az irodalmi FB-vitákból okulni a beszélgetések döntően hányaveti jellege miatt (néhány komoly vitakedvű és színvonalasan érvelő ismerősöm révén társadalmi, politikai vitákból már többet profitálok szellemileg). Én a higgadtabb, érvelőbb, a Facebookra éppenséggel nem feltétlen illő hangot kedvelem, és ebből viszonylag kevés van. Olyan típusú Facebook-vitára én nem emlékszem, ami nagyon emlékezetes és tanulságos volna, vagy igazán meghatározó lenne az irodalmi közélet alakulása szempontjából, de talán csak elkerülték a figyelmem. Ezek efemer, múltó dolgok. A nagyobb flame-ek olyanok, mint a kocsmai beszélgetések. De mégis, milyen dolog az, ha egy kocsmai beszélgetés sör, hangulat nélkül folyik le a gép előtt? (Nevet.)

HORVÁTH IMRE OLIVÉR

Hogyan vált a vajdasági származású, Irodalmi Jelen-díjas **MAJOROS SÁNDOR** író nagyapja egy gyilkosság áldozatává? Mi köze mindennek a történelem alakulásához, Mikszáth Kálmánhoz és az eperfához?

CSEPCSÁNYI ÉVA recenzióját olvashatják *Az eperfa nyolcadik gyökere* című regényről.

Családtörténetbe oltott krimi

Akortárs magyar irodalomban reneszánszát éli a családtörténet. Oravecz Imre *Kaliforniai fűrje* az elmúlt évek egyik legsikeresebb magyar nagyregénye lett, de említhetnénk Nádas Péter, Grecsó Krisztián, Sopotnik Zoltán vagy Borbély Szilárd hasonló ihletésű prózai műveit is.

Miért is olyan népszerűek a családregények? Némiképp kielégítik az ember „pletykaéhségét”, „kukkolási vágyát”, az örök kíváncsiságát az iránt, hogyan élnek más emberek, más családok. Másrészt a közösségi érzést erősítik, a kollektív magyar tudat részei: „*az én dédapám is a Donnál esett el*”, vagy „*az én nagyanyámat is meghurcolták '56-ban*” élményét adják, megerősítve az embereket abban, nincsenek egyedül a családfájukban fellelhető tragédiákkal, emlékekkel.

Majoros Sándor középnemzedékbeli író, így felmenőinek élete éppen a legkeményebb történelmi időszakokban zajlott. A regény íve a harmincas évek revizionista lázában égő Horthy-korszakától a második világháború pusztításán keresztül a „felszabadító” orosz katonák dülésén át a 60-as évek Jugoszláviájának szocialista rendszeréig tart.

Már ez is elég lenne ahhoz, hogy egy fordulatos családregény legyen a végeredmény. A Majoros család ráadásként még egy,

az egész családfát beárnyékoló, máig tisztázatlan tragikus titkot is hordoz: az író nagyapjának, Majoros Ignácnak rejtélyes halálesetét. Ezt szégyenként, csapásként élte meg a tradicionális falusi család, csak félszavakban, magukra keresztet hányva sutogtak róla az öregasszonyok.

A realista hagyományokra építkező, ízesen humoros, anekdotákkal, falusi hiedelmekkel és sok tényyszerű adattal dolgozó regény mégis több egy genealógiánál, családi krónikánál. A kis bácskai falu, mely a mű fő helyszíne, a huszadik századi középkelet-európai életérzést átfogó, egyben valóságos és szimbolikus belső térré válik.

Mivel a feldolgozott időszakban az író még gyerek volt, illetve gyerekként értesült a történetekről, meghatározóvá válik nála a naivitás, ami nem egyenlő az infantilizmussal, inkább az időkezelést teszi rugalmasabbá, a régi eseményeket pedig képszerűbbé, színesebbé.

A mű kulcsfiguráját, apai nagyapját Majoros Sándor személyesen nem ismerhette, mivel jóval az ő születése előtt halt meg, mégis, egész gyerekkorát áthatotta az „ismert-ismeretlen”, sokat emlegetett és sokszor elhallgatott nagyapa alakja, aki fiatalemberként sofőr volt a helyi földesúrnál, Kamjonkai Szemző Dénesnél, és szolgálat közben halt meg máig tisztázatlan körülmények között.

Az idősíkok gyakran összecsúsznak. A fiatal özvegyasszony, Csáti-Szabó Júlia a tragédia után visszaköltözik szülőfalujába, Ómoravicába, ahol tovább neveli két kisfiát, akik közül az idősebbik majdan a regény írójának édesapja lesz. De mindeközben a Zomborból Sztapár felé vezető úton történt rejtélyes baleset idejében ragad, titokban folyamatosan kutatva, keresve a választ arra, hogyan halhatott meg egy erőteljes, harmincas férfi, a férje, egy olyan autóbalesetben, amelyben szinte semmi baja nem lett a járműnek.

Még a regény elején kiderül, hogy a bácskai úr, Kamjonkai Szemző Dénes zűrés anyagi háttérrel rendelkezett, és az akkori hatalom számára egyáltalán nem szimpatikus magyarországi kapcsolatokkal, s politikai nézetei miatt is bőven lehettek ellenségei a szerbeknél.

Minden opció adott volt tehát ahhoz, hogy valaki el akarja tenni őt láb alól, még ha ahhoz egy ártatlan áldozat is kell, a sofőr, Majoros Ignác, akit az autó hátsó ülésén találtak meg. Ezzel szemben az uraság teste nem volt a járműben, csak később került elő a jég alól!

A kétezres évek közepén a saját családregegyét író Majoros Sándor gond nélkül „ül be” 1938. január 1-én az automobilba Majoros Ignác uradalmi sofőr, a nagypapa mellé, vagy éppen a helyére. Az sem jelent számára gondot, hogy a saját születésénél kívülállóként jelen legyen, és együtt izguljon a nővérekkel azon, vajon túléli-e azt, hogy alig pár órás újszülöttként kiesik a pólyából:

„Mintha én ülnék annak a gépkocsinak a kormányánál, nem több és nem is kevesebb tudással fölverte, mint amennyivel ő 1938. január 1-jén rendelkezett. Mereven ülök a sofőrülésen, figyelem a teljesen néptelen országutat, hátha föltűnik egy árulkodó jel, amit ebből a kényelmes, jövőből múltba visszaható pozícióból számon kérhetek tőle”.

De ez a különös időtorlódás visszafelé is működik: Majoros Ignác nagypapa is minden gond nélkül üzen a jövőbe majdani unokájának.

„Nem igaz, hogy a Krisztus utániak nem kapnak jelet, súgta a fülembe a mélyből felbukkanó Ignác nagypapám. Rátekeregett a bokámra, mint a hínár, és miközben hozzám beszélt, lefelé húzott a birodalmába. Nem igaz, hogy nem tudtam, mi vár rám, csak én is pontosan olyan dölyfös voltam, mint te. Egy a vérünk, te az én folytatásom vagy, én a te előzményed, nem csoda, hogy a hibáink is ugyanazok.”

Szimbolikus jelentőségű a regényben a címadó eperfa, mely az író gyermekkorának helyszínén, az ómoravikai ház udvarán állt, s amelybe, Majoros Sándor akkor még gyermekkorú apját majdnem megölve, belecsapott a villám, így elszenesedett, később mégis kihajtott, végül kivágták nagy-nagy nehézségek árán az erős, szívós gyökerek miatt.

Joggal állítható, hogy létfilozófikus mű *Az eperfa nyolcadik gyökere*, az idősíkok szabadon váltakoznak benne, majd a ki-

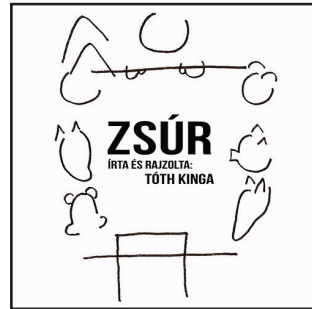
zökkent idő a kozmikus nihilbe veti a családot. A regény nem véletlenül záródik le 1968-ban: ez a diáklázadások emblematis korszaka. Egy merőben új világ kezdete is egyben ez az időszak: a globalizációé, amelyben felszívódnak, szétmállanak a tradicionális családi struktúrák. A rokonok, Majoros felmenői pedig egy furcsa, köztes térbe és még inkább időn kívüli időbe kerülnek a nagypapa rejtélyes halálát meg nem emésztő szégyennel, egy letűnt világ törmelékeivel, az „új világ” számára értelmezhetetlen és anakronisztikus létérzéssel.

A paraszti világ mellett a regény betekintést ad a harmincas, negyvenes évek hanyatló vajdasági arisztokrátiának életébe is, s míg Csáti-Szabó Júlia, a nagymama és gyermekei, majd unokái élete hömpölyög előre a hétköznapi megpróbáltatásai, nélkülözései, az orosz katonák bevonulása, majd a kiépülő diktatúra között, Magyarország és a Vajdaság korabeli helyzete is kirajzolódik.

Található egy érdekes átfedés és kapcsolódási pont Mikszáthnak a *Nosztty fiú esete Tóth Marival* című regényével: „Nagyanyám abból a faluból való volt, ahonnet a Mikszáth-regényben Tóth Mariként elhíresült Ungár Piroksa származott”. Így az író felmenői személyesen, testközelből ismerték azokat a végül tragikus sorsú fiatalokat, akikről Mikszáth ismert regényének történetét és alakjait mintázta.

Minden olyan olvasó számára figyelemre méltó mű *Az eperfa nyolcadik gyökere*, aki szeret elmerülni egy hosszú és izgalmas családregegyben, nosztalgiázni kicsit egy letűnt világ szereplői között, ugyanakkor nyitott arra is, hogy az idősíkok bizony néha ki-kizökkennek, és bőven adnak lehetőséget a „mi lett volna, ha” kezdetű morfondírozásokra.

Nyugtalanító, olykor szinte ellenséges hangulat árad a szövegekből, emellett sajátos őszinteség is – állítja **TÓTH KINGA** *Zsúr* című kötetéről recenziánk. Írásában feloldja ezt a látszólagos ellentmondást.

Mondókák felnőtteknek

Tóth Kingát az irodalmi és művészeti lapok olvasói közül sokan ismerhetik. A fiatal szerző nem csupán írással, de vizuális művészettel, hangköltészettel és zenével is foglalkozik. Kiállításait, estjeit rendszeresen látogatja az egyre növekvő közönség. Nem csoda, ha első kötetét nagy várakozás előzte meg. Az Irodalmi Jelenben is sokan olvasták, kommentelték versrajzait: <http://www.irodalmijelen.hu/05242013-1545/zsur-toth-kinga-versrajzai>

A *Zsúr* már külsejében is szikár, visszafogott költői világot sugall. Ötletes fogásként a könyv két különböző borítóval jelent meg: feketével és fehérrel (a könyvbemutató alapján a fekete változat népszerűbbnek bizonyult). Az oldalakat Tóth Kinga saját, gyerekrajzokra emlékeztető grafikai illusztrálják, amelyek befejezetlenségükkel, vázlatosságukkal arra bátorítanak, használjuk a képzeletünket. A gyerekrajzszerűség nem véletlen: a tanárként is dolgozó szerző láthatóan a kicsik világába akarja el- vagy inkább visszavezetni olvasóját. Komoly és izgalmas célkitűzés; kérdés, hogy sikerült-e. Hogy ne tartsam bizonytalan-ságban az olvasót, elárulom a rövid választ: nagyon is.

A kötet alcíme éppolyan rejtélyes, mint a megjelenése: *Más mondókák*. De miben és mihez képest mások? Az már elsőre világos, hogy a *Zsúr* nem a szó szoros értelmében vett gyerekvers-kötet, amennyiben nem gyerekeknek szánt szövegek állnak benne. Bizonyos értelemben fordított a helyzet: olyan versek ezek, amelyeket akár gyerekek is írhattak volna. Ha világirodalmi párhuzamot keresünk, leginkább a svéd gyerekversek kínálóznak,

amelyek szintén az óvodás-kisiskolás psziché sajátos igazságait kutatták. A hasonlóságot a rímtelenség, a rövid, egyszerű mondatok és az elsöre alig érezhető ritmus is erősíti – mindez rendkívül szigorú, minimalista formavilágot hoz létre, amit tovább fokoz, hogy a versek többsége kevesebb mint tíz sorból áll. A legtöbb szövegnek még címe sincs, csupán számozott. Ugyanezt a lecsupaszítottságot hangsúlyozza a nagybetűk és az írásjelek hiánya, ami Tóth költészetének egyik jellegzetessége. A tagmondatok határai gyakran nem esnek egybe a sortördeléssel, ami szaggatottá, darabossá teszi a verseket.

A formai megoldások rendkívül sűrű szövegegyütttest eredményeznek, amely egyszeri olvasásra nem adja meg magát. Egyenesen az az érzésünk támadhat, hogy egy kifejezetten zárt, titkos világba tolakodtunk be, amely saját törvényei szerint működik, és nem tűri a felnőttek jelenlétét. Nyugtalanító, olykor szinte ellenséges hangulat árad a szövegekből, emellett sajátos őszinteség is. Őszinteségen azonban nem a szókimondást kell érteni, legalábbis nem abban az értelemben, hogy transzparens kijelentésekkel találkozoznánk. Ellenkezőleg: a *Zsúr* versei a jelképek sajátos nyelvén beszélnek, és a maguk különös, álomszerű logikája szerint haladnak, látszólag alig összefüggő elemeket társítva egyazon képben. Népmesék, közismert mondókák anyaga keveredik a mindennapi élet tapasztalataival; ártatlannak induló jelenetek gyakran nyers, morbid végkifejletbe torkollnak, vagy valami még ijesztőbbet sejtetnek.

Az utalás, a körvonalazás a kötet szövegeinek többségére jellemző, és egyik legnagyobb erősségüket adja: a kisgyerek, aki hiányos tudását saját fantáziájával tölti ki, hasonló világképet alkothat magának, mint ami a versekből élénk tárul. A kimondatlan, az elhallgatott mágikus jelentőséget nyer, és egyben védelmet is biztosít a fenyegetésektől. Jó példája ennek a gondolkodásmódnak az *Az ágy alattiak* című kétrészes szöveg, amely egy mindennapi félelem (valami vagy valaki van az ágy alatt) homályos kifejezése. A vers alanyai soha nincsenek megnevezve, csupán tevékenységükből következtethetünk jellegükre vagy akár a létezésükre is: „a szandálból kiálló / ujjakra vadászik a / még fejletlenek izgatják / fel” vagy „nyirkos helyeken a kihullott / fogakból fon láncot védelmül / a folyamatos szél ellen”. A szöveg mellé kerülő illusztráción az ágyon fekvő gyermek arc-

talán figura, csupán legvédtelenebb testrésze, a talpa van valamennyire kidolgozva. A meztelen lábujjakra vadászó titokzatos lény szintén elmarad a képről, csupán az általa fűzött fogláncot látjuk, amely körbezárja az ágyat. Hasonló félelem mutatkozik meg a 62. szövegben, amelyben az alvás jelenti a menekülést az ajtóban leselkedő idegenek elől.

A gyerekirodalom egyik leggyakrabban (Kosztolányitól Krusovszky Dénesig) fölbukkanó toposza az elmúlás, az egyén megszűnésének fenyegetése. A *Zsúr* sem kivétel ez alól; számos szöveg kapcsolódik az olykor ködbe burkolózó, olykor kézzelfoghatóan naturális halálhoz, annak minden megnyilvánulási formáját letapogatva: a bennünk rejtőző szadisztikus hajlamokat (26. *a kis peti...*, 33. *Macska, cica arra...*), a tehetetlenséget (52. *toronyórán rohan...*), az élet eltűnésének lenyűgöző mivoltát (46. *cérna...*), az ősidőkből örökölt primitív félelmeket (37. *galléros sárkány...*). Az élet végének elkerülhetetlenségét helyezi előtérbe a 63. szöveg (*a jegesmedve megette...*), amelyben a szóban forgó jegesmedve az eszkimó egész családját fölfalja, míg végül az eszkimó önként odadobja magát elé: „a jegesmedve megette / az eszkimót magát is / nem kellett már futnia / megállt előtte a jégtáblán”. Az egyszerű ismétlésekre, párhuzamos szerkezetekre épülő szöveg igen közel áll a hagyományos mondókákhoz, rövid soraival szinte mantraszerű jelleget ölt.

A halálfélelemhez igen közel álló érzés az elhagyatástól való szorongás, az elszakadás traumája, amelyet a kötet szintén alaposan körbejár: a 40. szöveg (*peter peter tökező...*) címszereplője csak úgy tudja megtartani a feleségét, ha bezárja a tők héjába, így mintegy bekebelezi, saját maga részévé teszi. A 18. szöveg (*kék madár kék madár*) beszélője magához akarja csalogatni a kék madarat, hogy aztán soha ne engedje el – miközben régi barátja, a nyúl holtan hever. A verset kíséző illusztráción a hatalmas, groteszk méreteket öltő ketrec vastag rácsai kapják a legnagyobb hangsúlyt. A veszteség előre megjósolhatatlan és visszafordíthatatlan mivoltát fedezi föl a *tíz zöld üveg...* (17.), amelyben a megfigyelő a következő észrevételt teszi: „és ha véletlenül / balesetszerűen egy leesik / kilenc zöld üveg lesz a falon / véletlenszerűen leeshet több is / nem pótolják”.

A gyerekközösség élményei, amelyek legtöbbünkben csak homályosan maradnak meg, itt is csupán villanásokból állnak össze. Ezek rituális jelentőséget nyernek: a busz a kiránduláson, a csicskák a táborban. A nyaralás, a természet képei is gyakran szerepelnek a mondókákban: a beszélők a méhek, bogarak, békák világát figyelik, hogy azután sajátos következtetéseket vonjanak le belőlük.

A főnti témák azonban csak egy szeletét adják a *Zsúr* mozaikszerűen gazdag világának. Tóth Kinga tehetségét és tapasztalatát dicséri, hogy a versek a legtöbb esetben tényleg úgy hatnak, mintha kisgyerekek által szerzett szövegeket olvasnánk. A tematikájában sokszínű, kidolgozásában és stílusában azonban egységes kötetben hiába keresünk egybefüggő ívet: fragmentált, meanderező szerkezetet találunk, amelynek belső rendszere végső soron kifürkészhetetlen marad. Rendkívül hatásos, suggesztív kötet lett a *Zsúr*, amely sajátos jeleneteivel mintha elfelejtett emlékeket idézne föl, de egyben jelzi is: ebbe a világba nincs visszatérés. Legfeljebb egy verseskötet erejéig.

EVELLEI KATA

Matematikusként, informatikusként és hivatalnokként volt, de egy családi trauma hatására verseket kezdett írni. **BÁRDOS ATTILÁNAK** 68 évesen jelent meg *Tangens – Kettős végtelen* című kötete, amelyet **PAYER IMRE** mutat be.

Nirvána és aforizma

Aművészetben mást jelent a kor, mint a naptárban. Ezt bizonyítja a 68 éves, mégis fiatal Bárdos Attila *Tangens – Kettős végtelen* című kötete. A szerző matematika szakot végzett, életének jelentős részében informatikusként dolgozott, méghozzá szép eredményekkel. Érdekes, ahogy most mintegy gejzirként feltörő költészetében az elvont matematikai-geometrikus szemlélet, a Nyugat fogalmi logikája találkozik a Kelet látásmódjának képi gondolkodásmódjával. A kettős látásmód annak a nagyigényű vágnak a kifejeződése, hogy a világ teljességét legyen képes megragadni, ugyanakkor ennek a vágnak lehetetlensége is megfogalmazódik. Könyvének főcíme, a *Tangens* matematikai terminus technicus-szal erősíti ezt az érzést.

*Csak közeledhetsz,
de biztos lehetsz benne:
oda sose érsz!*
– írja egyik haiku-versében a szerző.

Így alakul ki a kettős világkép. Erre utal könyvének alcíme is – *Kettős végtelen*. Egyrészt a világ végtelen terébe való időtlen beleolvadás szemlélete, amely asszociatív jellegű képalkotási módot hív elő, másrészt az ettől eltávolító, metszően logikus világkép aforisztikus, epigrammatikus beszédmódja. Bárdos Attila haikui a távolkeleti, pillanatnyi nirvána szakrális képeit mutatják be, és ugyanakkor az európai értelem aforizmaíit hozzák vissza a kulturális emlékezetbe.

Példa az inkább keleties ihletésre:
*A parti szélben
fáznak a szellőrózsák.
Papírsárkány száll.*

Példa az inkább nyugatias ihletésre, vagyis az aforizmára:
*Nem az indulás
inkább a megérkezés
az igazán nehéz.*

Édesapja, a köztiszteletnek örvendő Bárdos Ferenc halála volt az a traumatikus fordulat, amely átszakította a felnőttkorában fegyelmezett matematikusként, minisztériumi főtanácsosként alapvetően hivatalnokszerű életet élő Bárdos Attila lelkében a poézis zsilipjeit.

A matematikus és költő Bárdos Attila Baján nőtt fel, ebben a városban szerezte kisgyerekként azokat a később esetleg a tudatalattiba merült élményeket, amelyek alapvetően meghatározzák a világhoz való viszonyát. Valószínűleg itt ivódott bele a tájhoz, a természeti képhez fűződő mély fogékonyság. Ezért mondható el, hogy Bárdos Attila szemléletében egyszerre van jelen a matematika tűhegyes koncentrációja és ennek ellentéte, vagyis a meditáció lélek- és szellem-működésének mindenségbe oldódása.

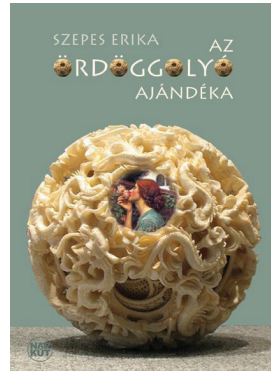
Az irodalmi tradíció felől nézve a haiku volt a fő inspiráló hatás. Kobajasi Issza hatására fordult a műforma felé. A japán művészt példaképének tartja. A japán haiku-költő mintegy kétszáz évvel ezelőtt alkotott, jellemző volt rá a végtelenség iránti fogékonyság és a személyes hangvétel is. Frivolabb, modernebb volt költészetében, mint elődei. Valószínűleg a személyesség és a végtelenségre való rákérdezés vonzhatta Bárdos Attilát költészetéhez.

Bárdos Attila haikui a képzőművészetre érzékeny olvasó képzeletét is beindítják. A versek között lépten-nyomon a távolkeleti művészetet idéző rajzok szerepelnek, Bíró Ida grafikái, amelyek keleti tusteknikával készültek.

A könyv kompozíciója is magán viseli a kettősség jegyét. Az első részben gondolati, erkölcsi tartalmú verseket olvashatunk, a kötet második felében inkább klasszikus japán haikukkal rokon költeményeket. A könyv így módon füzérszerűsége épül. A tömör, rövid formák mintegy hosszú, egymásra utaló egységekként is értelmezhetők. A művek hangneme elégikus, finoman kifejezett bánat járja át a versek nagy részét, de a derűs természetszeretet ugyancsak megszólal Bárdos Attila költészetében.

Figyelemre méltó kísérlet az övé, némely sutasága ellenére a kultúrák jelenlegi párbeszédének is egyfajta példája lehet.

SZEPES ERIKA *Az ördöggolyó ajándéka* című prózakötete az 1950-es évek világát humorral mutatja be, miközben izgalmas játékot folytat a festészettel, és kitekint Kelet-Európa történelmére is.

Ludas Matyi és feng shui

Harmadik alkalommal pörgeti meg a címében immár ajándékokat ígérő *Ördöggolyót* Szepes Erika. A könyvben az író visszaemlékezéseinek, családno-velláinak újabb válogatása található, melyek műfaji szempontból talán leginkább a dokumentarista széppróza kategóriájába illeszthetők. A trilógiát (*Ördöggolyó*, *Az ördöggolyó fogságában*, *Az ördöggolyó ajándéka*) valójában tematikailag lazán összefüggő novellafolyamok gyűjteményeként is olvashatjuk. *Az ördöggolyó fogságában* például teljes terjedelmében tartalmazza az első könyv anyagát, és a szereplők többsége, a helyszínek mindhárom kötetben vissza-visszatérnek. A mélytudat szövevényein át az elbeszélő csak látszólag mesél végig egy-egy adott történetet, inkább felidézett emlékesemény-sorozatok csomópontjait bogozza tovább, ahonnan szinte bármilyen irányba elindulhat. A novellaciklusok között rengeteg átjáró létezik, mint ahogy azt már az *Ördöggolyók* olvasása során megszokhattuk.

Az új kötet a könyv egyik legerősebb darabjával, a *Tojással* kezdődik, amelyben máris kézzelfoghatóan megelevenednek az ötvenes évek – a Garay tér, az utcai jégtömb-árusok és parasztkofák, a pletykás, besúgó házmesterekkel teli bérházak szoba-konyhái, ahol a mindenkori főszereplő gyermek- és ifjúkorát töltötte. A novella, hasonlóan az *Ördöggolyó(k)* legtöbb írásához, nagyszerűen váltogatja az idősíkokat. Ebből a szempontból szinte nem is számít, mennyiben lehet tudatos fogásnak tekinteni Szepes Erika saját „madeleine süteményének” felidézését, ami az ő esetében a madártej, ez a „fölsőleges luxus-édesség”. E szavak kimondásakor indul be igazán a novella, és

kezdődik valójában az egész könyv. A fent idézett kijelentésben évtizedek élményvilága sűrűsödik össze, ettől kezdve minden idegszálunkkal ott vagyunk valami ismeretlen és mégis a kollektív múlt történetileg meghatározható helyszínein, Szepes Erika megéledő gyermekkori panoptikumában. Ott az apa „roham-poggyásza” mellett, amiket este készít össze, mert bármikor bekövetkezhet az a hajnali csengetés (főként, ha az ember ávós tisztekkel vitatkozik össze).

Az ötvenes éveket szürkévé és félelmetessé csak az utókor festi, a gyermek számára legfeljebb a gonosz nyugati boszorkány létezik, aki seprűnyéllel kondenzcsíkokat húz az égen. Valahogy a felnőtt elbeszélő előtt is már-már humorosnak, szinte Pelikán elvtárs világát idéző sztoikus mozzanatoknak tűnnek a „fortélyos félelem” és a nagy megkönnyebbülések egymást felváltó, napi rutinjai, amelyek a korszak kisemberének életét meghatározzák. Kiderül, hogy ekkoriban még betegnek lenni is jó volt, hisz mandulaműtétnél éteres kendőt tettek a kicsik szája elé, és ez a révület – tágabb értelemben a korszak narkózisa is – valójában maga a gyermekkor és az ifjúság. A vidámság nem tarthat örökké – a felnőtt emlékező viszont (az olvasóval együtt) önfeledten mosolyog. A *Tíz* című novellában Erika és kisöccse édenből való kiűzetését a szülők jelentik be, hamarosan új testvérkéjüket fogadja örökbe a család, egy velük hasonló korú kisiút a baráti Koreából. A gyerekek rögtön összeszövetkeznek a nemkívánatos vendég ellen, aki sohasem érkezik meg. Nem tudni, hogy létezik-e egyáltalán.

Ez a változatlanúság és ígéretös légkör szintén az egész korszak, a rendszer jellemzője, amelyből mára csak az utóbbi maradt. Napjaink huszonnégy órás színes örülete, akciós ájfónjai helyett akkoriban még narkotizáló munkaversenyek, tervteljesítési szólamok, Sztahanov és Acélos Szasza, a pionírok hőstetei, a kor celebjai, Szabó bácsiék tették teljessé a hétköznapokat. Ez utóbbiak családfájáról illet mindent tudni, bár ez az ismeret „a gimnázium felé már égő volt”.

Ma már nyilvánvaló, hogy a hidegháború ugyanolyan értelmetlen fogalom, mint a békekölcsön vagy a békeharc. De a gyerekből lassan felnőtté váló főszereplőt még az állandóság levegője veszi körül, otthona és országa öröknek hirdetett esz-

méi, elvárásai közt, olyan bútorok társaságában, amelyeket még a nagyszülők is használtak. A konyhába be sem férő, irdatlan, valószínűleg szovjet gyártmányú hűtőgép ketyegése végigkíséri a babázós korszaktól a latin tanulásig tartó éveket. Az elbeszélő képzeletének ritmusára a Párkák csévélik az időt, olykor visszafelé, máskor egy félmondattal évtizedeket ugorva át, a gyermekkor Ludas Matyi-mintás ajtajából feng shui térelválasztó lesz a hétvégi házban, a már egyetemista főhős hatvannyolcas eldorádói utazása „valutahiányos okokból” megghiúsul, húsz év múlva pedig lejárt útlevele ellenére a már halódó pártközpont „mesebeli Czímbercsik” nevű alkalmazottja mégis engedélyezi.

Az idővel való játék irodalmi ábrázolása talán a *Col tempo* című novellában érvényesül a leginkább, egyszerre létértelmező és művészettörténeti motívumokat bemutató módon. A háromfejű Hekaté, a velencei élmények három generációs emlékei, Giorgione talányos festészete a kelet-európai történelemmel és a saját sors fordulópontjaival kerül izgalmas összefüggésbe. Szepes itt is elemében van a „távoli kollégákat”, Eliadét, Joseph Campbellt, Gravest idéző eszmefuttatásaival, melyek irodalmilag sem válnak a történetmondás kárára.

Ha nagyon szigorúak akarunk lenni, azt róhatjuk fel a könyvnek, hogy időnként sok a felsorolás, a részletezés, különösen az úttörő-táborok napi programjának bemutatásakor. A párbeszéd is néhány helyen mesterkéltnek tűnnek. Legjellemzőbb példa rá a *Beszélgetünk* című írás, amelyben a főszereplő anyja szellemével találkozik.

A felemlegetés ellenére elnézhetjük az író hiányos ismereteit a labdarúgásról, amelyet remekül ellensúlyoz az egyéb témákban való jártasság. Például a *Jázminteában* a kamaszkori barátnő-vetélkedések, ruhapróbák leírása: „soha nem volt fehér madeirablúzom – szerencsére...”, „felpróbáltam egy háromféle kékből összeállított jersey-komplét...” Ilyenkor megint azt érezhetjük, hogy a világ kerek, és hiába haldokló kapitalizmus meg pártfegyelem, a táncdalfesztiválok dallamai közé lassan beúsznak a Beatles, majd Woodstock vadabb ritmusai, és kialakul a nemzedéki úr. Az anya például meg sem tudja különböztetni Elvist a négy gombafejűtől.

Az *Ördöggyolýó*-trilógia korábbi köteteiben meghatározó figurává vált apa itt is gyakran feltűnik, de többnyire mellékszereplőként. Eddig valóban nem sejtett tulajdonságainak bemutatásával időnként már-már a nagyvonalúság, a megbocsájtó kedélyesség látszatát kelti. Különösen a *Bélyeg* című, szintén pazarul sikerült novellában érezhető mindez. Szepes Erika azonban arra is vigyáz, hogy ezt az ábrázolásmódot ne vigye túlzásba, bár amikor azt írja róla, hogy hetvenéves kora után minden esztendőben felolvasta a végrendeletét, a sorok között már inkább valami keserű humort érezhetünk, mint valódi neheztelést. A *Repetában* pedig a szép kamaszlányokat nevelő apák örök és jogos kétségbeesését és bukását láthatjuk, szintén mesterien ábrázolva a szereplők között zajló mélypszichés kapcsolódásokat, amelyek évtizedes lenyomatai Szepes Erikában az *Ördöggyolýó* novella-ciklusait, egykor és most, életre hívták.

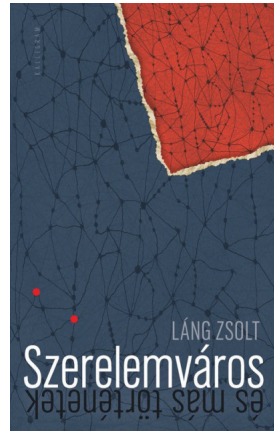
A jelen kötet méltó folytatása az előzőeknek, és reméljük, kezdete is újabbaknak.

BOLDOGH DEZSŐ

LÁNG ZSOLT *Szerelmi város és más történetek* című prózakötete „csalódás-novellákat” tartalmaz, de a zene formálta szerkezetben számos létezés-kalauznak tekinthető tételt találunk.

MOSONYI KATA írása.

Zenéből épült város

A ki jártas Láng Zsolt írói univerzumában, nem lepődik meg kézbe véve a *Szerelmi város és más történetek* című novelláskötetét, legföljebb felteszi magában a kérdést: miféle szóépítményről lesz itt szó? Valódi helyekből és megfoghatatlan emberi érzésekből hogyan épülhet fel valami, aminek motivikus célkeresztjében a boldogságkeresés, a szerelem áll, a férfi dolga a nővel, és viszont? Az építőelemeket meg fogjuk találni, de az építmény – emberi gyarlóság folytán – légvárnak bizonyul. Ilyen értelemben csalódásnovellákat tartunk kezünkben, ugyanakkor a figyelmes olvasó lelkében mégis megépülhet az, amit nevesíteni oly nehéz, ám Láng Zsolt itt megpróbálta. Ráadásul egy olyan ópusszal, melynek legfőbb jegye (a szerkesztést és a prózapoétikát tekintve is) a zenei ihletettség. A könyv kolozsvári bemutatóján a szerző nem rejtette véka alá, hogy kötetét a kubai zeneszerző, J. E. Lopez *A végső tavasz* című szimfóniájára „komponálta meg”. A zeneművet Láng ösztöndíjasként hallotta Berlinben, s rendkívüli hatást tett rá.

A mérnöki végzettségű Láng Zsolt szerint nem minden városról mondható el, hogy „szerelmi város”, de Berlinről és Kolozsvárról igen, mivel architektúrájuk a fantázia és a szabadság ötvözete. Berlin jellemzője (remek szóalkotással) a „térhumánus”, Kolozsvárott pedig „Vallomás-, Szakítás-, Veszekedés-” utca található, s a kötet címadó novellájában hat szerelmi próbálkozás intimitásának semmivé foszlását, a felnőtté érés pato-

logikus pillanatmorzsáit csipegethetjük fel a város aszfaltjáról, tereiről, kolostorkertjeiből, lakóházak rejtekeiből.

A kötet vallomásos jellegű, minden nyelvi játék, személyiségcsere, nő-férfi narrációváltás, álorca felvétele ellenére is mondhatjuk, hogy L nem = Ó-vel, mint fordítottja sem, de azt is, hogy L nem = L-lel, és ezen már el lehet töprengeni. A boldogságot sóvárogva kergető főhős (többnyire a narrátor) a szerelemben önazonosságát is keresi, és bizony rá kell jönnie, hogy „[a] boldog szerelem is halállal jár: énhallal”, s önironikusan hozzáteszi: „[h]a csak tudom, elkerülöm” (*Kerítés*). Pedig csak akkor járhatja be a felszabadult örömkialtás az utcákat, a világúrt (*A szomszéd nő*), ha képesek vagyunk kilépni önzésünkéből, s rájövünk arra, hogy „mindennek oka és értelme van” (*A szüzesség elvesztése*).

Megfordulhat a fejünkben, hogy szívesen lagnánk-e a Láng Zsolt által felépített képzeletbeli város 41 írása valamelyikében, melyekben a sikeres párkapcsolatok aránya éppen fordított. 1 a 40-hez! És az az egy is egy férfi irreálisnak tűnő, végtelenített monológja (*Ha egy férfi szeret egy nőt*). A többi nagyrészt álmodozás, illúziókergetés, sóvárgás egy valós érintés után.

Műfajilag a *Szerelmváros* rövidprózákat: novellát, anekdotázó írásokat, esszé jellegű memoárt, ismeretterjesztő tárcanovellát, örkényi egypercest, filozofikus kisesszét tartalmaz. Mint egy Picasso-képet, úgy kell magunkban összerakni az egyes darabokat, sőt a részleteket is, hogy összeálljon a kívánt építmény, melynek kötőanyaga a Láng Zsolt-i próza talán legfőbb jellemzője: a test és lélek harmóniájának, a boldogságnak keresése. Ilyen vonatkozásban a könyv az eddigi életmű összegzése is. A benne található írások nagyrészt már korábban megjelentek, egyesek más címen, apró változtatással kerültek be a kötetbe, hogy itt elnyerhessék helyi értéküket. Előnyükre, mert kötetté gyúrva jóval erősebb hatást érnek el. Így például a *Sáp és sarcból* átírt *Foggyulladás* inkább a szerelem paródiája lett. Minek köszönhető a kötetből sugárzó plusz erő? Egyértelműen a kiváló szerkesztésnek (a felelős szerkesztő Mészáros Sándor), illetve a szerkezetben fontos szerepet játszó J. E. Lopez-i szimfónia hatásának. A négy tétel viszonylag világosan elkülöníthető a szövegek hossza, ritmikája, tartalmi sorrendje alapján.

Az első részt képezhetik a 7.-től a 60. oldalig tartó írások, melyekre a hosszabb és rövidebb szövegek váltakozása jellemző (nagyzenekari indítással, a vonósok dominanciájával). E rész elbizonytalanító szándékkal indul, a személyiség önazonosságának keresésével (*Macskamézbe ragadva*), majd örkényi abszurd játékokkal folytatódik (*Utolsó próbálkozás*), ezután a szerelmi vágy felkeltése következik (*Keringő felhők*, *Potyautas*), hogy átadja helyét egy önironikus fricskának (*Hatvan kávészem*) és egy valomásos önkítárulkozásnak (*A szüzesség elvesztése*). A humor, a nyelvi játék mindegyik írásban jelen van, a kiváló élőképtől kezdve az elvontabb részekig. A művészetre vonatkozó látásmód elmélyítése a szatirikus megjelenítésű *Ejtsd: szinematográf*erben történik meg. Az első rész csúcspontja a *Pingpong avagy az együttírás* című kulcsnovella, mely a közös ritmusra való rátalálást érzékelteti átütő erővel. Két ember viszonylatában a megtalált közös ritmus később a *Jólhangolt zongora* Bach-darabjában a két kéz összjátékának teljességében fog megmutatkozni. Sajnos csak pillanatokra, de ezek már az „építmény” alapkövei.

A második „tétel” talán a 60.-tól-100. oldalig tart, itt az ütősök pattogó ritmusa érvényesül a rövidre szabott írásokban. A kötet gondolati tengelyeként itt jelenik meg a *Harangzúgás* című novellában a bűvös: a „boldogságkeresés”.

A harmadik egységben – a 100.-tól a 195. oldalig – a váltakozás, a két-két hosszabb szöveg közé ékelt rövidebb írás teret enged a téma kitágításának; vonósok és ütősök katatóniás villongással vallanak az életépítmény nehézkes súlyáról, arról, hogy irgalom és áldozatkészség, gyengédség és figyelem, valamint alázat nélkül nem létezhet valódi szeretet. Ezt paradox módon, megejtően épp egy kutya bizonyítja be a *Két lehetőség*ben a Down-kóros kisgyermek édesanyjának. És az efféle szeretet-jegyek nélkül nem beszélhetünk valódi szerelemről sem. Erről szól kiemelten is a *Jól hangolt zongora*, melynek két szereplője közt nincs autentikus kapcsolat. A zongorista és az író elbeszél egymás mellett, ez utóbbi identitása is kétséges, mivel bevallottan nem szereti a történeteket. Pedig Láng Zsolt szerint minden embernek megvannak a megírásra váró történetei, csak mesélőkedv kell hozzá.

A harmadik „tétel” legmeggrázóbb darabja a *Mahler kalapácsa*, mely magáról a léttragédiáról szól. Ez az írás, mint minden

Láng-mű, bővelkedik ismeretanyagban. Itt épp Bernsteinről és Mahlerről mesél. Megérthetjük, hogy „Bernstein megrendültsége”, amint felismerte Mahler 6. szimfóniájában a tragikumot, „egyben lázadás” is. „Annak a megpillantása, ami az élet elrendezettsége mögött van. Keserű és reménytelen sóvárgás. (...) Nem a halál szívja el az energiákat, hanem a költészet nélküli élet”. A szerző állítja, hogy „négykezeseket kellene írni, akkor szinte azonnal eldőlné, hogy a valódi mondat mi másról is szólhatna, mint a szeretetről”.

A negyedik egység talán az utolsó kilenc írást foglalja magában, lassúbb ritmikával, hogy végül egy fájdalmasan kitartott hangú hárfajáték hírül adja a beteljesületlen szerelemből menekülő főhős magányát (*Troppo vero*). A *Szerelemváros* (Kolozsvár) lassan felépülni látszó metafizikai architektúrája pillanatok alatt összedőlhet. Főhősünk, korunk Werthere (a szerző alteregója?) kétségbeesetten állítja, hogy „[a] szerelem az a totális tumor, aminek nincs gyógyító metaforája”. S miközben a zeneszerzőt, Lopezt tapsorkánnal ünnepli a közönség, mi még vessünk egy pillantást e kötet recepciójára, sikerének egyéb titkaira.

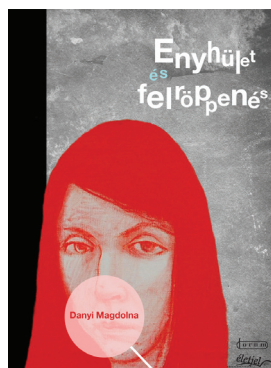
Láng Zsolt írásainak erejét a képgazdagság, a fantáziadús mesélőkedv és a Csáth Géza zenei tanulmányait felidéző érzékenység, érzékiség adja. Kedvelt irodalmi toposzai a négy fő elem (ég, tűz, víz, föld), s legfőképp a tenger. Szereplőinek nyelvi jellemzője a felülstilizáltság, hősei többnyire alkotók, művészek, könyvtárosnál alább nem adja; még a Déja Vu Cukrászda felhasználónője is filozófiát és bölcsészetet tanult.

A kötet egyáltalán nem az élet dokumentumát nyújtja, hanem az élet logikáját, melyben „a szerelem végtelen hiányérzet, térben és időben.” S bár a *Testre írva* szerint „[a] könyv az erotikus tőke felhasználásának eszköze”, a transzcendens tőke az írásokban majdnem ugyanolyan mértékben van jelen.

A szerzővel együtt kérdezhetjük, a hozzá illő játékosággal és filozófiai komolysággal: „[h]át nem billegetőzik folyton a világ, és mindig menet közben, mint egy kacsa”? Igen, aszerint, ahogy a metafizikai hálót lengeti a világűrbeli szél.

DANYI MAGDOLNA 2013-ban posztumusz megjelent kötete, az *Enyhület és felröppenés* a vajdasági szerző összegyűjtött verseit tartalmazza, 150 oldalon. A kivitelezésében is impozáns könyv arról tanúskodik, hogy jelentős költőt veszítettünk el.

PÁL SÁNDOR ATTILA írása.

Enyhület nincs

Danyi Magdolna, a vajdasági irodalmi élet fontos szereplője 2012. november 10-én, születése napján, 62 évesen hunyt el. Iskoláit szülővárosában, Palicson, valamint Szabadkán és Újvidéken végezte. Elsősorban az újvidéki *Symposion* körül csoportosuló fiatal értelmiségiekhez tartozott, közelebbről az ún. második Symposion-generációhoz (ide sorolják még Thomka Beátát, Böndör Pált stb.). 1974-től 1980-ig az *Új Symposion* főszerkesztője, 1983-tól 1985-ig a *Híd* szerkesztője volt, egyúttal a nyolcvanas évek közepétől az Újvidéki Egyetemen tanított. Irodalomtudós és költő.

Életében három verseskötve és öt tanulmánykötete jelent meg. 2013-as posztumusz kötete, az *Enyhület és felröppenés* összegyűjtött verseit tartalmazza, 150 oldalon. Mint a függelék tudósít róla, Danyi Magdolna 2012-ben kereste meg a Forumot az egybegyűjtött kötet kéziratával, melynek kiadásába a tervek szerint még betársult volna az Életjel és a Kortárs is, ám utóbbi végül nem vett részt a megjelentetésben. Közhellyel szólva az élet írta úgy, hogy a kötet „összegyűjtött versek” lett. Az eredeti kéziratból tudatos koncepciónak esett áldozatul jó pár szöveg, melyek aztán jelen kiadványban a függelékben kaptak helyet, tiszteletben tartva az eredeti szerzői elképzelést.

Danyi Magdolnáról a kötet kézhezvételének pillanatáig a recenzius szinte semmit nem tudott. Ez hiba. Az internet bugyriában kikutatott adatokat leszámítva, a kötet olvasásába merülve úgy tűnt, nem sokkal bővíthető ez a tudás.

A *Sötéttszta*, az első kötet anyaga nem adja könnyen magát. Rendkívül rejtőzködő, nem szemérmes, sokkal inkább tudatosan visszafogott versbeszélővel van dolgunk. Kis formák, valamiféle hermetikus zártságra való törekvés, végtelenségig redukálni és csupasztítani igyekvés jellemzi az itt található szövegeket, leginkább Pilinszkyre emlékeztetően. Mondhatnánk, hogy ez nem véletlen, ám az irodalomtörténész és a költő érdeklődésének homlokerét csak félve mosnánk össze. Egy mindenesetre biztos: ahogy már a kötet cím is sejteti, az *Újhold* és körének poétikái köszönnek itt vissza, objektív, tárgyias költészetről van szó, amelyben a megszólaló alig-alig hallat közvetlen módon magáról. Már itt érezhető a jelentős Nemes Nagy Ágnes-hatás.

A versbeszélő nehezen meghatározható, a szövegek pedig rendkívül kötött, szigorú szabadversekben találnak formát maguknak. Persze nem állítható, hogy a személyesség nyomai nem fedezhetők fel, de inkább elejtett képekben találjuk ennek nyomait, mintsem verssszervező erőként. A *Sötéttszta* az út kezdete, mely aztán egy ívet rajzolva egészen máshol végződik majd.

A második kötet, a *Rigólesen* tizenhárom évvel későbbi, és sokban különbözik az elsőtől. A zárt, pársoros formákhoz való vonzódás megmaradt, mutatja ezt az az egysoros is, melynek szövegét a gyűjteményes kötet címébe emelték: *szomjas madarak*. Ugyanakkor megfigyelhető egy sajátos oldódás: hosszabb, szabadabban folyó versek is be-beszüremkednek a kompozícióba, és jól megférnek ott: az első kötet poétikájánál ez elképzelhetetlen lett volna. Bár rejtetten, de már ott a személyesség. Például a második kötet címadó verse, a *rigólesen*, a szilvással, a forró homokkal, és egyre több szövegben találkozni magával a bácskai tájjal, nem pedig pusztán valamiféle légüres, éteri víddéssel. Megjelenik a báty, a kedves, a versek pedig kétféle utat látszanak ismerni: vagy enigmatikusak, vagy pedig kissé bőbeszédűek, köztes út nem nagyon van.

A harmadik és egyben utolsó, Danyi Magdolna életében megjelent verseskötet címe: *Palicsi versek*. 1996-ban, tehát nyolc évvel a második után publikálta a szerző, és az ebben található szövegek megformáltságát, felépítését és működését világok választják el az első kötettől. Eltűntek a rövid, szentenciaszerű szövegek: szabadon áramló, az élőbeszédhez közelítő, hömpöly-

gő szabadverseket olvashatunk. A személyesség egyik mutatója egy, az eddigiek alapján idegen gesztus – a helymegjelölés és dátum minden vers végén szerepel. Ajánlások, mottók, valami-féle keserű nosztalgia: mi sem áll távolabb az újhordas eszmé-nyektől.

Az ív, amelyet ez a költészet leír, itt ér nyugvópontra, és itt produkálja a legerősebb verseket. Köztük a *szabadkai korzón*, a *Café Tiffany teraszán*, *hány éve volt már?* címűt, melyben egy ismeretlen férfi küldi el a durván kéregető cigányasszonyt, aki válaszul megátkozza, s nem tudni, beteljesedett-e a jóslat, vagy az *elmesélem Mészöly Miklósnak, mit láttam*, a banális zárlat ellenére is, egy cinkecsalád postaládába fészkeléséről. Ezen versek, különösen a *Werther nem lesz öngyilkos* fejezetben már a szerelmet is rendkívül személyes és bensőséges módon ábrázolják, illetve a nőként és magyarként megélt identitásproblémák, a délszláv háború is mind megjelennek ebben a korábban olyan-nyira zárt költői világban, és igazi tétellel bíró, fontos költészet-té teszik Danyi Magdolna líráját.

A legnagyobb teljesítmények mégsem a felsorolt erényeket csillogtató szövegek, hanem a *Nemes Nagy Ágnes emlékére*, illetve a *Levélfélék Nemes Nagy Ágneshez* három darabja. Áradó, megállíthatatlannak tetsző szabadversek ezek. Prózába hajló, az előbeszéd logikáját követő szövegépítkezés, mely nem is lehet-ne idegenebb a korábbi, minimalizálásra és személytelenségre törekvő Danyi-lírától. Valami nagyon elemi szakad és szabadul fel e versekben, melynek sem előtte, sem utána nemigen találni nyomát. Szenvedélyes, személyes és kitárulkozó szövegek, melyek Danyi Magdolna lírájának csúcsra járatásaként működnek. Vendégszövegeket, jelölt és jelöletlen idézeteket is itt találunk bőséggel, más szövegeiben ez nem jellemző.

Jobb híján esszéverseknek vagy versesszéknek nevezhetnénk Danyi alkotásait, melyek nem pusztán *hommage*-ok, tisztelgések a nagy mester előtt. Párbeszéddek, párbeszédkísérletek két költő között, melyek valamiféle profán imára emlékeztetnek. Nem csak hosszúságuk okán nagy versek a mesterségről, az agyonidézett Nemes Nagy Ágnes-vers kibontásáról („*Tanulni tőlük, mindig ezt akartam*” – t.i. a fáktól), vajdasági magyarságról, háborúról és halálról. Ha a kötet címét és egész korpuszának

viszonyát nézzük, akkor sokkal inkább azt mondhatnánk, hogy *enyhület nincs*.

A könyv külsőleg is nagyon szép, a symposionos tervezőgárda (konkrétan Sirbik Attila) már megszokott szín- és figuravilágával a borítón, ízléses minimalizmussal belül, valamint egy érdekes tipográfiai megoldással, mégpedig a 95. oldalon, ahol is egy kör alakú lyuk tátong, ablakot nyitva az első „levélfélére”, ill. vissza, a *Nemes Nagy Ágnes emlékére* című vers végére. A piciny ablak közepében a 97. oldalról ez a mondat olvasható: „*Mit jelent ez, Magduska?*”

Mondják, a költőt csúcsai minősítik. Ezt a szép, karcsú, de annál súlyosabb kötetet kézbe véve egy váratlan, ám annál kellemesebb találkozást élhetünk át, s egy hatalmas bejárt utat követhetünk végig, melynek bőven akadnak csúcsai.

Boldog Zoltán

A túlértékelt József Attila helyett olvassunk Kosztolányit

A magyar irodalom talán legismertebb születésnapi verse József Attiláé. A *Születésnapomra* összegző írás, játékos rímeivel hamar az ember fülébe mászik. A költő egy végtelenségig komoly játékot űz sorsának mélypontjaival, a köszöntő szenvedéstörténeté válik, a vers öntudatos kijelentéssel zárul: „*Én egész népemet fogom / nem középiskolás fokon / taní- / tani!*”.

József Attila jóslata valóra vált. Életműve megkerülhetetlen része a magyar irodalmi kánonnak, a kerettantervnek. Költészete egyetemi tananyag, szakdolgozatok és zárthelyi dolgozatok születnek belőle, miközben a szerző konkrétan és elvontabb értelemben is szoborrá, utcanév-táblává és művelődési intézménnyé vált. A költő valóban egész népet tanítja. Mire is?

A versekben megszólaló hang főleg az olvasó együttérzésére apellál. A lírai én sajnálatja magát, és miközben a nép empátiakus fia meghatódik sorsán, főleg a szegény, szerencsétlen költőre gondol, akinek „havi kétszáz sose telt”. Számos olvasó ilyenkor magára ismerhet, hiszen mindenkinek az életében adódhatnak olyan szakaszok, amikor alig tud kijönni a hónap végéig. A szenvedéstörténet közös tapasztalattá válhat, a közös fájdalom és annak művészi kifejezése pedig a ráismerés mellett esztétikai élményt is nyújt. Lásd, milyen szépen megírta szenvedését a költő – mondhatjuk teljes joggal. S ezek között a versek között gyakran elsikkad az *Óda* életszeretete, a létezés naposabb, csilámló sziklafalon felismert oldalának hangsúlyozása, a megélt pillanatok boldogságának kiemelése.

Az együttérzés miatt nehéz kritikával fordulni József Attila életművének nagy részéhez. A költő halála előtt is keveseknek sikerült, utána pedig igazán senkinek. Pedig a József Attila-költemények jelentős része az olvasó sajnálatán kívül arra a

felismerésre épít: az én életem azért nem ilyen szerencsétlen. Alig-alig bukkanunk boldog, megnyugtató pillanatokra, ha csak nem a korai költemények közül szemezgetünk (például a *Kertész leszek* sorait). Bár akkor is kiábrándultan állapíthatjuk meg: a költőnek ez sem sikerült. József Attila költészete „*le-húz, altat, befed*”, a depresszió alig észrevehető permetét hinti a magyar Ugarra, ahol soha nem akar kicsírázni a boldogság. A boldogtalanságból növvő gízgázok mindig elfojtják annak lehetőségét.

József Attila az egyik legkeményebb kritikát éppen a vele egy napon (április 11-én) született Márai Sándortól kapta, aki *Szindbád hazamegy* című regényében a címszereplő és annak barátja segítségével mond a polgári visszafogottság ellenére gúnyos, pikírt hangnemben ítéletet a fiatal pályatárs poétikájáról:

„Artúr híres volt emlékezőtehetségéről, s arról a sajátos képességéről, hogy minden magyar verset betéve tudott. Most csak alázatosan kérdezte:

– Ne mondjam el inkább a *Gondolatok a könyvtárban*? Végeznék vele, amíg átjutunk a hídon.

– Nem – mondta Szindbád. – Nem szabad elmaradni a kor szellemi mozgalmaitól. Szavalj csak Attilától valamit.

– »*Hosszú az Úristen* – mondta Artúr, keservesen nekifoháskodott, mint aki tehetetlenül teljesíti egy kényúr parancsait – *s rövid a szalonna.*« Így kezdődik egyik verse.

– Szép vers – mondta Szindbád, s elismerően bólintott. – Férfias vers, és magyaros. Főként az tetszik, hogy szalonnáról is szó van benne.”

József Attila 1928-ban írott *Hosszú az Úristen* című verséből idéz Szindbád az 1940-ben megjelent regényben, aki végül a tokaszalonnában hamarabb megtalálja a költészetet, mint Attila soraiban. Az ehhez hasonló, esztétikai alapú József Attila-verskritika hiánya olyan művekről terelheti el a figyelmünket, mint például Kosztolányi Dezső *Most harminckét éves vagyok* című verse. Pedig a harminckettedik életévet megéneklő két költői mű közül utóbbi jóval izgalmasabb esztétikailag, mint túlértékelt társa. Amíg József Attila főleg az életben elszenvedett sérelmeit összegzi, addig Kosztolányi perspektívája éppen ellentétes a *Születésnapomra* alaphelyzetével:

„Most harminckét éves vagyok.
Nyár van.
Lehet, hogy tán ez, amire
vártam.
Egészséges bronzarcomat
aranyfénnel veri a nap,
és lassan
megyek fehér ruhában a
lugasban.
Pipámba sárgálló dohány,
a füstje kékes, halovány.
A fák alatt egy kerti széken
alszik szelíden feleségem.
A küszöbön fiam. A szeme kék láng,
nagy szőke fej.
Álmos, puha száján csiklandva csorran
a lanyha tej.
Vad délután, a föld parázsló.
Részeg-virágok és darázs-szó.

Ha haldoklom, ezt suttogom.
Nyár volt.
Jaj, a boldogság máshová
pártolt.
Egészséges bronzarcomat
aranyfénnel verte a nap,
és lassan
mentem fehér ruhában a
lugasban.
Pipámba sárgálló dohány,
a füstje kék volt, halovány.
A fák alatt egy kerti széken
aludt szelíden feleségem.
A küszöbön fiam. A szeme kék láng.
Nagy szőke fej.
Álmos, puha száján csiklandva csorrant
a lanyha tej.
Vad délután volt és parázsló.
Részeg-virágok és darázs-szó.”

A *Születésnapomra* című vers méltatlanul maga mögé utasította a *Most harminckét éves vagyok* címűt. Pedig mindkettő „életes” darab. József Attilaé *túlélni* tanít, megmutatja, hogyan lehet minden nehezítő körülmény ellenére talpon maradni, majd szoborrá nemesedni, meghaladhatatlan irodalomtörténeti ténynévé válni. Kosztolányi Dezsőé *élni* tanít, felvillantja, hogyan néz ki egy polgári jólétben alkotó harminckét éves költő boldog pillanata. Ez a jelek szerint nem túl megnyerő az olvasónak, hiszen nincs benne együttérzést kívánó szenvedés, nincs benne a bugyutaság határát súroló, álnaiv poétikai játék. A feledhetetlen nyári délután, a nyugalom, az elégedettség, a csendesség népszerűtlen téma a versolvasók körében. Mint ahogy az a formai bravúr sem túl elismert, ahogy Kosztolányi Dezső az ismétléssel bánik a József Attila-vers játszadozásnak is kellemetlen rímfaragásaival szemben.

A Márai-regény megjegyzéséhez visszatérve: József Attila csak azt látja, hogy rövid a szalonna. Ezzel szemben Kosztolányi Dezső arra figyel, milyen finom az a kevés szalonna. S ha végül József Attila egész életművét mérlegre tesszük, erős általánosítással azt is megállapíthatjuk, hogy alapvetően az együttérzésre, önsajnáltatásra épül költészete. Ennek ellenére irodalomtankönyveinket, idézeteinket és kedvenc verseinket tekintve mi mégis inkább a rövidebb, íztelenebb szalonnából falatozunk. Csak remélhetjük, hogy idővel változik az ízlésünk.

Vass István

1974. január 23-án született Székelyudvarhelyen, ugyanitt járt iskolába. Az érettségi után informatikusnak tanult, majd elvégezte Nagyszebenben a Lucian Blaga Egyetem Közgazdasági Szakát. Kereskedelmi elemzőként dolgozik. Családos, két gyermek apja.

Az utolérhetetlen

A szabadságot akarta utolérni... Ezért nyomta a gázt olyan súlyosan. Ott volt nem messze, talán tíz méterre az autó orrától az a láthatatlan valami, amit minduntalan el akart érni.

Egy gondolat volt az a valami, egy általa kialakított érzés, mely képpé hunyászkodva ott lebegett az orra előtt. A feladat megoldása... Ez volt a célja. Ha utoléri, akkor biztos megoldódik valami. Hogy mi? – nem érdekes... Ezen nem gondolkodott el, csak a makacsságába öltözött ördög súgta a válláról, hogy „nyomd, nyomd, nyomd”... Alig sikerült visszakapnia a kormányt. A szerkezet húzó lovak is hátrakapták horkantva a fejüket, az öreg meg moccanni sem bírt a bakon, csak nézett szembe vele a szélvédőn keresztül.

A fenébe – gondolta, és próbálta ismét vizuálissá tenni maga előtt a hirtelen elvesztett célt. Mert valaminek lennie kellett, hogy a lelkiismerete engedje tövig nyomni a gázt... A rönkszállító megpördült az ütközéstől. A kis kombi meg átröpült az össze-

Debüt

kötött fenyőfatörzsek fölött, majd hatalmas robajjal gurult be az oldalon.

A kamionsofőr ijedten szökött ki a kabinból, és rohant le a füstölő roncsához. Az öreg is szuszogva érkezett, és próbáltak egy nagyobb rést felfedezni az autón, ahol kihúzhatnák.... De nem volt bent senki.

Az összegyűródött autó üres volt.

Álom

Lenézett a Hegyről, de nem látott semmit. Csak a felhők sűrű gomolygása és fölötte a tiszta kék ég, ez alkotta akkor ott pillanatnyilag a világot. A párás levegő, a fény és a tenyérynyi szikla, melyen állt.

Most érezte tényleg egyedül magát. Magára számított, a bátorságára, a cselekvőképességére, lelkiismeretére, büntudatlanságára.

Tisztán tartotta az elméjét, hogy jobban láthasson el a horizontig, és hogy majd csukott szemmel is érezze a felhők puhaságát.

Kitárt karokkal dőlt előre, rugaszkodás nélkül. Csípte az arcát a felhők rojtozott sűrűsége és a szél. Behunyt szemmel érezte, hogy lassul a zuhanása, és vízszintes repülésbe megy át a szabadesésből.

Szép lassan ereszkedett alá, majd egy puha tenyér fogta fel. Békesség és nyugalom áradt belőle. Leült, fejét lábai közé hajtva karolta át térdeit. Egy porszem volt a védelmező kézben, mely szép lassan visszaemelte a sziklára.

Kinyitotta a szemét, és feltűnt a felhők rojtjai közötti mélyben a város.

A váradi Földvár közepén

... pont akkor jött ránk az álmoság, mikor nem kellett volna, vagy nem annyira, mert rábírt az álom utáni éhség, hogy fényes délutánon lehajtsuk fejünk szépen egymás mellé a bársonyos fűre, ott az irodalmi sátor alá, árnyéka és az alászorult meleg kellemes egyvelegében, csak a mikrofon ordítása szakította meg néha álmatlan álmunk, illetve az is, mert pörögtek a képek a mindenről és a semmiről, váltakozva, csak épp nem emlékeztünk többet rájuk, néha tudat alatt a színpadon szereplők beszéde is belopózott az agyunkban cikázó ködös történetbe, és már az sem számított, hogy kihangsúlyozták az irodalmi sátor alatt öt perc múlva kezdődő előadás címét, megvolt mindennek és mindenkinek a helye, nekünk ott egymásba kapaszkodva a bársonyos fűvön, és egyre többen gyűlték körénk, míg egész sokan nem lettek, mi csak néztünk rájuk és az előadóra gyors felültünkben révedező tekintettel, hogy miért pont a mi védelmi várunkat szemelték ki, sajnálva a semmről szóló szertefoszlott álmunk ültünk le mindketten a többség közé rejtőzve, miközben borzos hajunkat a szél fésülte, éreztem hátradőltemben a melegét, karjaim közé szorult testének remegését, ahogy értelmet próbáltunk adni abban a minutumban ottlétünknek a váradi Földvár közepén.

Kútásó János esete

Soha nem látott fény világított be a vackába. Érezte a füst szagát, és riadtan futott ki a szabadba.... Füleit hátrahúzza szagolt bele az éjszakába.... vörös szőréen ott táncolt a tűz....

*

A petróleumlámpás közömbösen terítette be gyér fénnel a kis tanyai ház belsejét...

A Likas-rét illata összekeveredett a gyapjú és a petróleum szagával, ő meg ott ült közömbösen a durván összeszegelt fenyőfa-deszka ágyon, semmitmondó tekintettel.

Debüt

Az üveg nélküli ablakon kedve szerint lopakodhatott be az éjszaka mélyen ülő zaja. Keserűnek érezte a lelkét pár hónapja. Keveredtek a valóság és a képzelet képei agyában. Hátradőlve a gerendát nézte, ahogy sötétbarna erezete kígyóként kanyarogja hosszan az egészet. Félt. Félt eloltani a lámpást, hogy ott maradjon a sötétben csak a gondolataival. Inkább elnézte, ahogy a kígyó gyűrűbe formálódva ráesik a gerendáról, és hidegen verejtékező talpához simítja jéghideg tekintetű fejét.

*

Az első korty nehéz volt... Küszködött magával és a könnyekkel. Nem tette le az üveget, míg félig ki nem fogyott. Felállt, hogy szembenézzen pislákoló árnyékával, de megtántorodott, és az asztalt magára rántva terült el hosszan a deszkákon. A szétfolyó petróleum lilásan lángolva világította be borostás arcát.

*

A Likas-rétről látszott, ahogy a tűz nyaldossa a fekete ég alját. A szikrák talán még magasabbra vittek egy álmot, felakasztva a legragyogóbb csillag hegyére azt.

Egy róka szemében ott ültek a lángok a Kékes-tető sűrű bokrai között, majd elrohant az ellenkező irányba. Tudta, hogy a tűz az emberhez tartozik, és rosszat jelent.

Zénó maradása

Debüt

Szólott Kavics Zénónak, hogy lejöhet a padlásról, mert elmúlt a veszély. Zénó borzas haja hosszan karcolta a létra fölötti fenyőfadeszkákat összekötő acélpántot, és a szikrák halványlila pöttyöket égettek Replicas aurájába. Még hallatszott a halkuló robaj a főút felől, és Zénó belemártotta szakállát az összegyűlt csatornavízbe, hogy hűtse az indulattól felizzott testét.

Replicas magához akarta ölelni, de nem ment. Túlságosan szégyenletesnek találta most a pillanatot az öleléshez. Nem lehetett ez a percet ölelésre pazarolni, mikor még érezni az elrohanó ve-

szély mély ibolyaillatát. Az utána maradt füst halvány lepelként ringatta a főút fölött a levegőt.

A korgó hasú, puha szőrű szíami Zénó ölébe szökkent, és narancssárga szemei kutakodva lestek be a farakások közé, percegő hangot hallatva az ezeréves kergeken.

– Elment? – kérdezte Zénó, hosszan simítva a szíamin.

– El ez... – szólt Replics alvásra hajlamos tekintettel –, nem jön vissza soha többé... Ittragadtunk végleg a múltban, és csak ketten, na meg a szíami – és halántékára támasztott mutatóujja lassan Zénóra mutatott.

Boldogan szottyantak le az ólomveretes vaságyra, a tornácon felejtett kockás lepedőbe burkolózva. Megmenekültek a jövő elviharzó szelének csapásától.

Marketing

Csak néhány csepp eső kopogtatta már a kávézó ablakát. A hirtelen lezúdult esővíz vékony erecskéje halkán tűnt el az elnéptelenedett utca lefolyójában. A kávézóba bemenekült emberek moraja és a zongorán játszott sanzón dallama fogadta, ahogy belépett piros nadrágjában és kopott, skótmintás pulóverében. A sarki asztalnál kapott helyet egy monoklis, újságot olvasó, láthatóan jómódú úriember mellett. Rögtön felismerte, hisz ott volt az aznapi előadáson egy kisfiúval az első sorban, a gyerek arcára is emlékszik, nyomott is egy barackot a fejére a műsorszáma végén. Az eddig hóna alatt szorított papírtasakot ráakasztotta a széke támlájára.

Mély zsebéből egyenként szedegette ki a pengőket, hogy egy szódás fröccsel elüsse a délután unalmát. Két pengő hiányzott, és lassan kezdett lemondani a sárgásan gyöngyöző, szíkvizes muskotályról, mikor rákérgett a melléte ülő úriemberre, nem-e segítené ki a hiányzó összeggel... Remélte, hogy megismeri.

Az felháborodásában asztalra csapta az újságot, úgy kérte ki magának, hogy tőle jöttment emberek pénzt kérjenek, majd

maga elé emelte ismét az olvasókeretet. A szomszéd asztalnál ülő öreg hölgy karjáról ijedten nézett rájuk egy palotapincsi.

Még egyszer belenyúlt mély zsebébe, keserű mosollyal elővette és feltette piros gumiorrát, a papírtasakból meg a borzos, piros haját kopaszodó fejére, és ismét megszólította az úriembert... – Csak két pengőt – suttogetta.

Amaz értetlenül nézett, majd hirtelen indulattal felkiáltott: – Csala Bohóc! A Csala Bohóc, hát látják ezt, emberek? Miért nem ezzel kezdte? Nagyszerű volt a délelőtt... Nocsak, mutassa magát! – kiáltotta levegővétel nélkül, úgy rázta a kezét, hogy lötyögött rajta a skótmintás pulóver. – Tessék csak, két pengő... de mutasson már valamit, hadd nevéssen a tisztes társaság – kiáltotta gyöngyöző homlokkal, és még mindig nyomatékosan rázta Csala jobbát.

Megvan az öt pengő – gondolta megkönnyebbülten, és próbálta szabadítani magát a kézrázásból.

– Várjon, várjon... ne most! Hívom Józsikát! Józsika, tudja, a fiam... kívül ma délelőtt... hadd lássa Józsika is magát! – kiáltotta az úriember önkívületbe esve, és rohant is ki az utcára a szemben levő társasház irányába. – Józsika! Józsika! – hallatszott elhalkuló kiáltása.

A kisfiú kíváncsi tekintettel lépett be, majd egyenesen a pultnál álló pincérhez indult. – Hol van a bohóc bácsi? – kérdezte félénken. – Elment, de hagyott neked valamit – és odaszórt a fiú elé öt pengőt. – Azt üzeni, hogy vár holnap is a délelőtti előadásra, ez a belépő ára... És hogy majd utána elmegy a cirkusz...

Acsákány bogos nyele újabb hólyagot fakasztott a tenyerén. Dühös volt mindenre, a meleg és a másnaposság jelei gyöngyöztek homlokán – makacs nőszemély – mormogta résnyire nyitott szemmel, úgy vágta a köves talajba a szerszámot. A felpattanó kőszilánk véres csíkot húzott a bal

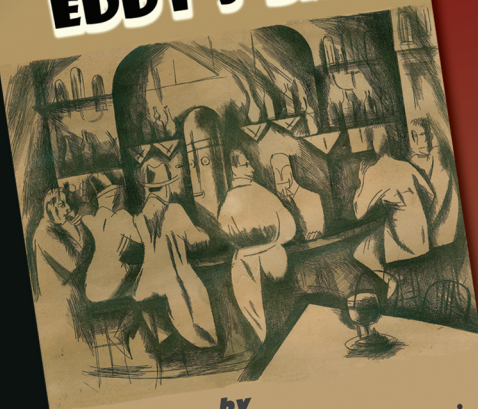
arcára, erre messze elhajította a csákányt, mely zúgva röpült el Gáspár feje mellett. Kissé meghökkent, de miután látta, hogy Gáspár semmit nem észlelt az egészből, megnyugodva vette elő kockás, rongyosra feslett zsebkendőjét, és letörölte a vért.

Olgának meg eszébe sem jutott vinni az ebédet. Az esti két pofon makacská tette, és letett az egykilométeres útról. Tudta, hogy ebből még baj lehet, de ha Béla visszafogta volna magát, akkor most ehetne az építkezésen. Inkább legyen ma este is két pofon, de akkor holnap sem lesz ebéd.

Bekapcsolta a tévét, és leülve a szőnyegre maga mellé húzta a tálcát Béla újramelegített csirkecombjával.

- 3 Rónai-Balázs Zoltán versei
7 Faludi Ádám: Állandó párlat minden örökzöld kékmadárnak (versek, novellák)
13 Böszörményi Zoltán versei
29 Szőke Imre Máttyás: Selfie (4, 5 – próza)
34 Vida Gergely versei
38 Prágai Tamás: Kabak (regényrészlet)
43 Lászlóffy Csaba versei
50 Molnár Lamos Krisztina: Slajbi – Nyolc égtáj (próza)
53 Keszthelyi Rezső versei
57 Csontos Márta versei
59 Mátyóki Endre: Nincs veszve semmi (tárca)
62 Hudy Árpád: Akácós út (tárca)
64 Laik Eszter: Romkom (tárca)
66 Boldog Zoltán: Olvasnak-e a hajléktalanok? (tárca)
68 Bárdos József: Véres komolytalanságok – Márai Sándor: Egy bolgár hallomásai
77 Horváth Imre Olivér: Kuncsorgás helyett baráti közösség – beszélgetés Somogyi Tiborral
76 Varga Melinda: Az erdélyi slam nyersebb és őszintébb – beszélgetés Márkus Andrásal
81 Horváth Imre Olivér: Az Alföld a magyar folyóiratok Real Madridja? – beszélgetés Lapis Józseffel
88 Csepicsányi Éva: Családtörténetbe oltott krimi – (Majoros Sándor: Az eperfa nyolcadik gyökere)
92 Evellei Kata: Mondókák felnőtteknek (Tóth Kinga: Zsúr)
96 Payer Imre: Nirvána és aforizma (Bárdos Attila: Tangens – Kettős végtelen)
98 Boldogh Dezső: Ludas Matyi és feng shui (Szepes Erika: Az ördöggolyó ajándéka)
102 Mosonyi Kata: Zenéből épült város (Láng Zsolt: Szerelmváros és más történetek)
106 Pál Sándor Attila: Enyhület nincs (Danyi Magdolna: Enyhület és felröppenés)
110 Boldog Zoltán: A túlértékelt József Attila helyett olvassunk inkább Kosztolányit
114 Debüt – Vass István

THE CLUB AT EDDY'S BAR

by
Zoltán Böszörményi

A The Club at Eddy's Bar
felkerült a Booktrust
könyvajánlójának

toplistájára

a legkedveltebb
májusi könyvek közé.

A Booktrust az angol
könyvkereskedők hivatalos állami
portálja, amely segít tájékozódni
az olvasóknak a gyerekkortól
az idősebb generációig.

2014. április 30-án mutatták be Londonban a Magyar Kulturális Központban Böszörményi Zoltán *Az éj puha teste* című regényének angol fordítását *The Club at Eddy's Bar* címmel.

A dublini Phaeton Kiadó a megjelenetés előtt az angol hagyományoknak megfelelően próbaolvasókkal mérte fel a könyv iránti igényt, és a kiváló visszajelzések alapján a megjelenetés mellett döntött. *Az éj puha testének* angol átirata a szerzőn kívül Sohár Pál munkája.

A könyvet az ír felmenőkkel rendelkező Martyn Ferenc (1899–1986) illusztrációi kísérik. A képzőművész többek között James Joyce *Ulysses* című művét is illusztrálta.

500 forint, 6 lej, 1,50 euró

